

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ
HELLENIC ANTIPOVERTY NETWORK

ΑΝΑΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2022

Η φωνή των ανθρώπων σε καιρούς ανισότητας και κρίσης

ΑΝΑΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	4
Διεθνές πλαίσιο	4
Η κατάσταση στην Ελλάδα.....	6
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ	9
ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ από διάφορες πηγές.....	9
Τι είναι η φτώχεια; Πώς τη μετράμε; Ποιοι είναι οι ποσοτικοί δείκτες;	9
Η φτώχεια ανά θεματική ενότητα	13
Παιδική φτώχεια.....	13
Κατανάλωση-διατροφή-πληθωρισμός	14
Ανισότητες.....	15
Απασχόληση - ανεργία.....	16
Φτώχεια των εργαζόμενων	18
Εκκρεμείς συντάξεις-φτώχεια συνταξιούχων	19
Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα	20
Κατοικία και Φτώχεια	22
Πτωχευτικός νόμος, πλειστηριασμοί και πρώτη κατοικία.....	25
Ενεργειακή Φτώχεια – Θεματική 2022.....	27
Ενεργειακή φτώχεια-Ορισμοί.....	27
Η ενεργειακή φτώχεια στην Ελλάδα.....	27
Συνέπειες.....	29
Χρηματιστήριο ενέργειας χωρίς ρυθμίσεις	29
Απολιγνιτοποίηση.....	30
Σχόλια από τα ερωτηματολόγια	31
Υγεία και Φτώχεια – Θεματική 2022	32
Υγεία και Φτώχεια	32
Η κατάσταση των δημόσιων νοσοκομείων στην Ελλάδα (κυρίως στην περιφέρεια).....	32
Πρόσβαση των ανασφάλιστων σε φάρμακα και ιατρικές υπηρεσίες.....	32
Η επίδραση του COVID-19 στην ψυχική υγεία.....	33
Μαθητικός πληθυσμός	33
Οικογένεια.....	33
Ασθενείς με Αλτσχάιμερ	34
Εργαζόμενες/οι στην υγεία	34

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	35
Η έρευνα	35
Σχετικά με την έρευνα.....	35
Οργανώσεις και φορείς που συμμετείχαν, οι άνθρωποι πίσω από την έρευνα	35
Οργανώσεις Μέλη του Δικτύου για την Καταπολέμηση της Φτώχειας που συμμετείχαν (15)*	35
Άλλες Οργανώσεις και Φορείς που συμμετείχαν (9)*	36
Οι άνθρωποι πίσω από την έρευνα.....	36
Απεικόνιση αποτελεσμάτων	36
Τα πιο σημαντικά προβλήματα / ανάγκες ωφελουμένων.....	37
Καινούρια προβλήματα	38
Μέτρα που προκάλεσαν δυσκολίες	40
Μέτρα που διευκόλυναν.....	41
Επίπεδο γνώσης ωφελουμένων για παροχές/διαδικασίες	42
Ωφελούμενοι/ες και χρήση του διαδικτύου για πρόσβαση σε παροχές, επιδόματα, υπηρεσίες	43
Εκτίμηση της παρούσας κατάστασης των ωφελούμενων	46
Δυσκολίες για την οργάνωση	47
Μέτρα που έπρεπε να είχαν ληφθεί	49
Το επίπεδο της υγείας των ωφελούμενων	52
Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.....	53
Ενεργειακή φτώχεια	55
Αντίκτυπος των αυξήσεων στην καθημερινή ζωή	56
Θεματικές οργανώσεων.....	58
Γεωγραφική εμβέλεια.....	59
Αριθμός μελών προσωπικού	61
Αριθμός ωφελουμένων.....	62
Υπηρεσίες που παρέχουν οι συνεισφέροντες.....	63
Συστάσεις και συμπεράσματα από την επεξεργασία των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο της έρευνας.....	63
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ	66
Μαρτυρίες από ανθρώπους που βιώνουν φτώχεια	66
ΔΙΟΤΙΜΑ	66
TERRE DES HOMMES.....	66
EMFASIS FOUNDATION	68
Ένωση Κυριών Δράμας.....	70
BABEL	70
Γιατροί του Κόσμου	71
Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	71

Ινστιτούτο Προληπτικής, Περιβαλλοντικής και Εργασιακής Ιατρικής Πρόληψης.....	72
GIVMED	73
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ	75
Σημειώσεις	77
APPENDIX: ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	78
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	84

Εισαγωγή

Το Ελληνικό Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Φτώχειας είναι ανεξάρτητος φορέας με μέλη 30 κοινωνικές οργανώσεις που προσφέρουν υποστήριξη σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Αποτελεί εταίρο του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Καταπολέμηση της Φτώχειας (EAPN). Στόχοι του Δικτύου είναι να μειώσει την φτώχεια και την ανισότητα, να δώσει φωνή και να αυξήσει τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων των ατόμων που πλήττονται από την φτώχεια. Κάθε χρόνο τα Εθνικά Δίκτυα συντάσσουν αναφορές ανά χώρα με σκοπό την ανάδειξη της έκτασης και των όψεων της φτώχειας και την άσκηση πίεσης προς της Ευρωπαϊκή Επιτροπή και όλα τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να υιοθετήσουν στρατηγικές, πολιτικές και μέτρα ένταξης.

Η παρούσα αναφορά είναι η τέταρτη που συντάσσει το Δίκτυο και συντάχθηκε τον Σεπτέμβριο του 2022. Περιλαμβάνει τις μαρτυρίες ανθρώπων που βιώνουν φτώχεια καθώς και τα τελευταία στατιστικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και τα αποτελέσματα διαφόρων άλλων ερευνών και αναφορών, που συγκλίνουν στο ότι η φτώχεια βαθιάειναι. Ιδιαίτερο βάρος έχει δοθεί στην καταγραφή της τρέχουσας εμπειρίας των οργανώσεων με βάση τη σχέση των εργαζόμενων με τα πρόσωπα που υποστηρίζουν και στη διατύπωση συστάσεων και προτάσεων. Η αναφορά του 2022 έχει περιλάβει και δύο ιδιαίτερα κεφάλαια για την Ενεργειακή Φτώχεια και το θέμα Υγεία και Φτώχεια, επίσης με διαπιστώσεις και συστάσεις.

Διεθνές πλαίσιο

Το 2022 αποτελεί τον τρίτο χρόνο της πανδημίας Covid 19 με σοβαρές παγκόσμιες συνέπειες υγειονομικές, κοινωνικές και οικονομικές. Οι συνέπειες αυτές συνδυαζόμενες με την ενεργειακή κρίση, το κλίμα ανασφάλειας, τις τρέχουσες συρράξεις αλλά και την εξελισσόμενη κλιματική «αλλαγή» αποτελούν ένα εκρηκτικό μίγμα, που πυροδοτεί τη φτώχεια και μια νέα επισιτιστική κρίση.

Ενώ λοιπόν η παγκόσμια παραγωγή σιτηρών αυξάνεται σταθερά την τελευταία 20ετία και σήμερα τα παγκόσμια αποθέματα είναι κατά 35% περισσότερα από όσα χρειάζονται για να τραφούν όλοι οι κάτοικοι του πλανήτη, παρατηρούνται αδικαιολόγητες αυξήσεις τιμών: Ο FAO (Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας του ΟΗΕ) υπολόγισε ότι οι τιμές των τροφίμων ήταν τον Μάιο του 2022 αυξημένες κατά 30% σε σχέση με πέρυσι και του σιταριού κατά 50%, εντείνοντας τους φόβους για λιμό στις πιο φτωχές χώρες (https://www.efsyn.gr/themata/thema-tis-efsyn/349722_stoihimatizontas-stin-peina-ton-anthropon). Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι κάθε αύξηση των τιμών των τροφίμων κατά 1% εξωθεί στην ακραία φτώχεια περισσότερα από 10 εκατομμύρια ανθρώπους. Από το τέλος του 2021 περισσότερα από 200 εκατομμύρια άνθρωποι αντιμετωπίζουν οξεία επισιτιστική ανασφάλεια ενώ στην Ανατολική Αφρική πάνω από μισό εκατομμύριο άνθρωποι ήταν στα πρόθυρα ολικής ασιτίας και θανάτου.

Αντιθέτως είδαμε ότι οι πλουσιότεροι άνθρωποι στον κόσμο πλουτίζουν περαιτέρω και οι φτωχότεροι ωθούνται προς μεγαλύτερη φτώχεια. Σε ένα τέτοιο παγκόσμιο πλαίσιο όπου η

πανδημία και η ενεργειακή κρίση αποτελούν ευκαιρία πλουτισμού για λίγους, οι κοινωνικές ανισότητες μεγαλώνουν και οι φτωχότεροι επιβιώνουν οριακά:

Η γνωστή οργάνωση Oxfam σε έκθεσή της (https://www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/328090_h-anisotita-dolofonei) ανέφερε ότι μόνον οι 10 πλουσιότεροι άνθρωποι στον κόσμο υπερδιπλασίασαν τον πλούτο τους στη διάρκεια της πανδημίας και από 700 δις δολάρια στις αρχές του 2020 κατείχαν σε 1,5 τρις το Νοέμβριο του 2021. Η τεράστια αυτή συσσώρευση πλούτου στα χέρια τόσο λίγων ανθρώπων, συνέβη σε μια χρονική στιγμή που περισσότερα 160 εκατομμύρια άνθρωποι διολίσθησαν κάτω από το όριο της φτώχειας το 2021 και 17 εκατομμύρια πέθαναν από Covid 19.

Η Oxfam επανήλθε με νεότερα στοιχεία (www.kathimerini.gr/economy/561874792/ayxithikan-oi-kroisoi-kai-i-akraia-ftocheia/) και ανέφερε ότι τον Μάρτιο του 2022 οι δισεκατομμυριούχοι όλου του κόσμου ήταν κατά 573 περισσότεροι σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2020, ενώ στη διάρκεια του τρέχοντος έτους ενδέχεται να βυθιστούν σε ακραία φτώχεια 263 εκατομμύρια άνθρωποι. Η επιβολή ειδικού φόρου μεγάλης περιουσίας μόλις 2% στους εκατομμυριούχους και 5% στους δισεκατομμυριούχους θα εισέφερε 2,52 τρις. δολάρια σε ετήσια βάση, υπολογίζει η οργάνωση. Αυτό το ποσό θα επέτρεπε να βγουν από την ακραία φτώχεια 2,3 δισεκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον πλανήτη, να διανεμηθούν εμβόλια σε όλο τον κόσμο και να προσφερθεί καθολική ασφαλιστική κάλυψη και υγειονομική περίθαλψη στους πολίτες με μεσαία και χαμηλά εισοδήματα.

Όπως υπολογίζει η Oxfam, ο συνολικός πλούτος των δισεκατομμυριούχων του κόσμου ανέρχεται πλέον σε 12,7 τρις. δολάρια, ποσό που αντιστοιχεί σχεδόν στο 14% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Υπογραμμίζει δε πως η αύξηση του αριθμού των βαθύπλουτων στη διάρκεια της πανδημίας ισοδυναμεί με την εμφάνιση ενός νέου δισεκατομμυριούχου ανά 30 ώρες, ενώ περίπου ίδιος είναι ο ρυθμός με τον οποίο διολισθαίνουν εκατομμύρια άνθρωποι στη φτώχεια μέσα στο τρέχον έτος. Για την ακρίβεια, ανά 33 ώρες βυθίζονται στη φτώχεια ένα εκατ. άνθρωποι φέτος. Όπως τονίζει η Oxfam, αιτίες είναι η πανδημία, η ανισότητα και η εκτόξευση των τιμών των τροφίμων που είχε καταγραφεί πριν από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, αλλά επιταχύνθηκε εξαιτίας του πολέμου.

Ήδη πριν τον πόλεμο στην Ουκρανία η έκθεση World Inequality Report 2022

(www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/322721_olotahos-dyo-aiones-piso) εκτιμούσε ότι το φτωχότερο 50% του παγκόσμιου πληθυσμού κατέχει το 2% (!) των συνολικών περιουσιακών στοιχείων, ενώ το πλουσιότερο 10% κατέχει το 76% του παγκόσμιου πλούτου. Ένα άτομο από το προνομιούχο 10% κερδίζει ενδεικτικά 87.200 ευρώ ετησίως, ενώ ένα άτομο από το φτωχότερο 50% κερδίζει μόλις 2.800 δολάρια το χρόνο. Το μερίδιο του εισοδήματος του φτωχότερου 50% είναι το μισό από αυτό που κατείχε το 1820, δηλ. πριν δύο αιώνες!... Η έκθεση διαπιστώνει ωστόσο ότι ενώ οι χώρες γίνονται πλουσιότερες, οι κυβερνήσεις, γίνονται φτωχότερες, διότι ο πλούτος συσσωρεύεται κυρίως σε ιδιωτικά χέρια. Η τάση αυτή μεγεθύνθηκε στη διάρκεια της πανδημίας, διότι πολλά κράτη δανείστηκαν ποσά ίσα με το 10-20% του ΑΕΠ κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα. Έτσι όμως έχουν λιγότερους πόρους για να αντιμετωπίσουν τις ανισότητες και την κλιματική αλλαγή.

Η Βρετανική οργάνωση Jubilee Debt Campaign (JDC)

(https://www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/329445_i-fed-narkothetei-hreos-ton-ftohon) αναφέρει σχετικά ότι 54 χώρες αντιμετωπίζουν κρίση χρέους με αποτέλεσμα να αδυνατούν να προστατεύσουν οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών τους. Επίσης 14 χώρες κινδυνεύουν από κρίση δημόσιου και ιδιωτικού χρέους, 22 από χρέη μόνο του ιδιωτικού τομέα και 21 του δημόσιου τομέα. Οι τόκοι των δανείων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες αυξήθηκαν κατά 120% μεταξύ 2010 και 2021.

Είναι γεγονός ότι τη χρονιά της πανδημίας (2020) σημειώθηκε μια πρωτοφανής παγκόσμια υπερχρέωση για κράτη, επιχειρήσεις και νοικοκυριά που έφτασε τα 226 τρις δολάρια, δηλ. το 256% του παγκόσμιου ΑΕΠ! (https://www.efsyn.gr/themata/thema-tis-efsyn/328858_o-kosmos-sti-skia-enos-boynoy-apo-hreos).

Από την άλλη πλευρά υπάρχουν 3,297 δισεκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον πλανήτη, που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας των 5,5 δολαρίων την ημέρα. Υπολογίζεται ότι για να βγουν όλοι αυτοί οι άνθρωποι από τον κύκλο της φτώχειας χρειάζονται 2,97 τρισ. δολάρια. Υπάρχουν όμως αυτά τα χρήματα; Τα στοιχεία δείχνουν (https://www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/328794_lefta-yparhoyn-gia-oloys) ότι υπάρχουν 2.260 δισεκατομμυριούχοι που κατέχουν 13,76 τρις δολάρια ή 183.000 άνθρωποι με ατομική περιουσία που ξεπερνά το 50 εκατομμύρια δολάρια και συνολικά κατέχουν 36,4 τρις.

Μία ελάχιστη φορολόγηση αυτών των περιουσιών, θα επαρκούσε για εμβολιασμούς, παροχή καθολικής υγειονομικής φροντίδας, κοινωνικές παροχές και μέτρα για την εξάλειψη της φτώχειας για όλους τους πολίτες με χαμηλά εισοδήματα. Ομοίως αν παρόμοια μέτρα είχαν εφαρμογή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα απέδιδαν ενδεικτικά ποσά, ικανά να χρηματοδοτήσουν τις αυξημένες δημόσιες δαπάνες για την υγεία.

Η δικαιότερη φορολόγηση επομένως του πλούτου ή ειδικές φορολογίες όπως των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και άλλα βέβαια μέτρα, μπορούν να συμβάλλουν στην εξεύρεση όλων των ποσών που απαιτούνται για την εκρίζωση της φτώχειας: *Για τους λόγους αυτούς η θέση του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την Καταπολέμηση της Φτώχειας είναι ότι η κατάργηση της φτώχειας είναι μια πολιτική επιλογή!*

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Με τον πληθωρισμό να τρέχει τον Ιούνιο στο 12,1% (ΕΛΣΤΑΤ) και τον Ιούλιο στο 11,3% , με το κόστος της ενέργειας να είναι το υψηλότερο στην Ευρώπη και με αυξήσεις των βασικών αγαθών και υπηρεσιών στο 117,7% του γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ως βάση λαμβάνεται το 2009=100), η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ανησυχητική. Το ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα) ξεπερνά τα 565 δισ. ευρώ (!) σύμφωνα με ανακοίνωση της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ). Το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών βρίσκεται στο 5% του ΑΕΠ και αυτό πρέπει να καλυφθεί με εξωτερική χρηματοδότηση, που υπολογίζεται σε 50 δις κάθε χρόνο

https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/356193_sta-565-dis-eyro-akatharisto-exoteriko-hreos).

Η καταγραφή των επιπτώσεων της οικονομικής κατάστασης στην περαιτέρω φτωχοποίηση της ελληνικής κοινωνίας είναι το βασικό αντικείμενο της παρούσας έκθεσης. Είναι γνωστό ότι τη δεκαετία της κρίσης 2010-2020 χάθηκε περίπου το 25% των εισοδημάτων αλλά στο τέλος της δεκαετίας είχε αρχίσει η ανάκαμψη. Σήμερα όμως έχει αρχίσει η αντίστροφη πορεία και οι δείκτες του κινδύνου φτώχειας αυξάνουν. Μάλιστα υπολογίζεται ότι η απώλεια του πραγματικού εισοδήματος των ελληνικών νοικοκυριών λόγω της ενεργειακής κρίσης, που έχει βάλει «φωτιά» στα καύσιμα και στους λογαριασμούς ρεύματος, θα είναι πάνω από 10% επιπλέον το 2022, σύμφωνα με ανάλυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

https://www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/354416_pano-apo-10-i-apoleia-eisodimatos-gia-toys-ellines-logo-tis).

Για να τεκμηριώσουμε ποσοτικά την πορεία της φτώχειας αξιοποιήσαμε τα πρόσφατα έγκυρα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας ΕΛΣΤΑΤ - EUROSTAT (Ιούλιος 2022 <https://www.statistics.gr/documents/20181/44d3d102-5456-c06a-ce90-47a761783326>), που αναφέρονται στο 2021, περιγράφουν όμως τις τάσεις σχετικά με τον κίνδυνο της φτώχειας και τα δύο χρόνια της πανδημίας. Συμπεριλάβαμε επίσης πρόσφατα συμπληρωματικά στοιχεία από διάφορες πηγές και είναι ενδεικτικά της κατάστασης.

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ ο κίνδυνος φτώχειας η αποκλεισμού στη χώρα το 2021 ανερχόταν στο 29,5% του πληθυσμού παρουσιάζοντας αύξηση κατά 0,6 μονάδες από το 2020, που ήταν 28,9% (με βάση τους δείκτες του προγράμματος «Ευρώπη 2020»). Στατιστικά είναι διαπιστωμένες και οι αυξήσεις στα ποσοστά της εισοδηματικής φτώχειας (19,6% του πληθυσμού το 2021 έναντι 17,7% το 2020) και στα άτομα που διαβιούν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (13,6% του πληθυσμού το 2021 έναντι 11,8% το 2020). Οι αυξήσεις και των τριών δεικτών της φτώχειας, η αύξηση της παιδικής φτώχειας και η τρέχουσα οικονομική και ενεργειακή κρίση μας προβληματίζουν ιδιαίτερα.

Αναζητώντας και τα ποιοτικά στοιχεία για τις φανερές και αφανείς όψεις της φτώχειας απευθυνθήκαμε σε 24 οργανώσεις, που συμπλήρωσαν τον Ιούλιο του 2022 τα σχετικά ερωτηματολόγια. Οι οργανώσεις αυτές – μέλη και μη μέλη του Δικτύου - υποστηρίζουν φτωχά άτομα ή νοικοκυριά και ευάλωτες ή αποκλεισμένες ομάδες, μας μετέφεραν την πολύτιμη εμπειρία τους και γι' αυτό πολύ τις ευχαριστούμε.

Τη φωνή των αποκλεισμένων που βίωσαν φτώχεια και διακρίσεις, αποτυπώσαμε μέσω της κατάθεσης προσωπικών μαρτυριών. Οι ίδιοι οι φτωχοί μας περιγράφουν απρόσμενες καταστάσεις στη διάρκεια του 2022. Οι μαρτυρίες τους μας μεταφέρουν απευθείας και με τον πιο εναργή τρόπο το πως επιβίωσαν και τι προβλήματα αντιμετώπισαν.

Τα στοιχεία που περιλάβαμε στην αναφορά δεν μπορούν να αποτυπώσουν όλες τις διαστάσεις της φτώχειας ούτε το τι συμβαίνει σε όλες τις ευάλωτες ομάδες και στον φτωχότερο γενικό πληθυσμό. Η κοινωνική πραγματικότητα άλλωστε είναι πάντοτε διαφορετική από τους αριθμούς και τις στατιστικές. Η αναφορά επομένως μπορεί να προσφέρει μόνο μια ενδεικτική

εικόνα φωτίζοντας όψεις της φτώχειας. Μόνο μια επίμονη και ευαίσθητη ματιά για το πώς ζουν και πώς νοιώθουν οι άνθρωποι γύρω μας, μπορεί να μας καθοδηγήσει στο να κατανοήσουμε τι πραγματικά συμβαίνει.

© EAPN Greece

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ από διάφορες πηγές

Τι είναι η φτώχεια; Πώς τη μετράμε; Ποιοι είναι οι ποσοτικοί δείκτες;

Στην Ελλάδα όταν αναφερόμαστε στη φτώχεια εννοούμε κατά κύριο λόγο τη σχετική φτώχεια, δηλαδή στη σύγκριση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Η σχετική φτώχεια ορίζεται με δύο τρόπους:

A) Με αναφορά στον «Κίνδυνο Φτώχειας»

Εδώ λαμβάνονται υπόψη μόνο εισοδηματικά-οικονομικά κριτήρια. Ως κίνδυνος φτώχειας ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος. Το διάμεσο εισόδημα είναι το εισόδημα του διάμεσου ατόμου, δηλαδή του πολίτη που βρίσκεται ακριβώς στο μέσο της εισοδηματικής κατανομής. Οι άνθρωποι που είναι πλουσιότεροι του είναι ακριβώς ίδιοι σε αριθμό με τους ανθρώπους που είναι φτωχότεροι. Για το 2021 υπολογίστηκε σε 8.752 ευρώ ανά άτομο.

Η γραμμή φτώχειας (poverty line) ή το κατώφλι-όριο της φτώχειας ορίστηκε με βάση τα παραπάνω στα 5.251 ευρώ εισοδήματος για ένα άτομο ή στα 11.028 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο παιδιά.

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ το 19,6% του πληθυσμού της χώρας ήταν το 2021 σε κίνδυνο φτώχειας σημειώνοντας αύξηση κατά 1,9 ολόκληρες μονάδες από το 2020. Από τα συνολικά 4.108.895 ιδιωτικά νοικοκυριά εκτιμάται ότι τα 765.372 νοικοκυριά με 2.054.015 μέλη βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας, δηλ. τα εισοδήματά τους είναι κάτω από το όριο της φτώχειας.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (δηλ. χωρίς να υπολογίζονται στο συνολικό εισόδημα οι συντάξεις και τα κάθε είδους επιδόματα) φθάνει το 48,2%! Χωρίς τις συντάξεις ο κίνδυνος φτώχειας θα ήταν κατά 23,5% μεγαλύτερος και χωρίς τα επιδόματα κατά 5,1%. Με αυτό το στοιχείο αντιλαμβανόμαστε ότι επιδόματα και οι συντάξεις μειώνουν κατά 28,6% τον κίνδυνο φτώχειας και επομένως παίζουν καίριο ρόλο στην πρόληψη.

Ένας επιπλέον δείκτης που αφορά την εισοδηματική κατάσταση όσων ζουν κάτω από το κατώφλι-όριο της φτώχειας, είναι το χάσμα ή βάθος του κινδύνου φτώχειας. Αυτό υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του ορίου της φτώχειας για το σύνολο του πληθυσμού και του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του φτωχού πληθυσμού, ως ποσοστό επί του ορίου της φτώχειας. Δηλαδή αποτελεί μια ένδειξη για το πόσο χαμηλότερα εισοδήματα έχουν όσοι ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Για το 2021 το χάσμα-βάθος κινδύνου φτώχειας ανήλθε σε 26,4% του κατωφλιού του κινδύνου της φτώχειας. Με βάση αυτό εκτιμάται ότι το 50% των φτωχών έχουν εισόδημα μικρότερο από το 73,1% του ορίου (δηλ. τα 5.251 ευρώ), δηλ. λιγότερα από 3.838 ευρώ ετησίως το άτομο.

Ουσιώδης παρατήρηση: Κατά δήλωση της ΕΛΣΤΑΤ οι πληθυσμιακές ομάδες που κατά τεκμήριο είναι φτωχές (όπως άστεγοι, μη νόμιμοι μετανάστες, Ρομά που αλλάζουν τόπο διαμονής και άλλοι μετακινούμενοι πληθυσμοί- που δεν έχουν σταθερή στέγη) υπο-αντιπροσωπεύονται στην έρευνα. Επίσης στο δείγμα της έρευνας περιλαμβάνονται κάθε τύπου ιδιωτικά νοικοκυριά, εξαιρούνται όμως οι διαμένοντες σε συλλογικές κατοικίες: νοσοκομεία, γηροκομεία, ξενοδοχεία, στρατόπεδα, αναμορφωτήρια, κέντρα προσφύγων, οικοτροφεία, ξενώνες, ιδρύματα όπου επίσης κατά τεκμήριο διαμένουν φτωχά ή και άπορα άτομα. Επομένως οι δείκτες της ΕΛΣΤΑΤ μας είναι χρήσιμοι για να βλέπουμε τις διαφορές ανά έτος και τις τάσεις της φτώχειας αλλά όχι για να αποτιμήσουμε την πραγματική έκτασή της.

Β) Με αναφορά στον «Κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού»

Εδώ συνυπολογίζονται 3 δείκτες: η εισοδηματική ένδεια (ο κίνδυνος φτώχειας), η πρόσβαση σε 7 βασικά αγαθά από μία λίστα 13 αγαθών και υπηρεσιών (δείκτης SMD - Severe Material Deprivation) και η ένταση εργασίας του νοικοκυριού. Εν προκειμένω η EUROSTAT και η Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία -ΕΛΣΤΑΤ χρησιμοποιούν τον μεικτό δείκτη AROPE (Persons Living At Risk Of Poverty or Social Exclusion - άτομα που ζουν σε Κίνδυνο Φτώχειας ή Κοινωνικού Αποκλεισμού), ο οποίος είναι συνθετότερος και καταγράφει μεγαλύτερα ποσοστά κινδύνου φτώχειας, διότι λαμβάνει υπόψη και τους τρεις παράγοντες. Ο δείκτης AROPE αξιοποιήθηκε για την αξιολόγηση του προγράμματος «Ευρώπη 2020», το οποίο είχε θέσει ως στόχο το 2013 «να μειωθούν κατά 20 εκατομμύρια τα άτομα που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μέχρι το 2020». Η νεότερη έκδοση του δείκτη αυτού θα αξιοποιηθεί για την αξιολόγηση του προγράμματος «Ευρώπη 2030», δηλ. για την μείωση του αριθμού των φτωχών μέχρι το 2030.

Ο δείκτης αυτός (του «Ευρώπη 2030»), μετρά την οικονομική αδυναμία πρόσβασης σε τουλάχιστον 7 βασικά υλικά αγαθά από μια λίστα 13, δηλ. διερευνά αν υπάρχει η δυνατότητα: 1) να πληρώνονται πάγια ενοίκια, λογαριασμοί ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου και δόσεις δανείων ή αγορών, 2) για διακοπές τουλάχιστον μία εβδομάδα το χρόνο, 3) διατροφής με κρέας, κοτόπουλο, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας κάθε δεύτερη μέρα, 4) διαχείρισης έκτακτων αναγκών περίπου 410 ευρώ, 5) διάθεσης ιδιόκτητου ΙΧ επιβατηγού αυτοκινήτου 6) πρόσβασης σε ικανοποιητική θέρμανση το χειμώνα και δροσισμό το καλοκαίρι, 7) αντικατάστασης φθαρμένων επίπλων, 8) πρόσβασης στο διαδίκτυο, 9) αγοράς καινούργιων ρούχων, 10) χρήσης δύο ζευγαριών υποδημάτων, 11) προσωπικών εξόδων, 12) κοινωνικές συναναστροφές και 13) συμμετοχής σε αμειβόμενες δραστηριότητες αναψυχής. Η έλλειψη 7 από τα 13 αυτά αγαθά δηλώνει ότι το άτομο ζει σε συνθήκες υλικής στέρησης.

Το ποσοστό του πληθυσμού με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις εκτιμάται για το 2021 στο 13,9% (από 14,9% το 2020) με βάση το δείκτη του «Ευρώπη 2030» και σε 14,8% (από 16,6%) με βάση το δείκτη «Ευρώπη 2020», και είναι ελαφρά βελτιωμένη σε σχέση με το 2020 και όλες εκείνες τις χρονιές που προηγήθηκαν της εφαρμογής των Μνημονίων στη χώρα. (<https://www.statistics.gr/documents/20181/3aa9c91f-cf52-375b-dc0b-6310e09ce5c1>)

Τα έτη 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 και 2020 η στέρηση ήταν πολύ εντονότερη και αφορούσε αντίστοιχα το 19,5%, 20,3%, 21,5%, 22,2%, 22,4%, 21,1%, 16,7%,

16,2% και 16,6% του συνολικού πληθυσμού. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι υλικές στερήσεις δεν αντιμετωπίζει μόνο ο φτωχός πληθυσμός αλλά και ένα ανερχόμενο μέρος του μη φτωχού πληθυσμού. Επίσης ότι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα είναι σταθερά η δεύτερη μετά τη Βουλγαρία χώρα με τα μεγαλύτερα ποσοστά πληθυσμού σε υλική στέρηση όλα τα χρόνια από το 2015 μέχρι και το 2021.

Για την τελική διαμόρφωση του δείκτη AROPE λαμβάνεται υπόψη και η υποαπασχόληση, δηλ. η διαβίωση σε νοικοκυριά χαμηλής έντασης εργασίας. Έτσι λαμβάνεται υπόψη και ο χρόνος εργασίας των οικονομικά ενεργών μελών του νοικοκυριού – δηλ. το αν και πόσο εργάζονται και για πόσο χρονικό διάστημα. Το 2021 το ποσοστό του πληθυσμού 18-64 ετών που ζουν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας ήταν το 13,6% των ατόμων αυτής της ηλικίας (ενώ ήταν 11,8% το 2020) εμφανίζοντας αύξηση κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2020.

Συμπερασματικά και σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ:

Η σύγκριση των τριών δεικτών που αναφέραμε δείχνει ότι: το 19,6% του πληθυσμού βρίσκεται σε κίνδυνο εισοδηματικής φτώχειας, το 14,8% βιώνει υλικές στερήσεις από βασικά αγαθά και το 13,6% των ατόμων 18-64 ετών ζει σε νοικοκυριά με χαμηλή απασχόληση. Η αναλογική σύνθεση των τριών δεικτών δείχνει ότι ποσοστό 29,5 % του συνολικού πληθυσμού (περίπου 3.092.300 άτομα) αντιμετωπίζει ταυτόχρονα κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Το ποσοστό έχει αυξηθεί κατά 0,6% (από το 28,9% του 2020). (Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών της ΕΛΣΤΑΤ-Κίνδυνος φτώχειας

<https://www.statistics.gr/documents/20181/44d3d102-5456-c06a-ce90-47a761783326>)

Τα ποσοστά της φτώχειας άρχισαν να αυξάνονται δραματικά μετά το 2010 αντανακλώντας τις συνθήκες της εξελισσόμενης οικονομικής κρίσης: η σχετική φτώχεια (τρεις δείκτες) ήταν 27,7% το 2010, 31% το 2011, 34,6% το 2012, 35,7% το 2013 και έφθασε το 36% το 2014. Ακολούθησε μία ελαφρά μείωση, έφτασε το 35,7% το 2015, το 35,6% το 2016, το 34,8% το 2017, το 31,8% το 2018, το 30,0% το 2019 και το 28,9% το 2020.

Είναι ωστόσο εντυπωσιακό ότι ολόκληρη τη δωδεκαετία που πέρασε το ένα τρίτο περίπου του συνολικού πληθυσμού επιβίωσε σε συνθήκες κινδύνου φτώχειας ή αποκλεισμού με βάση τα επίσημα στοιχεία. Αυτό υποδηλώνει ότι η φτώχεια ήταν σταθερό πρόβλημα για μεγάλο μέρος του πληθυσμού και ότι άρχισε να υποχωρεί μόλις τα έτη 2017-2019. Για το ίδιο το 2020 που είχαμε μεγάλη μείωση εισοδημάτων λόγω της πανδημίας, τα επίσημα στοιχεία δείχνουν ότι η σχετική φτώχεια αρχίζει και πάλι να αυξάνεται.

Να σημειώσουμε ότι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα είναι σταθερά η δεύτερη μετά τη Βουλγαρία χώρα με τα μεγαλύτερα ποσοστά πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού όλα τα χρόνια από το 2015 μέχρι και το 2021 (όπως ακριβώς και με την υλική στέρηση).

Άλλα στοιχεία από την έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ:

- Στη διάρκεια του έτους της πανδημίας Covid-19 το 6,9 % των νοικοκυριών δήλωσαν ότι αυξήθηκαν τα εισοδήματά τους ενώ 26,3% ότι μειώθηκε. Το 66,7% δήλωσε ότι παρέμεινε το ίδιο.
- Το 36,2 % των νοικοκυριών δυσκολεύονται πάρα πολύ να πληρώσουν δόσεις δανείων ή για αγορές αγαθών με δόσεις. Τα φτωχά νοικοκυριά έχουν μεγάλη δυσκολία να αποπληρώσουν δάνεια σε ποσοστό 58,5%, ενώ τα μη φτωχά σε 32,8%.
- Το 33,8 % των φτωχών νοικοκυριών στερείται της κατάλληλης διατροφής (κάθε δεύτερη μέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μη φτωχών εκτιμάται στο 6,1%.
- Το 80,8% των φτωχών νοικοκυριών έχουν μεγάλη δυσκολία να καλύψουν τις συνήθειες ανάγκες τους με βάση το μηνιαίο ή εβδομαδιαίο εισόδημά τους ενώ για τα μη φτωχά νοικοκυριά το ποσοστό είναι 28,8%.
- Το 81,7% των φτωχών νοικοκυριών δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν έκτακτες ανάγκες 410 ευρώ ενώ στα μη φτωχά το ποσοστό είναι 37,6%.
- Το 79% των φτωχών νοικοκυριών δεν μπορεί να πληρώσει μια εβδομάδα διακοπών ενώ το ίδιο θέμα αντιμετωπίζει το 41% των μη φτωχών νοικοκυριών. (Δημοσιογραφικές πηγές εκτιμούσαν ότι το καλοκαίρι του 2022 οι μισοί Έλληνες δεν μπορούσαν να κάνουν αμειβόμενες διακοπές).
- Οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν μικρότερο κίνδυνο φτώχειας (11,3%) σε σύγκριση με τους ανέργους (45,4%), τους οικονομικά μη ενεργούς (23,9%) και τους συνταξιούχους (10,6). Στους ανέργους ο κίνδυνος φτώχειας ήταν 45,4% (38,6% για τις γυναίκες και 54,3% για τους άνδρες).
- Το επίπεδο της εκπαίδευσης μειώνει τον κίνδυνο φτώχειας: Το ποσοστό είναι 25,8% για όσους έχουν ολοκληρώσει μόνον την προσχολική, πρωτοβάθμια και το πρώτο στάδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γυμνάσιο), 23,1% για όσους ολοκλήρωσαν το δεύτερο στάδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γενικό Λύκειο, ΕΠΑΛ) και την μετα-δευτεροβάθμια (πχ ΙΕΚ) και 7,9% την τριτοβάθμια.
- Σχετικά με τη γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ανά Περιφέρεια το μικρότερο ποσοστό είχε η Αττική (12,9 %), η Κρήτη (14,9 %) και το Νότιο Αιγαίο (17,5%). Το μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας είχε η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (29,0%), η Δυτική Ελλάδα (28,5%), η Κεντρική Μακεδονία (25,5%), η Δυτική Μακεδονία (21,5%) και η Στερεά Ελλάδα με την Πελοπόννησο (24,2%).

Η φτώχεια ανά θεματική ενότητα

Παιδική φτώχεια

Ο κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού για παιδιά ηλικίας 0-17 ετών είναι 32,0% και επομένως αυξημένος κατά 2,5 μονάδες από το 29,5% του συνολικού πληθυσμού.

Ο κίνδυνος φτώχειας (μόνο με εισοδηματικά κριτήρια) για παιδιά ηλικίας 0-17 ετών (συνήθως αυτός ονομάζεται «παιδική φτώχεια») είναι 23,7%. Στον ευαίσθητο αυτό τομέα σημειώθηκε αύξηση κατά 2,3 μονάδες από το 2020 (21,4%) ενώ η παιδική φτώχεια είχε ήδη αυξηθεί κατά 0,3 μονάδες από το 2019. Δεν είναι τυχαίο ότι το 7,5% των παιδιών ζει σε νοικοκυρά με χαμηλή απασχόληση (άρα και χαμηλά εισοδήματα) έναντι 13,6% των ενηλίκων.

Το συμπέρασμα είναι ότι σχεδόν ένα στα τέσσερα παιδιά ηλικίας ζει σε νοικοκυριό με κίνδυνο φτώχειας και ένα στα τρία σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι η παιδική φτώχεια στην Ελλάδα είναι έντονη, επαναλαμβανόμενη και χειροτερεύει και ότι βρισκόμαστε σε πολύ δυσμενέστερη θέση από τον μέσο όρο στην Ευρώπη, όπου ένα στα πέντε παιδιά ζει στη φτώχεια.

Όλα τα ποσοστά που αναφέρθηκαν επιβεβαιώνουν ότι τα φτωχά παιδιά ζουν σε φτωχές οικογένειες. Επομένως δεν έχει νόημα να παρθούν μέτρα αυτοτελώς για την μείωση της παιδικής φτώχειας, αν δεν παρθούν μέτρα για τη μείωση του σκληρού πυρήνα της φτώχειας, δηλαδή των πολύ φτωχών νοικοκυριών που στερούνται ταυτόχρονα εισοδήματος, αγαθών, απασχόλησης αλλά και πρόσβασης στην υγεία και την εκπαίδευση.

Είναι γνωστή η δέσμευση της ελληνικής κυβέρνησης για συνεργασία με τη Unicef στα πλαίσια του “Child Guarantee”, ενός τετραετούς πιλοτικού προγράμματος για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με σύμβουλο τη Unicef για την υποστήριξη των πιο ευάλωτων παιδιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να έχουν πρόσβαση σε υγεία, εκπαίδευση, φροντίδα, σωστή διατροφή και αξιοπρεπή κατοικία. Το πρόγραμμα ήδη εφαρμόστηκε στις 5 από τις 6 χώρες που επελέγησαν (Βουλγαρία, Κροατία, Ιταλία, Ισπανία και Γερμανία) ενώ για την Ελλάδα υπάρχει ακόμη ασάφεια για την εφαρμογή του.

Η Ελλάδα είχε την υποχρέωση να παρουσιάσει στην ΕΕ την Εθνική Στρατηγική για την Αντιμετώπιση της Παιδικής Φτώχειας μέχρι τον Μάρτιο του 2022 και αυτή δημοσιεύτηκε με μεγάλη καθυστέρηση τον Σεπτέμβριο του 2022. Παραμένει όμως ως ερώτημα, το αν θα εισακουστούν οι προτάσεις των οργανώσεων και των φορέων που εξειδικεύονται στην παιδική προστασία στη χώρα μας και τι πρακτικά μέτρα θα ληφθούν πέραν του στρατηγικού σχεδιασμού.

Λόγω της κρισιμότητας του προβλήματος υπάρχει άμεση ανάγκη θεσμοθέτησης εφαρμόσιμων μέτρων για την επείγουσα προστασία του συνόλου των φτωχών παιδιών αλλά και των παιδιών που ανήκουν σε ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες, όπως τα παιδιά των νομάδων Ρομά και τα παιδιά που επιβιώνουν σε εξαιρετικά υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης ή σε ακατάλληλη και ανασφαλή κατοικία.

Εξαιρέση στα παραπάνω αποτελεί η μερική βελτίωση της πρόσβασης στην εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων, χάρη σε ένα συγκροτημένο πρόγραμμα που υλοποιείται από την Unicef.

Κατανάλωση-διατροφή-πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός για τα τρόφιμα στην Ελλάδα είναι υψηλότερος και ενδεικτικά τον Ιούλιο ήταν 13% σε σχέση με το 11,3% του γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή-ΔΤΚ. Ο πληθωρισμός στα τρόφιμα αυξήθηκε από 3% τον Αύγουστο του 2021 στο 13% τον Αύγουστο του 2022 (https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/355759_brohi-anatimiseon-sta-basika-idi-diatrofis). Ενδεικτικά οι τιμές λιανικής στα δημητριακά και το ψωμί αυξήθηκαν κατά 16,7% σε ένα χρόνο, στα γαλακτοκομικά 16,4% στο κρέας 16,7%.

Ο πληθωρισμός όμως στα τρόφιμα πλήττει ιδιαίτερα τα φτωχότερα νοικοκυριά που διέθεταν το 2020 (πριν δηλαδή τις πρόσφατες αυξήσεις) περί το ένα τρίτο του μηνιαίου εισοδήματος για να καλύψουν διατροφικές και ενεργειακές ανάγκες. Τα στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ από την έρευνα οικογενειακού προϋπολογισμού δείχνουν ότι ένα φτωχό νοικοκυριό με αποδοχές έως 750 ευρώ, χρειαζόταν το 2021 μέχρι 250 ευρώ για βασικές ανάγκες ενώ το 2022 λόγω των ανατιμήσεων χρειάζεται τουλάχιστον 335 ευρώ. Η διαφορά (εν προκειμένω των 85 ευρώ) δεν καλύπτεται με την αύξηση του κατώτατου μισθού από τον Μάιο του 2022, διότι τα έξοδα αυξάνουν πάνω από το 11,3% του γενικού ΔΤΚ.

Ο τρόπος που μεταβλήθηκαν οι τιμές των επιμέρους αγαθών την περίοδο της πανδημίας (Μάρτιος 2020 - Δεκέμβριος 2021) και η καταναλωτική δαπάνη ανά κατηγορία πληθυσμού αποδεικνύει ότι επιβαρύνθηκαν περισσότερο από τον πληθωρισμό οι πιο ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού: Ειδικότερα κατά την περίοδο της πανδημίας και σύμφωνα με τα περυσινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ο γενικός ΔΤΚ αυξήθηκε κατά 3,3% (από 107,1 μονάδες τον Μάρτιο του 2020 σε 110,6 τον Δεκέμβριο του 2021, με βάση το 2009=100). Όμως οι αυξήσεις αγαθών και υπηρεσιών για το φτωχότερο 20% του πληθυσμού (με βάση την κατανομή της καταναλωτικής δαπάνης) ήταν 4,6% έναντι 2,7% για το 20% των νοικοκυριών που βρίσκονται στα ανώτερα κλιμάκια τη κατανάλωσης. Με άλλα λόγια ο πληθωρισμός σε ολόκληρη τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης και μέχρι σήμερα αναδιανέμει εισοδήματα από τους φτωχότερους στους πλουσιότερους (<https://www.kathimerini.gr/economy/561716479/i-koinoniki-diastasi-toy-plithorismoy/>).

Τις αρνητικές επιπτώσεις του πληθωρισμού και της ενεργειακής κρίσης στο εισόδημα των νοικοκυριών διαπίστωσε πρόσφατα και η EUROSTAT καθώς διαπίστωσε ότι από το πρώτο ήδη τετράμηνο του 2022 μειώθηκε κατά 0,6% η πραγματική κατά κεφαλή κατανάλωση και κατά 0,5% το κατά κεφαλή εισόδημα στις χώρες της Ευρωζώνης (https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/353631_i-ftoheia-einai-dipla-mas).

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εργασίας-INE της ΓΣΕΕ (https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/328467_i-akribeia-eklepse-137-toy-mesoy-misthoy) τον Δεκέμβριο του 2021, που ο πληθωρισμός ήταν ακόμη σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ στο 5,1%, η απώλεια της αγοραστικής

δύναμης του κατώτατου μισθού ήταν στο 10,4% ενώ του μέσου μισθού μερικής απασχόλησης 13,7%. Το μέσο μηνιαίο ατομικό διαθέσιμο εισόδημα έχασε στο 7% της αγοραστικής δύναμης σε ετήσια βάση.

Το ΙΝΕ της ΓΣΕΕ εκτιμά ότι η αγοραστική δύναμη του μισθού αξιοπρεπούς διαβίωσης (60% του διάμεσου εισοδήματος) στη Βόρεια και Δυτική Ευρώπη είναι υπερδιπλάσια της ελληνικής. Η πραγματική αγοραστική δύναμη του μισθού αξιοπρεπούς διαβίωσης τοποθετεί την Ελλάδα στην 5^η θέση στην Ε.Ε.-27 μετά την Ρουμανία, Βουλγαρία, Ουγγαρία και Σλοβακία. Μάλιστα υπολόγισε ότι οι ετήσιες καθαρές αποδοχές ενός νοικοκυριού με δύο ενήλικες και δύο παιδιά αντιστοιχούσαν στο 74,3% του μέσου όρου της Ευρωζώνης (https://www.avgi.gr/oikonomia/406181_ston-misthologiko-pato-tis-eyropis-oi-ellines-ergazomenoi).

Ένας έγκυρος δείκτης της EUROSTAT που μας βοηθά να κατανοήσουμε την αγοραστική δύναμη των ελληνικών νοικοκυριών είναι το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΠ) αλλά σε όρους ισοδυναμίας αγοραστικής δύναμης. Αυτός ο δείκτης της EUROSTAT δίνει καλύτερη εικόνα όταν επιχειρούνται συγκρίσεις ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε.27 από ότι οι ετήσιες αλλαγές του ίδιου του ΑΕΠ. Η αναγωγή του *Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος σε ισοδυναμία αγοραστικής δύναμης* γίνεται με βάση τα επίπεδα τιμών κάθε χώρας και εξαλείφει τη μη ορατή διαφορά των τιμών που υπάρχουν ανάμεσα στις χώρες. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία η Ελλάδα το 2019 και το 2020 είχε την προτελευταία θέση πριν τη Βουλγαρία στη Ε.Ε. των 27 αλλά και στην Ευρωζώνη των 19 (<https://www.documentonews.gr/article/ston-pato-tis-eyrozonis-i-agorastiki-dynami-ton-ellinon/>). Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους ισοδυναμίας ανήλθε το 2020 μόνο στο 62% του μέσου κοινοτικού των 27 χωρών. Αυτό σημαίνει ότι στην Ελλάδα με τους ιδιαίτερα χαμηλούς μισθούς μπορούμε να αγοράζουμε πολύ λιγότερα αγαθά από ότι σε χώρες με χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ (πχ τη Ρουμανία ή την Κροατία), λόγω των συγκριτικά υψηλότερων τιμών.

Να σημειώσουμε επιπλέον ότι η Ελλάδα έχει από τους υψηλότερους συντελεστές ΦΠΑ στις χώρες του ΟΟΣΑ και κατέχει την πρώτη θέση μαζί με τη Φινλανδία στην Ευρωζώνη. Οι υψηλοί όμως έμμεσοι φόροι οδηγούν – εκτός από τη φοροδιαφυγή – στη συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος: Ενώ τα ασθενέστερα στρώματα έχουν μικρότερη άμεση φορολογία λόγω μικρότερου εισοδήματος, τελικά «χάνουν» λόγω της υψηλής έμμεσης φορολογίας σε αγαθά και υπηρεσίες. Στην Ελλάδα τα έσοδα από έμμεσους φόρους αποτελούν περίπου το 56,4% των φορολογικών εσόδων, ενώ από άμεσους φόρους περίπου το 35,4%. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει δίκαια κατανομή των φορολογικών βαρών και επιβαρύνονται περισσότερο και πάλι οι χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις (<https://www.kathimerini.gr/economy/561882844/protathlites-stoys-emmesoys-foroys/>).

Ανισότητες

Και οι δύο δείκτες της ΕΛΣΤΑΤ δείχνουν ότι η σχετική ανισότητα βαθαίνει:

<https://www.statistics.gr/documents/20181/89686396-5d14-f1c5-b4aa-24e105bba7f2>

Ο δείκτης κατανομής εισοδήματος S80/S20 σε πεντημόρια εισοδήματος μετρά τη σχετική ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος και συγκρίνει το διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα του 80% των πλουσιότερων με το 20% των φτωχότερων και επηρεάζεται από τις ακραίες διαφορές εισοδημάτων. Για το 2021 ο δείκτης έδειξε ότι το πλουσιότερο 20% του πληθυσμού έχει εισόδημα 5,8 φορές μεγαλύτερο από το εισόδημα του φτωχότερου 20% του πληθυσμού. Η σχετική ανισότητα εδώ είναι αυξημένη κατά 0,6 μονάδες από την προηγούμενη χρονιά (ο δείκτης ήταν στο 5,2).

Στις πιο παραγωγικές ηλικίες κάτω των 65 ετών η διαφορά είναι ακόμη μεγαλύτερη και το πλουσιότερο 20% έχει 6,4 φορές μεγαλύτερο εισόδημα από το φτωχότερο 20%. Και πάλι έχουμε αύξηση 0,7 μονάδες από την προηγούμενη χρονιά (ο δείκτης ήταν στο 5,7).

Ο δεύτερος δείκτης GINI κυμαίνεται από 0 (ή 0%) στην πλήρη εισοδηματική ισότητα έως 1 ή 100%, που αντιστοιχεί σε πλήρη εισοδηματική ανισότητα. Ο δείκτης GINI εκτιμήθηκε σε 32,4% το 2021 σημειώνοντας αύξηση από το 31,4% του 2020. Αυτό σημαίνει ότι αν επιλέξουμε δύο τυχαία άτομα, αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 32,4% του μέσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

Σύμφωνα και με τους δύο δείκτες η Ελλάδα είναι 4^η στην ανισότητα για όσες ευρωπαϊκές χώρες έχουμε στοιχεία από το 2010 μέχρι σήμερα ακολουθώντας τη Βουλγαρία, τη Λετονία και την Ισπανία.

Σύμφωνα με μία διαφορετική έρευνα του Κέντρου Ανάπτυξης και Εκπαιδευτικής Πολιτικής-ΚΑΝΕΠ της ΓΣΕΕ οι κοινωνικές ανισότητες αποτελούν τροχοπέδη για να αποκτήσουν οι εργαζόμενοι τεχνολογικές δεξιότητες. Όσο πιο ανασφαλής είναι η εργασία, τόσο πιο δύσκολη είναι η πρόσβαση σε προγράμματα κατάρτισης και απόκτησης νέων ψηφιακών δεξιοτήτων. Άνεργοι, οικονομικά μη ενεργοί και ευέλικτα εργαζόμενοι έχουν τη μικρότερη πρόσβαση σε προγράμματα κατάρτισης και e-learning ενώ διαθέτουν περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες. Όσο υψηλότερο το εισόδημα, τόσο υψηλότερο είναι το ποσοστό συμμετοχής σε on line εκπαιδευτικές δραστηριότητες και αντίστροφα (<https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/332514-i-anisotita-blaptei-kai-tin-katartisi>).

Σύμφωνα με άλλη έρευνα του Ινστιτούτου ETERON και της ABOUT PEOPLE το 74,55% των ερωτηθέντων θεωρούν ότι η αδικία επικρατεί στη χώρα ενώ μόνο το 21,6% θεωρεί ότι ζει σε μια δίκαιη χώρα. Το αίσθημα της αδικίας είναι ισχυρό στις λαϊκές τάξεις που απαντούν με 85,9% και στην κατώτερη μεσαία τάξη με 82,2%. Για χώρα αδικίας κάνουν λόγο σε ποσοστό 80,8% και όσοι αμείβονται με 0-500 ευρώ το μήνα. Όσοι έχουν μηνιαίες αποδοχές από 2.000 ευρώ και πάνω θεωρούν κατά 36% ότι ζουν σε δίκαια χώρα ενώ 60,5% σε άδικη.

Απασχόληση - ανεργία

Ενώ σταδιακά παρατηρείται μείωση του ποσοστού της ανεργίας, παραμένει ένα από τα υψηλότερα στην Ε.Ε.-27. Το 2021 η ανεργία ήταν 14,7% με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στο 6,8%. Η ανεργία το πρώτο τρίμηνο του 2022 ήταν 13,8% (ΕΛΣΤΑΤ) και ήταν μειωμένη κατά 13,2% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Η πτωτική τάση της ανεργίας που συνεχίστηκε και το

καλοκαίρι (τον Ιούνιο του 2022 ήταν 12,1%), ερμηνεύεται από την αύξηση των θέσεων εργασίας μερικής ή προσωρινής-εποχιακής απασχόλησης και την προσπάθεια δημιουργίας νέων ή διατήρησης υφισταμένων θέσεων εργασίας από την Πολιτεία (https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/353231_stratigiki-antifaseon-gia-tin-apasholisi).

Οι απασχολούμενοι είναι 4.148.431 άτομα (ΕΛΣΤΑΤ), οι άνεργοι που ζητούν εργασία 572.109 και οι μη ενεργοί κάτω των 75 ετών, 3.110.882 (πηγή: Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 10/8/2022).

Το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων, με κριτήριο την αναζήτηση εργασίας (αναζητούντων εργασία), για τον μήνα Απρίλιο 2022, ανήλθε σε 990.820 άτομα, σύμφωνα με τη Δ.ΥΠ.Α. (τέως ΟΑΕΔ). Από αυτά 546.225 (ποσοστό 55,13%) είναι εγγεγραμμένα στο μητρώο της Δ.ΥΠ.Α για χρονικό διάστημα ίσο ή και περισσότερο των 12 μηνών και 444.595 (ποσοστό 44,87%) είναι εγγεγραμμένα στο μητρώο της Δ.ΥΠ.Α. για χρονικό διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Οι άνδρες ανέρχονται σε 350.612 (ποσοστό 35,39%) και οι γυναίκες ανέρχονται σε 640.208 (ποσοστό 64,61%).

Μείζον θέμα είναι το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στην Ε.Ε.-27. Τα έτη 2019, 2020 και 2021 τα ποσοστά ήταν 63,2%, 68% και 52,4% επί του συνόλου των ανέργων με μέσους όρους αντίστοιχα 36,8%, 29,6% και 37,4% στην Ε.Ε.-27.

Επίσης οι νέοι κάτω των 24 ετών έχουν το χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης και συμμετοχής στην αγορά εργασίας: 13,45% το 2021 έναντι 32,7% μέσου όρου στην ΕΕ-27.

Να σημειώσουμε τέλος ότι η Ελλάδα κατείχε και μια ευρωπαϊκή πρωτιά στις κενές θέσεις εργασίας κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022 (https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/348512_arnitiko-eyropaiko-rekor-stis-kenes-theseis-ergasias) συγκεκριμένα η αύξηση της προσφορά εργασίας από τους εργοδότες ήταν 0,8% με ευρωπαϊκό μέσο όρο στο 2,8%.

Σύμφωνα με το πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ καταγραφής προσλήψεων και απολύσεων του Υπουργείου Εργασίας την περίοδο Ιανουαρίου- Μαΐου 2022 από το σύνολο των προσλήψεων μία στις τρεις (35,36%) αφορά μερική απασχόληση, το 7,89% εκ περιτροπής απασχόληση και μόνον το 56,75 % πλήρη απασχόληση. Τα τρέχοντα στοιχεία αποδεικνύουν ότι με αφορμή την πανδημία οδεύουμε στην κυριαρχία της μερικής και γενικότερα των «ευέλικτων» μορφών απασχόλησης (https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/349176_ekrivi-apolyseon-ton-maio).

Σημείωση: Η μόνιμη διάσταση των δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ και της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης- ΔΥΠΑ (τέως ΟΑΕΔ) οφείλεται σε διαφορετική μεθοδολογία καταγραφής και αντιστοιχούν σε διαφοροποιημένους πληθυσμούς ανέργων: Η ΕΛΣΤΑΤ είναι υπεύθυνη για την επίσημη εκτίμηση του ποσοστού της ανεργίας, όσων αναζητούν εργασία με κοινά πρότυπα με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες για λόγους σύγκρισης. Η ΕΛΣΤΑΤ στατιστικά κατατάσσει ένα σημαντικό αριθμό ανέργων στους «οικονομικά ανενεργούς» και εκτός εργατικού δυναμικού με βάση ορισμούς του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO). Έτσι μονίμως καταγράφει πολύ

μικρότερους αριθμούς ανέργων από την ΔΥΠΑ-ΟΑΕΔ, με τη διαφορά να φθάνει μέχρι και τις 10 ποσοστιαίες μονάδες! (https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/328688_magiki-eikona-i-anergia).

Η ΔΥΠΑ-τέως ΟΑΕΔ είναι υπεύθυνη για την διοικητική καταγραφή όλων των εγγεγραμμένων ανέργων, άσχετα αν επιβεβαιώνεται με κάποιον τρόπο ότι αναζητούν άμεσα εργασία. Ένα ποσοστό ανέργων άλλωστε εγγράφεται για να είναι ωφελούμενοι/ες του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος ή για κάποια άλλη παροχή. Ομοίως η ΔΥΠΑ -τέως ΟΑΕΔ επιδοτεί ένα μικρό ποσοστό ανέργων (ενδεικτικά από 150.000-200.000 άτομα σε ένα σύνολο εγγεγραμμένων περίπου 1.000.000 - ανάλογα με τη χρονιά) λόγω των προϋποθέσεων χορήγησης του επιδόματος. Εννοείται τέλος ότι ο ΕΦΚΑ και το πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ δεν καταγράφουν την αδήλωτη ή ανασφάλιστη εργασία και δίνουν άλλα στοιχεία ανά μήνα για τις απολύσεις και προσλήψεις.

Φτώχεια των εργαζόμενων

Σχετικά με τα εισοδήματα των εργαζομένων ένας υπολογισμός στοιχείων του ΕΦΚΑ αποκαλύπτει ότι ένας στους τρεις part time εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα (710.905 μισθωτοί) λαμβάνουν μηνιαίο μισθό 329 ευρώ καθαρά, ποσό σχεδόν ίσο με τον επίσημο κατώτατο μισθό της Βουλγαρίας, που είναι 332 ευρώ (https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/355894_epimenoyme-ellinika-me-tis-syllogikes-diapragmateyseis). Με βάση τα τελευταία στοιχεία του ΕΦΚΑ, από το σύνολο των 2.276.748 εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα το ένα τρίτο (δηλαδή 766.755 μισθωτοί), εργάζεται με μερική απασχόληση, λαμβάνοντας μέσο μισθό 450,48 ευρώ (μεικτά ή 390 ευρώ καθαρά). Τα στοιχεία για τη μερική απασχόληση και στις δύο περιπτώσεις ουσιαστικά συμπίπτουν. Σχετικά με το 1,5 εκατ. που εργάζονται με πλήρη απασχόληση (67% του συνόλου των απασχολούμενων) ο μέσος μισθός είναι 1.229,37 ευρώ (μεικτά ή 1.100 καθαρά) (https://www.avgi.gr/oikonomia/416709_pos-oi-ftohoi-ginontai-pamptohoi).

Σύμφωνα με άλλα στοιχεία του ΕΦΚΑ το χειμώνα που πέρασε, περίπου 600.000 άτομα που εργάζονται με τον βασικό μισθό και περίπου 812.000 με μερική απασχόληση, είχαν μηνιαίες μεικτές απολαβές που ήταν μικρότερες από 459 ευρώ...

(https://www.avgi.gr/oikonomia/405475_odigoynantai-se-ftohopoiisi-hiliades-noikokyria).

Σύμφωνα με απολογιστικά στοιχεία του ΕΡΓΑΝΗ για όλο το 2021, 395.115 άτομα εισέπρατταν έως 500 ευρώ μεικτές αποδοχές και συνολικά 1.017.728 εργαζόμενοι (το 47,04%) ελάμβαναν μισθό χαμηλότερο από 800 ευρώ. Επομένως 1 στους 5 εργαζόμενους αμειβόταν με αποδοχές κάτω των 500 ευρώ και 1 στους 2 δεν έπαιρνε πάνω από 800 ευρώ

(https://www.avgi.gr/oikonomia/409390_sti-zoni-tis-ftoheias-35-ekatommyria-polites).

Πέρα όμως από την μισθολογική κατάσταση είχαμε την εκτόξευση του πληθωρισμού, που μείωσε στην πράξη την αγοραστική δύναμη. Σύμφωνα το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ τον Απρίλιο του 2022 η

απώλεια της αγοραστικής δύναμης του κατώτατου μισθού ήταν 18%, έναντι 14,7% τον Μάρτιο. Ο μέσος μισθός στον ιδιωτικό τομέα έχασε τον Απρίλιο το 9,9% της αγοραστικής δύναμης, ενώ στη μερική απασχόληση οι απώλειες διαμορφώθηκαν στο 28%, έναντι 23% τον Μάρτιο του 2022.

Τα στοιχεία επιβεβαιώνουν και πάλι ότι δεν είναι μόνο οι part time εργαζόμενοι που βρίσκονται σε εισοδηματική φτώχεια αλλά και οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης.

Εκκρεμείς συντάξεις-φτώχεια συνταξιούχων

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τη φτώχεια

(<https://www.statistics.gr/documents/20181/44d3d102-5456-c06a-ce90-47a761783326>), ο κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού για τους/τις άνω των 65 ετών είναι 19,3% αρκετά χαμηλότερος από το 29,5% (ή το 28,3% ανάλογα με τον δείκτη) για το σύνολο του πληθυσμού. Ομοίως ο κίνδυνος (εισοδηματικής) φτώχειας για τους/τις άνω των 65 ετών είναι 13,5% χαμηλότερος από το 19,6% του κινδύνου (εισοδηματικής) φτώχειας για όλο τον πληθυσμό. Σημειώνεται βέβαια μια μικρή αύξηση από το 2020 που ήταν 13,0%). Τα μειωμένα ποσοστά φτώχειας των ηλικιωμένων οφείλονται βέβαια στις συντάξεις, οι οποίες συμβάλλουν ιδιαίτερα στην μείωση του συνολικού ποσοστού κινδύνου της (εισοδηματικής) φτώχειας κατά 23,5%.

Παρόλα αυτά τα στοιχεία του Ενιαίου Συστήματος Ελέγχου και Πληρωμών των Συντάξεων «Ήλιος» (<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1794784/me-apodoxes-eos-700-euro-sxedon-oi-misoi-suntaksiouχοι> και https://www.avgi.gr/oikonomia/409390_sti-zoni-tis-ftoheias-35-ekatommyria-polites) δείχνουν ότι τον περασμένο Οκτώβριο σχεδόν ένας στους δύο συνταξιούχους, δηλ. 1.133.796 άτομα παίρνουν μόνον περί τα 658 ευρώ το μήνα κύρια σύνταξη γήρατος: το 46,1% λαμβάνει σύνταξη 700 ευρώ μεικτά και 658 καθαρά, με 675.389 συνταξιούχους (το 27,4%, δηλ. ένας/μία στους τέσσερις) να φτωχοποιείται και να λαμβάνει λιγότερα από 500 ευρώ. Το 60% έχει σύνταξη κάτω των 1.000 (περίπου 965) ευρώ. Το 40,37% έχει σύνταξη πάνω από 1.000 ευρώ, το 27,9% 1.000-1.500 ευρώ και το 12,47% 1.500-2.000 ευρώ. Η μέση κύρια μηνιαία σύνταξη όμως είναι περίπου 739 ευρώ και είναι η χαμηλότερη στις χώρες της ΟΝΕ. Η μέση επικουρική σύνταξη περιορίζεται στα 195 ευρώ.

Οι 192.669 αναπηρικές συντάξεις αποφέρουν μηνιαίες μεικτές αποδοχές της τάξης των 612 ευρώ. Το 23,16% των αναπηρικών κυμαίνονται στα επίπεδα των 300-400 ευρώ το μήνα, αποτελούν δηλαδή βοήθημα.

Οι χαμηλές συντάξεις όμως δεν είναι ο μόνος παράγοντας φτωχοποίησης της τρίτης ηλικίας: Μεγάλο πρόβλημα αποτελεί η συστηματική καθυστέρηση για χρόνια της καταβολής των συντάξεων. Οι δραματικές καθυστερήσεις που άφηναν τους συνταξιούχους χωρίς καθόλου εισόδημα, οφείλονταν σε γραφειοκρατικούς και τεχνικούς λόγους, στις διαδοχικές αλλαγές του νομικού πλαισίου και του ασφαλιστικού συστήματος και στην χωρίς προϋποθέσεις ενοποίηση των ασφαλιστικών ταμείων σε έναν (ΕΦΚΑ). Στην πραγματικότητα οι καθυστερήσεις οφείλονταν στην οικονομική στενότητα και στην απροθυμία του ελληνικού

δημοσίου να ανταποκριθεί στις δεδομένες υποχρεώσεις του. Οι μη καταβαλλόμενες για χρόνια συντάξεις (που είχαν φτάσει τις 400.000!), αποτελούσαν μία μορφή κρυφού δημόσιου χρέους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποχρέωσε εμμέσως την ελληνική κυβέρνηση να διαχειριστεί το πρόβλημα και ο συνολικός αριθμός των κυρίως συντάξεων έχει φαινομενικά μειωθεί μέσω της χορήγησης προσωρινών χαμηλών συντάξεων (συνήθως από 384 έως και 960 ευρώ).

Η κυβέρνηση ισχυρίζεται με βάση το σύστημα ΑΤΛΑΣ που καταγράφει τα συνταξιοδοτικά δεδομένα ότι απομένουν μόνον 61.000 ληξιπρόθεσμες αιτήσεις για κύρια σύνταξη, 25.000 για διεθνείς, 6.000 αναπηρίας λόγω καθυστερήσεων στις ιατρικές γνωματεύσεις και περίπου 125.000 αιτήσεις για επικουρική σύνταξη. Δεν υπολογίζονται όμως τα εφάπαξ, τα μερίσματα, οι παράλληλες συντάξεις και οι προσωρινές χαμηλές συντάξεις, που θα έπρεπε άμεσα να οριστικοποιηθούν στο κανονικό ύψος τους.

Το 2022 δηλώνεται από τον ΕΦΚΑ ότι εκκαθαρίζονται κατά μέσον όρο 22.500 νέες αιτήσεις συνταξιοδότησης το μήνα, ότι ο αριθμός θα αυξηθεί σε 35.000 το μήνα και ότι εκκαθαρίστηκαν 113.000 απονομές το πρώτο πεντάμηνο του 2022. Ωστόσο άλλοι υπολογισμοί δείχνουν αύξηση των εκκρεμών συντάξεων λόγω των νέων αιτήσεων και των περιπτώσεων παρελθόντων ετών, που δεν υπολογίζονται (<https://www.documentonews.gr/article/450-000-ekkremais-syntaxeis-kato-apo-to-xali/>).

Επίσης έχει επισημανθεί ότι με βάση τις ρυθμίσεις του πρόσφατου νόμου 4921/2022 και με πρόσημα την επίσπηση των διαδικασιών έκδοσης των εκκρεμών συντάξεων, οι περισσότεροι υποψήφιοι συνταξιούχοι κινδυνεύουν να πάρουν μειωμένη σύνταξη με υπολογισμό του χρόνου ασφάλισης μόνο στο τελευταίο ταμείο και όχι και στο προηγούμενο - ενώ κανονικά υπάγονται στις ρυθμίσεις της διαδοχικής ασφάλισης (<https://www.documentonews.gr/article/apatilo-pseydos-i-dithen-meiosi-ton-ekkremon-syntaxon/>). Έτσι αναμένεται σωρεία νέων ενστάσεων και ατέρμονες διαδικασίες για να προστατεύσουν τα συνταξιοδοτικά τους δικαιώματα.

Μεγαλύτερο πρόβλημα, όμως, θεωρείται το δισεπίλυτο θέμα της επιστροφής ή όχι των αναδρομικών ποσών σε εκατοντάδες χιλιάδες συνταξιούχους, που κρατήθηκαν από το 2012 και μετά (<https://www.kathimerini.gr/economy/561960082/poioi-syntaxioychoi-tha-lavoyn-anadromika-meta-tin-apofasi-toy-ste/>). Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε αμετάκλητα αντισυνταγματικές τις περικοπές των επικουρικών συντάξεων, των δώρων και των επιδομάτων σε κύριες και επικουρικές συντάξεις, οι οποίες προκάλεσαν ατέρμονες δικαστικές διαμάχες μεταξύ των συνταξιούχων και του ελληνικού δημοσίου για μια δεκαετία (2012-2022). Υπολογίζονται σε 250.000 έως 400.000 οι συνταξιούχοι που προσέφυγαν δικαστικά και δικαιώνονται ενώ περίπου 1,5 εκατομμύριο συνταξιούχοι που δεν προσέφυγαν αναμένοντας νομοθετική ρύθμιση, φαίνεται ότι χάνουν οριστικά τα σχετικά δικαιώματα.

Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

Το 2014 θεσπίστηκε νομοθετικά το «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα», που εφαρμόστηκε πιλοτικά αρχικά σε 13 δήμους, κατόπιν σε περισσότερους και από το 2016 στο σύνολο της

χώρας ως «Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης» (ΚΕΑ). Το επίδομα αυτό αναδείχτηκε σε βασικό εργαλείο αριθμητικής έστω μείωσης της φτώχειας, ενισχύοντας άτομα χαμηλού εισοδηματικού προφίλ. Η παρούσα κυβέρνηση συνέχισε την παροχή του επιδόματος, που ονομάζεται και πάλι «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» ή ΕΕΕ, ενώ οι όροι εφαρμογής του τροποποιήθηκαν με την κοινή υπουργική απόφαση-ΚΥΑ Δ13/οικ./53923/2021 (ΦΕΚ Β' 3359/28-07-2021, <https://www.taxheaven.gr/news/55481/elaxisto-eggyhmeno-eisodhma-tropopoihsh-twn-orwn-kai-twn-proypooseswn-efarmoghs-toy-programmatos>).

Λόγω των εισοδηματικών και των επιπλέον επιμέρους παροχών (ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ανασφάλιστων, ένταξη σε κοινωνικές δομές των Δήμων για την αντιμετώπιση της φτώχειας, κοινωνικό τιμολόγιο παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και ύδρευσης, παροχές του Δελτίου Ανεργίας, συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης, σε δράσεις του ΤΕΒΑ για απόρους) το ΕΕΕ ενδιαφέρει το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων που διαβιούν σε φτώχεια. Ωστόσο οι ωφελούμενοι/ες είναι συνήθως περίπου 220.000 νοικοκυριά από τα 765.372 νοικοκυριά σε κίνδυνο εισοδηματικής φτώχειας (πολύ λιγότερο από το 1/3) ενώ το ύψος του επιδόματος δεν συνδέεται με το ετήσια οριζόμενο κατώφλι της φτώχειας (εισόδημα έως 5.251 ευρώ το άτομο για το 2021).

Το Ελεγκτικό Συνέδριο σε έκθεση ελέγχου που υλοποιήθηκε το 2021

(https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/324867_mayres-trypes-sto-elahisto-eggyimeno-eisodima), εντοπίζει τα εξής προβλήματα:

1. Αν και το ΕΕΕ απευθύνεται κυρίως σε ευάλωτες ομάδες (άστεγοι, Ρομά, μονογονεϊκές οικογένειες, άνεργοι που βρίσκονται σε κατάσταση ακραίας φτώχειας) οι πρακτικές δημοσιοποίησης και διαφήμισης του προγράμματος, δεν ήταν κατάλληλες για την ενημέρωση αυτών των ομάδων.
2. Δεν τηρείται αρχείο με μία διαχρονική εικόνα για τον κάθε ωφελούμενο, τις παροχές και τις υπηρεσίες που έλαβε και αν υπήρξε κάποιο αποτέλεσμα. Οι δήμοι έχουν στοιχεία για τον αριθμό των αιτήσεων αλλά όχι για την εικόνα του πληθυσμού των δημοτών, που έχουν ανάγκη ένταξης στο πρόγραμμα.
3. Εμπλέκονται 11 συναρμόδιοι φορείς χωρίς να υπάρχουν επίκαιρες διασταυρώσεις της πληροφορίας για το πρόγραμμα.
4. Υπήρξαν δυσκολίες στην επεξεργασία των δικαιολογητικών που υποβάλλονται ενώ χρησιμοποιήθηκε ελάχιστα το εργαλείο της κοινωνικής έρευνας: Υπάρχουν κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα τα οποία δεν μπορούν να ελεγχθούν μέσω ηλεκτρονικών διασταυρώσεων, όπως πχ για τους άστεγους, που θα πρέπει να γίνει κοινωνική έρευνα και να δοθούν βεβαιώσεις από υπνωτήρια ή δομές φιλοξενίας.
5. Τα επιδόματα δεν διασυνδέονται με παροχή συμπληρωματικών κοινωνικών υπηρεσιών, συνήθως λόγω έλλειψης διαθέσιμου προσωπικού στα Κέντρα Κοινότητας των δήμων. (Σημείωση: από τον Ιούλιο του 2022, όσοι και όσες κάνουν αίτηση για το επίδομα, εντάσσονται άμεσα και στα προγράμματα κατάρτισης).

Από πλευράς Δικτύου να σημειώσουμε ότι έχουμε γίνει παραλήπτες διαμαρτυριών πολιτών για αποκλεισμό από το ΕΕΕ λόγω των περιουσιακών κριτηρίων και της απρόσμενης αύξησης των αντικειμενικών αξιών μικρών ακινήτων. Επίσης ότι υπάρχουν σειρά λόγων, που απόλυτα φτωχοί αποκλείονται από το επίδομα, διότι δεν μπορούν να κάνουν αίτηση. Επίσης ζητείται να μην περικόπτεται το επίδομα στην ενδεχόμενη νόμιμη μερική απασχόληση και τα περιορισμένα εισοδήματα που αυτή συνεπάγεται, ώστε να ενθαρρυνθεί το φτωχό νοικοκυριό να βγει από τον κύκλο της φτώχειας.

Κατοικία και Φτώχεια

Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (<https://www.statistics.gr/documents/20181/3aa9c91f-cf52-375b-dc0b-6310e09ce5c1>) δείχνουν ότι το 2021 το 36,4% του συνολικού πληθυσμού αντιμετώπιζε δυσκολίες για να πληρώσει ενοίκια, λογαριασμούς και δόσεις έναντι 58,3% του πιο φτωχού πληθυσμού, ο οποίος επιπλέον είχε κατά 36,7% αδυναμία επαρκούς θέρμανσης. (Με την αλματώδη αύξηση των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας το 2022 δεν γνωρίζουμε πως έχουν εξελιχθεί οι δείκτες αυτοί, ωστόσο υπάρχει πλέον πολύ μεγάλος βαθμός δυσκολίας και για τα μέσα εισοδήματα του γενικού – και όχι μόνο του φτωχού – πληθυσμού).

Από την ίδια πηγή γνωρίζουμε ότι το 28,5% του συνολικού πληθυσμού (μέσος όρος της Ε.Ε. 27 το 17%) και το 42,7% του φτωχού πληθυσμού ζούσε σε κατοικία με στενότητα χώρου. Για τα παιδιά 0-17 ετών το ποσοστό είναι πολύ μεγαλύτερο: 42,6% για το συνολικό πληθυσμό και το 59% για τον φτωχό πληθυσμό. Συνεπώς τα παιδιά εκτός από αυξημένα ποσοστά φτώχειας σε σχέση με τους ενήλικες, διαβιούν σε σπίτια με περιορισμένο χώρο πολύ περισσότερο από τα ποσοστά των ενηλίκων.

Το 28,8% των νοικοκυριών δηλώνει σημαντική επιβάρυνση από το κόστος στέγασης ενώ για τα φτωχά νοικοκυριά το ποσοστό ανεβαίνει στο 76,7%. Για τα παιδιά από φτωχό πληθυσμό το ποσοστό είναι σχεδόν το ίδιο 75,7%, που σημαίνει ότι αν θελήσουμε να βελτιώσουμε τη στεγαστική κατάσταση των φτωχών παιδιών, θα πρέπει να υποστηρίξουμε με τα κατάλληλα στεγαστικά ή άλλα επιδόματα τις φτωχές οικογένειες.

Σύμφωνα με άλλες έρευνες και στοιχεία από κτηματομεσιτικές πηγές (<https://www.kathimerini.gr/economy/local/561704986/h-egklovismeni-genia-ton-enoikiaston/>) τα ενοίκια αυξήθηκαν κατά 5% κατά μέσον όρο από πέρυσι, όμως αυξήθηκαν κατά 30%-50% από το 2017 μέχρι σήμερα στην Αθήνα με ανάλογες αυξήσεις σε άλλες μικρότερες πόλεις. Στην Ελλάδα τα νοικοκυριά που ζουν με ενοίκιο είναι διαχρονικά περίπου 20%. Το 83,2% όσων ενοικιάζουν (δηλ. 8 στους 10 ενοικιαστές), δαπανούν πάνω από το 40% του εισοδήματός τους για τη στέγασή τους (ενοίκιο, θέρμανση, λογαριασμοί, επισκευές, δόσεις). Το αντίστοιχο μέσο ευρωπαϊκό ποσοστό είναι 25%, δηλ. μόνο ένας στους τέσσερις πολίτες της Ε.Ε. ξοδεύει αντίστοιχο ποσοστό του μισθού του για το ενοίκιο. Να σημειώσουμε ότι το ποσοστό του 40% έχει τεθεί ως όριο και όταν ξεπερνιέται, θεωρείται έμμεσος δείκτης φτώχειας, δηλαδή δείχνει ότι ένα νοικοκυριό είναι υπερβολικά επιβαρυνόμενο οικονομικά για να καλύψει τις στεγαστικές του ανάγκες και τείνει προς τη φτώχεια για το λόγο αυτό.

Ένα άλλο στοιχείο είναι ότι το 69,4 % των νέων ηλικίας 18-34 ετών παραμένει στη γονική εστία ελλείψει εισοδήματος και άλλων επιλογών.

Συμπληρωματικά πρόσφατα στοιχεία επιβεβαιώνουν τις αυξήσεις στα ενοίκια με την παράλληλη μείωση των μισθών κατά 24,% στον ιδιωτικό τομέα την περασμένη δεκαετία (στοιχεία ΚΕΠΕ) (<https://www.kathimerini.gr/economy/local/561486178/enas-misthos-gia-na-plirothei-to-enoikio/>). Παρά το ότι η φαινόμενη ιδιοκατοίκηση παραμένει υψηλή στο 74,8%, έχει μειωθεί από το 84,6% του 2005. Επίσης εκτιμάται ότι θα μειώνεται συνεχώς λόγω απωλειών στην πρώτη κατοικία από πλειστηριασμούς, λόγω αδυναμίας των νέων νοικοκυριών να αγοράσουν σπίτι-που γίνεται συνεχώς ακριβότερο- και λόγω αναγκαστικών πωλήσεων ακινήτων για αποπληρωμή πιεστικών χρεών. (<https://www.kathimerini.gr/economy/561904531/akinita-mazikes-poliseis-gia-tin-apopliromi-chreon/>). Με τη μείωση της ιδιοκατοίκησης, θα αυξάνεται το ποσοστό των ενοικιαστών και με την φετινή κατά 10% επιπλέον μείωση της αγοραστικής δύναμης, όλο και περισσότεροι δεν θα μπορούν αν πληρώνουν τα στεγαστικά κόστη. Οι επιδοτήσεις ενοικίου (από 70-200 ευρώ το μήνα), το επίδομα θέρμανσης και το κοινωνικό τιμολόγιο για το ρεύμα δεν επαρκούν για να καλύψουν τη διαφορά. (<https://www.kathimerini.gr/society/562025623/oneiro-gia-polloys-i-prositi-katoikia-k/>).

Να σημειώσουμε ότι στο διάστημα 2017-2021 καταγράφηκε αύξηση 31% (ή 100 ευρώ το μήνα) και στις τιμές των μικρών φοιτητικών διαμερισμάτων 60-65% (ενδεικτικά από 300 σε 400 ευρώ το μήνα). Οι αυξήσεις συμπίπτουν χρονικά με την μείωση της αγοραστικής δύναμης των νέων αλλά και κυβερνητικές ανακοινώσεις για δημιουργία φοιτητικών εστιών, όπου οι φοιτητές θα πληρώνουν ενοίκιο. (https://www.efsyn.gr/ellada/ekpaideysi/345196_katargoynti-dorean-foititiki-stegasi)).

Υπάρχουν ωστόσο και άλλα στοιχεία που επιβεβαιώνουν τα παραπάνω: Για παράδειγμα σύμφωνα με την έρευνα «Η οικονομικά και κοινωνικά προσιτή κατοικία στη Θεσσαλονίκη» (<https://www.kathimerini.gr/visual/infographics/561495862/o-gordios-desmos-stegis-enoikiou/>) για το 60% των κατοίκων της το στεγαστικό κόστος ξεπερνάει το μισό εισόδημά τους (και όχι το 40% κατά μέσον όρο που αναφέραμε). Εδώ ενοικιάζει περίπου το 30% των κατοίκων του Δήμου Θεσσαλονίκης (δηλ. η ιδιοκατοίκηση είναι πολύ μικρότερη) αλλά το 1/3 δεν έχει πόρους για να υποστηρίξει μία ποιοτική ενοικιαζόμενη κατοικία. Είναι εντυπωσιακό επίσης ότι στην ευρύτερη μητροπολιτική Θεσσαλονίκη το 23% των κατοικιών, δηλαδή 123.400 κατοικίες ή το ¼ του στεγαστικού αποθέματος, είναι κενό! Στα εξαγόμενα αυτής της έρευνας είναι οι προτάσεις για ανακατασκευή κτιρίων και μετατροπή σε κοινωνικές κατοικίες, η δημιουργία φορέα υποστήριξης των κοινωνικών μισθώσεων με ελεγχόμενο ενοίκιο και η αξιοποίηση του προγράμματος «Εξοικονομώ» για ανακαινίσεις παλαιών κατοικιών.

Να σημειώσουμε ότι στην Ελλάδα έχουμε μηδέν (0) νέες κοινωνικές κατοικίες και πολύ μικρό αριθμό δωρεάν παραχωρήσεων λόγω οικογενειακής υποστήριξης, δικτύων αλληλεγγύης και άτυπων πρωτοβουλιών καθώς και από τις κοινωνικές υπηρεσίες ΜΚΟ και δήμων. Η ΚΕΔΕ-Κεντρική Ένωση δήμων και Κοινοτήτων έχει ενδιαφερθεί για το θέμα υπογράφοντας τη Χάρτα των Δικαιωμάτων των Αστεγών και ζητώντας να περάσουν στη διαχείριση των δήμων τα κενά

ακίνητα προς αξιοποίηση και για κάλυψη εκτεταμένων αναγκών στέγασης(https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/324264_adeia-spitia-astegoi-anthropoi) .

Τις τάσεις για την στέγαση και την κοινωνική κατοικία στην Ευρώπη μπορείτε να δείτε στην έκθεση του Housing Europe “ The state of housing in Europe 2021”
https://www.stateofhousing.eu/The_State_of_Housing_in_the_EU_2021.pdf
<https://getwarmhomes.org/the-state-of-housing-in-europe-2021-housing-europes-flagship-publication/> και στο <https://www.kathimerini.gr/investigations/561833308/menoyme-spiti-alla-se-ti-spiti/>.

Στην ανά χείρας αναφορά δεν υπάρχει ειδικό κεφάλαιο για την κατάσταση των αστέγων, λόγω της έκτασης του θέματος. Η έλλειψη στέγης όμως οδηγεί σε ακραίες μορφές φτώχειας και οι άστεγοι βιώνουν ακραία φτώχεια και αποκλεισμούς.

Θα περιοριστούμε να αναφέρουμε ότι το 2022 ήταν η χρονιά που θα έπρεπε όλες οι χώρες μέλη της Ε.Ε. να παρουσιάσουν τι κάνουν μετά την υπογραφή στις 21/6/2021 της Ευρωπαϊκής Πλατφόρμας για την Καταπολέμηση της Έλλειψης Στέγης (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1550&langId=en>). Στη διάρκεια του 2022 έχουν αρχίσει με αργό ρυθμό οι ανταλλαγές εμπειριών για τα στεγαστικά συστήματα μεταξύ όλων των χωρών με συμμετοχή και της Ελλάδας. Σε εθνικό επίπεδο πάντως δεν έχει παρουσιαστεί ακόμη Εθνική Στρατηγική για τη Στέγη, διότι το στεγαστικό θεωρείται ότι είναι μέρος των στρατηγικών για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Η Διεύθυνση Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Εργασίας είναι θετικό ότι έχει συνεργαστεί επανειλημμένα με τα Δίκτυα και τις σημαντικότερες οργανώσεις που προσφέρουν υπηρεσίες σε αστέγους στα πλαίσια διαβουλεύσεων. Συγκεκριμένα έχουν γίνει συναντήσεις και έχουν συνταχθεί υπομνήματα με τις προτάσεις των ΜΚΟ αλλά οι προτάσεις αυτές δεν έχουν ενσωματωθεί ακόμη σε εθνικές πολιτικές. Υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση στη λήψη μέτρων και πολύ αργή πρόοδος σε σχέση με την κρισιμότητα και την έκταση του προβλήματος.

Ομοίως δεν έχουν υλοποιηθεί οι καταγραφές των αστέγων, που έχουν ανακοινωθεί από την Υφυπουργό Εργασίας, ώστε να είναι γνωστό τουλάχιστον πόσοι άστεγοι κοιμούνται στο δρόμο, σε εγκαταλειμμένα σπίτια, σε πρόχειρα παραπήγματα ή σε προσωρινές δομές φιλοξενίας. Να σημειώσουμε ότι τα δεδομένα των αστέγων δεν καταγράφονται ούτε στις δειγματοληπτικές έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ, διότι οι άστεγοι δεν έχουν μόνιμη κατοικία ή φιλοξενούνται προσωρινά σε συλλογική κατοικία. Με αυτά τα δεδομένα οι άστεγοι δεν καταγράφηκαν ούτε στην πρόσφατη απογραφή του πληθυσμού (Οκτώβριος 2021).

Το στεγαστικό των προσφύγων είναι μια επίσης μελανή σελίδα, λόγω των συνθηκών που επικρατούν στους καταυλισμούς - camps και του αριθμού των αιτούντων άσυλο που διέμεναν σκηνές ή παραπήγματα. Δείτε πρόσφατη έκθεση «Χωρίς σπίτι-Χωρίς Ελπίδα» του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες στα:

https://www.gcr.gr/media/k2/attachments/GCR_ACF.pdf

https://www.gcr.gr/media/k2/attachments/GCR_ACF_english.pdf

Για το ίδιο θέμα αυτό υλοποίησε σχετική καμπάνια το 2022 η FEANTSA και το Ελληνικό Δίκτυο για το Δικαίωμα στη Στέγη και την Κατοικία. Επίσης σχεδόν 100 ελληνικές και διεθνείς οργανώσεις συνεργάζονται για την άσκηση πολιτικής πίεσης προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων Ylva Johansson και προς το Ελληνικό Υπουργείο Μετανάστευσης, προκειμένου να μην επιδεινωθεί το επίπεδο διαβίωσης των αιτούντων άσυλο και των αναγνωρισμένων προσφύγων στη χώρα.

Πτωχευτικός νόμος, πλειστηριασμοί και πρώτη κατοικία

Στην Ελλάδα το ιδιωτικό χρέος είναι υψηλό και ανέρχεται σε περίπου 260 δισ. ευρώ. Το χρέος συνθέτουν τα «κόκκινα» με εξυπηρετούμενα τραπεζικά δάνεια και δάνεια που έχουν περάσει σε funds και εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων (106,7 δισ), οφειλές πολιτών και επιχειρήσεων προς τις εφορίες (112 δισ) και τα ασφαλιστικά ταμεία (41 δισ). Στην πανδημία τα χρέη αυτά εκτινάχθηκαν σε ακόμη υψηλότερα επίπεδα και η διαχείρισή τους έγινε πιο δύσκολη από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις υπό την πίεση της ενεργειακής ακρίβειας και των άλλων ανατιμήσεων. Τα χρέη των πολιτών και των επιχειρήσεων μόνο προς την εφορία και τα ασφαλιστικά ταμεία ξεπερνούν τα $\frac{3}{4}$ του ΑΕΠ της χώρας που υπολογίζεται στα 180 δισ. ευρώ. (<https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/oikonomia/irthe-i-ora-tou-logariasmou-gia-to-idiotiko-chreos-ton-260-dis-evro/>).

Για την διαχείριση αυτού του χρέους και ειδικότερα των μη εξυπηρετούμενων –«κόκκινων» δανείων προς τις τράπεζες ψηφίστηκε το 2020 ο λεγόμενος πτωχευτικός νόμος , που αφορά μόνο φυσικά πρόσωπα και υπερχρεωμένα νοικοκυριά, εφαρμόζεται μερικώς από τον Ιούλιο του 2021 και έγιναν νέες ρυθμίσεις και το 2022. Το νέο πλαίσιο προβλέπει την απαλλαγή ενός οφειλέτη από τα χρέη του, αν δεχθεί να ρευστοποιηθεί όλη η κινητή και ακίνητη περιουσία του. Για τους περισσότερους δανειολήπτες αυτό σημαίνει ότι κατά πάσα πιθανότητα θα χάσουν την πρώτη κατοικία τους, διότι την έχουν υποθηκεύσει για να λάβουν στεγαστικό, καταναλωτικό ή επιχειρηματικό δάνειο. Στις περιπτώσεις που δεν υπάρξει εξωδικαστική ρύθμιση των δανείων, ακολουθούν οι πλειστηριασμοί.

Το 2021 έγιναν 11.302 πλειστηριασμοί, το πρώτο εξάμηνο του 2022 έγιναν 17.620 και μέχρι το τέλος του 2022 αναμένεται να υλοποιηθούν συνολικά περίπου 36.000 για ακίνητα κάθε τύπου. Γενικά προγραμματίζονται 40-50.000 (!) πλειστηριασμοί το χρόνο, που θα αφαιρέσουν από τους ιδιοκτήτες τους 100.000-200.000 ακίνητα, τα οποία θα πουληθούν στην αγορά.

(<https://www.kathimerini.gr/economy/561871435/anevazoyntachytita-oi-pleistirasmoi-akiniton-2/>, <https://www.kathimerini.gr/economy/562016092/sta-cheria-funds-echoyn-perasei-700-000-akinita-axias-45-dis/> , <https://www.news247.gr/oikonomia/pleistirasmoi-200-000-akinita-richnoyn-oi-trapezes-stin-agora-toys-erchomenoys-mines.9748639.html> , <https://www.efsyn.gr/themata/thema-tis-efsyn/345869-daneioliptes-sti-megkeni-ton-pleistirasmon>

Την περίοδο 2020-2021 είχαμε μερική αναστολή των πλειστηριασμών λόγω της πανδημίας. Να σημειώσουμε όμως ότι από τους 32.000 ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς που έχουν γίνει από

το 2018 μέχρι σήμερα, οι 10.600 αφορούσαν κατοικίες. Πιθανώς το 30% από τους πλειστηριασμούς αυτών κατοικιών να αφορά πρώτες κατοικίες.

(<https://www.epohi.gr/article/44581/pleisthriasmoi-symvainoyn-gyro-mas-alla-den-tha-toys-deite-stis-eidhseis>)

Η όλη υπόθεση έχει τεράστιο κοινωνικό και πολιτικό κόστος διότι αφορά χιλιάδες ανθρώπους, υπερχρεωμένα νοικοκυριά και επιχειρήσεις: Οι δανειολήπτες-ιδιοκτήτες, που είχαν προσωρινή προστασία από την κατάσχεση της πρώτης κατοικίας τους με βάση παλαιότερους νόμους (νόμοι Κατσέλη), εκτιμώνται σε 48.000 και οι υποθέσεις τους εκδικάζονται από τα δικαστήρια. Από τους λοιπούς οφειλότες περίπου 36.600 έχουν επιχειρήσει να ρυθμίσουν τα χρέη τους με τον εξωδικαστικό συμβιβασμό και έχουν κάνει αίτηση αλλά η σχετική ηλεκτρονική πλατφόρμα έχει προβλήματα με αποτέλεσμα καθυστερήσεις σε όλες τις διαδικασίες

(https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/330993_dei-di-pleistirasmon-kai-aney-toyton , https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/345190_diakritiki-anisyhia-ee-gia-nea-kokkina , <https://www.kathimerini.gr/economy/561938236/ta-tria-megala-agkathia-toy-ptocheytikoy-nomoy/>) .

Στα θετικά να αναφέρουμε ότι η κυβέρνηση έχει παγώσει για 15 μήνες τους πλειστηριασμούς πρώτης κατοικίας σε περίπου 5.000 αποδεδειγμένα ευάλωτα νοικοκυριά. Αυτό θα ισχύσει, μέχρι να ιδρυθεί ο Φορέας Απόκτησης των πρώτων κατοικιών από ευάλωτα νοικοκυριά, για τα οποία θα εφαρμοστεί πλήρως ο πτωχευτικός νόμος και περίπου 10-12.000 κατοικίες θα περάσουν στη διαχείρισή του (<https://www.epohi.gr/article/42757/pleisthriasmoi-proths-katoikias-paratash-15-mhnon-prin-analavei-o-idiotikos-foreas>).

Ενεργειακή Φτώχεια – Θεματική 2022

Ενεργειακή φτώχεια-Ορισμοί

Ως ενεργειακή φτώχεια ορίζεται η κατάσταση κατά την οποία ένα νοικοκυριό αδυνατεί να έχει πρόσβαση σε βασικές ενεργειακές υπηρεσίες και προϊόντα. Πιο συγκεκριμένα ορίζεται ως η έλλειψη επαρκούς, οικονομικά προσιτής, βιώσιμης και ασφαλούς πρόσβασης σε ενεργειακές υπηρεσίες για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης και πλήρους κοινωνικής συμμετοχής.

Η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και καθαρή ενέργεια είναι θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα (και όχι εμπόρευμα) και πρέπει να προστατεύεται ως τέτοιο.

Το 2021, οι αυξανόμενες τιμές του φυσικού αερίου, της ηλεκτρικής ενέργειας και του άνθρακα οδήγησαν περισσότερα από 50 εκατομμύρια νοικοκυριά στην Ευρώπη να πλήττονται από την ενεργειακή φτώχεια (Δήλωση του ΕΑΡΝ-Βρυξέλλες, Νοέμβριος 2021). Πάνω από το 10% του εισοδήματος των φτωχών νοικοκυριών δαπανάται για ενεργειακές ανάγκες. Επίσης, τα δύο τρίτα των Ευρωπαίων με χαμηλό εισόδημα έχουν πληγεί από την ενεργειακή φτώχεια.

Σύμφωνα με πρόσφατη ανάλυση της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Συνδικάτων (ETUC), ο μέσος ετήσιος λογαριασμός ενέργειας είναι πλέον πάνω από τον μισθό ενός μήνα για τους χαμηλόμισθους εργαζόμενους στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ. Μέχρι τον Ιούλιο του τρέχοντος έτους το κόστος του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας είχε αυξηθεί κατά 38% σε ολόκληρη την Ευρώπη σε σύγκριση με πέρυσι

(<https://etuc.org/en/pressrelease/energy-now-costs-months-wages-low-paid>). Προς το παρόν, δεν μπορούμε να είμαστε ακριβείς σχετικά με αυτά τα ποσοστά, διότι έχουμε συνεχιζόμενη περαιτέρω αύξηση του κόστους των τιμών της ενέργειας.

Η ενεργειακή φτώχεια στην Ελλάδα

Στα τέλη του 2021 αλλά και το 2022 η Ελλάδα ήταν η πρώτη χώρα, μεταξύ όλων των ευρωπαϊκών χωρών, στις πιο ακριβές τιμές ρεύματος

(https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/324720_elliniki-protia-sto-akribo-reyma) και στην καθυστέρηση πληρωμής λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος, τάση που συνεχίστηκε μέχρι τον Αύγουστο του 2022.

Ο μέσος εκκαθαριστικός λογαριασμός ρεύματος ανήλθε στα 347€ σύμφωνα με στοιχεία του Ιδρύματος Πουλαντζά τον χειμώνα 2021-2022 : (<https://poulantzas.gr/yliko/erevna-provlimata-praktikes-kai-antilipseis-se-schesi-me-tin-katanalosi-energeias-stin-katoikia/?cmid=06851678-33b6-4396-a24d-8afb55d76e78&fbclid=I>). Ο συνδυασμός παραγόντων όπως το χαμηλό εισόδημα, οι υψηλές τιμές ενέργειας και η ακατάλληλη στέγαση έχουν επηρεάσει πολλά νοικοκυριά και ιδιαίτερα τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα. Αυτό αποδεικνύεται από την προηγούμενη έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ που δείχνει ότι το 26,3% του πληθυσμού αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πληρωμή των λογαριασμών κοινής ωφελείας (ρεύμα, νερό, φυσικό αέριο κ.λπ.) ενώ το ίδιο ποσοστό για τους φτωχούς φτάνει το 49,5%. Επίσης, το 17,5% αδυνατεί να θερμάνει ή να ψύξει την κατοικία του με το ποσοστό για τον φτωχό πληθυσμό να αγγίζει το 36,7%.

Την κατάσταση επιβεβαιώνει και η ποσοτική έρευνα του Ιδρύματος Νίκου Πουλαντζά μαζί με την KAPA Research (<https://poulantzas.gr/yliko/erevna-provlimata-praktikes-kai-antilipseis-schesi-me-tin-katanalosi-energeias-stin-katoikia/?cmid=06851678-33b6-4396-a24d-8afb55d76e78&fbclid=I>). Τα κύρια ευρήματα αυτής της έρευνας δείχνουν ότι:

- το 1/2 νοικοκυριά δυσκολεύονται να πληρώσουν τις ενεργειακές τους ανάγκες και ότι τα 7/10 έχουν λιγότερο από 1500 ευρώ μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα,
- το 64% περιόρισε τις άλλες ανάγκες του νοικοκυριού του και το 36% κάποιες από τις βασικές του ανάγκες,
- 4 στα 10 νοικοκυριά θερμαίνουν μόνο ένα μέρος της κατοικίας τους, σβήνουν τη θέρμανση ακόμα κι αν η θερμοκρασία είναι χαμηλή και είχαν θερμοκρασία χαμηλότερη από 18οC στις κατοικίες τους τον περασμένο χειμώνα,
- πάνω από το 1/10 των νοικοκυριών αντιμετώπισαν προβλήματα υγείας λόγω ανεπαρκούς θέρμανσης ή δροσισμού στην κατοικία τους,
- τα 3/4 δεν έχουν τη δυνατότητα να κάνουν παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στο σπίτι τους.

Σχετικά με τους **λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος** η έρευνα δείχνει ότι:

- το 1/3 των νοικοκυριών καθυστερεί να πληρώσει,
- το 50% έχει λάβει υπέρογκους λογαριασμούς τα τελευταία δύο χρόνια.

Σε γενικές γραμμές, το 64% απαντά ότι έχει επηρεαστεί από την αύξηση των τιμών της ενέργειας ενώ η μέση αύξηση των εκκαθαριστικών λογαριασμών σε σχέση με τον περασμένο χειμώνα είναι +64%.

Σύμφωνα με ανάλυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), η απώλεια πραγματικού εισοδήματος των ελληνικών νοικοκυριών λόγω της ενεργειακής κρίσης θα είναι πάνω από 10% το 2022 (https://www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/354416_pano-apo-10-i-apoleia-eisodimatos-gia-toys-ellines-logo-tis).

Η ελληνική κυβέρνηση έχει δαπανήσει περίπου 7 δισεκατομμύρια ευρώ από τον Σεπτέμβριο του 2021 έως τον Ιούλιο του 2022, σε επιδοτήσεις ρεύματος και άλλα μέτρα, όπως το Πάσο Καυσίμων (Fuel Pass) και το Πάσο Ενέργειας (Power Pass), για νοικοκυριά, επιχειρήσεις και αγρότες για να ανταποκριθούν στις ενεργειακές τους ανάγκες (<https://www.reuters.com/business/energy/greek-power-subsidies-seen-topping-1-bl-euros-august-minister-2022-07-25/>). Ωστόσο με βάση την ίδια έρευνα του Ινστιτούτου Πουλαντζά η αξιολόγηση των ενεργειακών πολιτικών της κυβέρνησης από τα νοικοκυριά δεν είναι θετική:

- τα 4/10 νοικοκυριά δεν διευκολύνθηκαν από τις επιδοτήσεις ρεύματος
- τα 7/10 δεν διευκολύνθηκαν από κανένα μέτρο ή πρόγραμμα με στόχο τη μείωση του ενεργειακού κόστους.

Επιπλέον, σύμφωνα με έρευνα της Οργάνωσης Καταναλωτών [ΕΚΠΟΙΖΩ](#), το 92,3% των ωφελούμενων του Power Pass απάντησε ότι δεν είναι ικανοποιημένοι με το ύψος της επιδότησης.

Συνέπειες

Η ενεργειακή φτώχεια έχει σημαντικές συνέπειες στην αύξηση των ποσοστών φτώχειας και στέρησης από βασικά αγαθά. Έχει άμεσο αντίκτυπο στη σωματική και ψυχική υγεία, καθώς εκθέτει τους ανθρώπους σε μη αποδεκτές συνθήκες. Δημιουργεί κατάσταση φόβου, άγχους και ανασφάλειας. Αυτό αναφέρεται και στα ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας με τρεις (3) οργανώσεις να αναφέρουν ένταση άγχους, ανασφάλειας και θυμού στους ωφελούμενούς τους (δείτε περισσότερα σχετικά με την έρευνά μας πιο κάτω).

Επιπλέον, η ενεργειακή φτώχεια συχνά οδηγεί τους ανθρώπους στη χρήση φθηνότερων και συχνά μη ασφαλών ή και επικίνδυνων μορφών θέρμανσης με αποτέλεσμα πολλές αστικές πυρκαγιές. Το 2021 ξέσπασαν 34.343 αστικές πυρκαγιές, αριθμός αυξημένος κατά 70,8% σε σύγκριση με το 2020. Σε σχέση με τον μέσο όρο της δεκαετίας 2010-2020 υπήρξε αύξηση κατά 84,2%. Ενδεικτικό στοιχείο είναι ότι 83 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στο σπίτι τους για αυτό το λόγο και με τους περισσότερους θανάτους (23) να σημειώθηκαν τον Δεκέμβριο. Τα 83 θύματα του 2021 παρουσιάζουν αύξηση 22% σε σύγκριση με το 2020 (68 θάνατοι) (https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/326308_akribeia-kai-agkyloseis-odigisan-se-rekor-thanaton). Το φαινόμενο αυτό των δύο τελευταίων ετών είναι νέο για την Ελλάδα και δεν το είχαμε αντιμετωπίσει πάλι στην έκταση αυτή.

Η ενεργειακή φτώχεια εκτιμάται ότι θα επιδεινώσει και το στεγαστικό πρόβλημα: Η σημαντική αύξηση του κόστους των νέων κατοικιών, το ολοένα μεγαλύτερο κόστος θέρμανσης σε συνδυασμό με την αύξηση του κόστους ζωής θα περιορίσουν περαιτέρω τη δυνατότητα μεγάλου μέρους ακόμη και της μεσαίας τάξης να βρει οικονομικά προσιτή στέγη.

Είναι γνωστό ότι στη χώρα μας δεν υπάρχει νομοθετημένη δυνατότητα κοινωνικής στέγασης ακόμη και για τους πιο ευάλωτους (<https://www.kathimerini.gr/society/562025623/oneiro-gia-polloys-i-prositi-katoikia-k/>) και μόλις πρόσφατα άρχισε εκ νέου η δημόσια συζήτηση για την ανάγκη θεσμοθέτησής της.

Χρηματιστήριο ενέργειας χωρίς ρυθμίσεις

Ζήτημα τίθεται σχετικά με τους όρους με τους οποίους λειτουργεί το ελληνικό χρηματιστήριο ενέργειας. Αυτοί οι όροι οδήγησαν το 2021 στη διακοπή της τιμολόγησης της ενέργειας με βάση το πραγματικό κόστος παραγωγής της. Η τιμή της κυμαίνεται ελεύθερα με βάση την προσφορά και τη ζήτηση σε ορισμένες τεχνητά κατασκευασμένες «ελεύθερες» αγορές ενέργειας. Η τιμή του ρεύματος καθορίζεται από την αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου, ανεξάρτητα από το αν παράγεται με φθηνότερο τρόπο μέσω λιγνίτη, πετρελαίου και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Λόγω της έλλειψη ρυθμιστικής και ελεγκτικής αρχής, το

αποτέλεσμα είναι οι πολύ υψηλές τιμές ενέργειας και τα υπερβολικά κέρδη για τους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας.

Η κυβέρνηση υποσχέθηκε να διαθέσει κάποια δισεκατομμύρια για να ενισχύσει τους καταναλωτές για την αποπληρωμή των λογαριασμών ρεύματος από τον Σεπτέμβριο. Ωστόσο, πρέπει να ληφθούν προληπτικά μέτρα για να ελεγχθεί αποτελεσματικά η άνοδος των τιμών αντί των συνεχών αναποτελεσματικών και αποσπασματικών μέτρων και επιδοτήσεων. Ενώ η κυβέρνηση προσφέρει επιδοτήσεις, παράλληλα έχει πλεονάζοντα κέρδη από την έμμεση φορολογία, τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης και τον υψηλό ΦΠΑ στα καύσιμα και στα περισσότερα προϊόντα.

Απολιγνιτοποίηση

Στην Ελλάδα, μέχρι πρόσφατα, η μεγαλύτερη ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας παραγόταν από αέριο και ρυπογόνο λιγνίτη. Σύμφωνα με τον νέο νόμο για το κλίμα, η εξόρυξη λιγνίτη έχει προγραμματιστεί να διακοπεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 2028. Ταυτόχρονα, η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε ένα υπερβολικά φιλόδοξο βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας σε συνδυασμό με το κλείσιμο όλων των μονάδων παραγωγής λιγνίτη και την πλήρη κατάργηση της χρήσης του.

Αν και η προοδευτική από-λιγνιτοποίηση είναι σημαντική, αυτή η απόφαση οδήγησε ήδη σε αρνητικές επιπτώσεις. Το κόστος της εν λόγω μετάβασης επηρέασε την ελληνική οικονομία και τα φτωχότερα νοικοκυριά. Επηρέασε επίσης τη Δυτική Μακεδονία (Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Φλώρινα) και την Κεντρική Πελοπόννησο (Μεγαλόπολη), που είναι οι δύο (2) μεγαλύτερες περιφέρειες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη. Η τοπική τους οικονομία στηρίζεται τα τελευταία 60 χρόνια σχεδόν αποκλειστικά στην εξόρυξη λιγνίτη και τη λειτουργία μεγάλων ηλεκτροπαραγωγικών σταθμών.

Η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας θεωρούνταν ήδη μια από τις φτωχότερες περιφέρειες της Ελλάδας και κατατάσσεται στην 9η θέση μεταξύ όλων των Ευρωπαϊκών Περιφερειών όσον αφορά τη συνολική ανεργία. Τώρα μαζί με τη Μεγαλόπολη σημείωσαν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας, ακόμη πιο χαμηλά εισοδήματα και μια γενικότερη κατάσταση εργασιακής ανασφάλειας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η απόφαση αυτή ενδεχομένως ήταν λάθος και η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε την παράταση της λειτουργίας ορισμένων μονάδων για ενεργειακή επάρκεια και σταθερότητα το καλοκαίρι που πέρασε και ενόψει του χειμώνα. Η μονάδα Πτολεμαΐδα 5 θα λειτουργήσει έως το 2025 και ακόμη και μέχρι το 2028 εάν χρειαστεί και στη συνέχεια θα μετατραπεί σε μονάδα φυσικού αερίου. Αυτό μπορεί να εφαρμοστεί όμως και σε κάποιες άλλες παλιές μονάδες, όπως του Αγίου Δημητρίου 5 και της Μελίτης.

Τυπικά έχει εγκριθεί το πρώτο πρόγραμμα άμβλυσης των επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης, με επενδύσεις έως 1,63 δισ. €. Ωστόσο, η κατάσταση στα δύο αναφερόμενα κέντρα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας παραμένει η ίδια. Το τοπικό εργατικό

δυναμικό περιορίζεται για την κάλυψη έκτακτων αναγκών στα ορυχεία και τα εργοστάσια, καθώς οι νέες επενδύσεις για την πράσινη μετάβαση δεν έχουν ακόμη ξεκινήσει. Για μια ομαλή και δικαιότερη μετάβαση είναι σημαντικό να δοθεί χρόνος και ο εργαζόμενος πληθυσμός να καταρτιστεί σε νέες τεχνολογίες και νέες επαγγελματικές δεξιότητες. Μόνον έτσι θα αποκτήσει νέα προσόντα και θα προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες παραγωγής ενέργειας και στην παραγωγή νέων φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και υπηρεσιών, διατηρώντας και το εισόδημά του.

Είναι, επίσης, σημαντικό να αναφερθεί ότι η μετάβαση σε καθαρότερες μορφές ενέργειας δεν πρέπει να γίνει μόνο με περιβαλλοντικούς και οικονομικούς όρους. Πρέπει να ληφθούν υπόψη και κοινωνικοί όροι για να στηριχθούν τα πιο ευάλωτα νοικοκυριά και να μην επιδεινωθούν οι συνθήκες διαβίωσής τους, ωθώντας τα βαθύτερα στην ενεργειακή φτώχεια και γενικότερα στον κίνδυνο φτώχειας.

Σχόλια από τα ερωτηματολόγια

Τα στοιχεία που προκύπτουν από τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων συμφωνούν βασικά με τα παραπάνω:

Στις 22 από τις 26 απαντήσεις αναφέρθηκε ότι οι εργαζόμενοι αντιμετώπισαν περιπτώσεις ενεργειακής φτώχειας μεταξύ των ωφελούμενων:

- 10 από τους 22 ανέφεραν ότι οι ωφελούμενοι/ές τους δυσκολεύονται να πληρώσουν τους λογαριασμούς ρεύματος και να αντιμετωπίσουν τις υψηλές τιμές ενέργειας για θέρμανση ή ψύξη των κατοικιών τους. Αυτό οδηγεί σε διακανονισμούς για τους λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος - που μερικές φορές ήταν άσκοποι - ή σε διακοπή της χρήσης ηλεκτρικής ενέργειας.
- 3 απάντησαν ότι οι απλήρωτοι λογαριασμοί οδήγησαν σε διακοπές συνδέσεων.
- 1 ανέφερε ότι οι περισσότεροι από τους ωφελούμενους τους αναγκάζονται να εξοικονομήσουν ενέργεια για να επιβιώσουν, ακόμη κι αν αυτό σημαίνει να μαγειρεύουν λιγότερο ή να τρώνε λιγότερα γεύματα.

Οι περισσότεροι [12] ανέφεραν ότι οι ωφελούμενοί τους:

- αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην έγκαιρη πληρωμή των λογαριασμών ρεύματος, λόγω των υπερβολικών τιμών,
- νιώθουν άγχος και ανασφάλεια, θυμό και αγανάκτηση τόσο για τα αναποτελεσματικά μέτρα της κυβέρνησης όσο και για τις εταιρείες παροχής ενέργειας.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εταιρείες παροχής ηλεκτρικής ενέργειας τείνουν να απειλούν τους καταναλωτές με συνεχείς αποσυνδέσεις, πριν καν πιστοποιηθεί ότι ανήκουν στον ευάλωτο πληθυσμό, επομένως δεν μπορούν να γίνουν αποσυνδέσεις. Αυτό επιδεινώνει την κατάσταση ειδικά στα φτωχά νοικοκυριά.

Υγεία και Φτώχεια – Θεματική 2022

Υγεία και Φτώχεια

Η πρόσβαση των οικονομικά ασθενέστερων στην υγειονομική περίθαλψη είναι περιορισμένη και τείνει να περιορίζεται συνεχώς. Με βάση τα πρόσφατα στατιστικά της ΕΛΣΤΑΤ, το 36,2% του πληθυσμού δεν είχε την οικονομική δυνατότητα να υποβληθεί σε ιατρική εξέταση ή θεραπεία, ενώ ένα 42,1% δεν υποβλήθηκε σε οδοντιατρική εξέταση, ενώ την χρειαζόταν πραγματικά.

Όπως προκύπτει από πληθώρα άρθρων στον τύπο, τα νοσοκομεία έχουν έλλειψη προσωπικού και προμηθειών ενώ η κατάσταση του δημόσιου συστήματος υγείας (ΕΣΥ) επιδεινώνεται. Επιπλέον, η προώθηση των ιδιωτικών νοσοκομείων και η εισαγωγή ιδιωτών γιατρών στα δημόσια νοσοκομεία καθιστούν ακόμη δυσκολότερη την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη των ατόμων που βιώνουν φτώχεια ή βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας.

Σημειώνουμε ότι η αναγκαστική αλλαγή του τρόπου ζωής και οι περιορισμοί λόγω του COVID-19 επηρέασαν ψυχολογικά τους περισσότερους πολίτες, αναδεικνύοντας σοβαρά ζητήματα στην ψυχική υγεία του ευρύτερου πληθυσμού που δεν έχουν ακόμη επιλυθεί.

Η κατάσταση των δημόσιων νοσοκομείων στην Ελλάδα (κυρίως στην περιφέρεια)

Μεγάλες ελλείψεις σε προσωπικό και προμήθειες αντιμετωπίζουν τα νοσοκομεία της χώρας. Ενδεικτικά στη Βόρεια Ελλάδα, ο Ιατρικός Σύλλογος ΕΣΥ Καβάλας έχει υποβάλει καταγγελίες με αφορμή την πρακτική «rotation», δηλαδή της μετακίνησης γιατρών σε άλλα νοσοκομεία, προκειμένου να καλυφθεί το πρόβλημα της μη στελέχωσης των ιατρικών μονάδων. Καταγγελία έγινε και από το Θεαγένειο Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης (το μοναδικό αντικαρκινικό ογκολογικό νοσοκομείο στη Βόρεια Ελλάδα) για μετακίνηση του αναισθησιολόγου, η οποία είχε ως αποτέλεσμα μείωση κατά 20% στις χειρουργικές επεμβάσεις. Οι καταγγελίες αφορούν πολλά περιφερειακά νοσοκομεία:

(https://www.efsyn.gr/ellada/ygeia/348051_ehei-arhisei-siga-siga-i-dialysi-tis-dorean-dimosias-ygeias).

Ενδεικτικά: στα νοσοκομεία Πτολεμαΐδας, Φλώρινας, Γρεβενών οι κενές οργανικές θέσεις φτάνουν το 35% και στην Κοζάνη το 45%. Δυσκολίες αντιμετωπίζουν και τα νοσοκομεία νησιωτικών περιοχών, όπως αυτό της Ρόδου, που έχει επί μακρόν έλλειψη προσωπικού, και ομοίως αυτό της Χίου, που αντιμετωπίζει προβλήματα σχετικά με τον εξοπλισμό του, όπως έλλειψη μαγνητικού τομογράφου και δυνατότητας για αξονική τομογραφία καθώς και παρωπλισμένα μηχανήματα μαστογραφίας: (<https://www.dimokratiki.gr/03-09-2022/n-santorinios-to-geniko-nosokomeio-rodoy-paramenei-ypostelechomeno-kai-me-sovares-elleipseis-synantisi-me-ton-neo-dioikiti/>).

Πρόσβαση των ανασφάλιστων σε φάρμακα και ιατρικές υπηρεσίες

Με τα νοσοκομεία να είναι υπο-στελεχωμένα, να στερούνται εξοπλισμού και υλικών και να δυσκολεύονται να εξυπηρετήσουν τους πολίτες, υπάρχουν σοβαρές επιπτώσεις στην πρόσβαση στην υγεία και των ανασφάλιστων: Ένα νέο εμπόδιο ήταν η Υπουργική Απόφαση να

εξυπηρετούνται οι ανασφάλιστοι μόνο σε δημόσια νοσοκομεία με ελάχιστες εξαιρέσεις (ενώ παλαιότερα μπορούσαν να εξυπηρετούνται και από ιδιώτες ιατρούς συμβεβλημένους με τον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ)). Για να εξαιρεθεί ένας πολίτης από αυτή την αρνητική ρύθμιση, θα πρέπει να έχει αναπηρία άνω του 67% ή να πάσχει από κάποια χρόνια πάθηση ή ασθένεια (που να αναγράφεται στην αντίστοιχη Κοινή Υπουργική Απόφαση) που να χρειάζεται άμεση ιατρική περίθαλψη για να μπορέσει να επιζήσει.

Αυτό δεν ισχύει προφανώς για μεγάλο ποσοστό του ανασφάλιστου πληθυσμού και επομένως εξαναγκάζει τα άτομα που δεν περιλαμβάνονται στις εξαιρέσεις, να πρέπει να εξυπηρετηθούν μόνο σε δημόσια νοσοκομεία. Έτσι υπερφορτώνονται οι λίστες με τα ραντεβού των ασθενών, υπάρχουν καθυστερήσεις και αυτό οδηγεί σε μη κάλυψη των αναγκών ή σε επιπλέον ιατρικά έξοδα.

Ομοίως ψηφίστηκε νέα Υπουργική Απόφαση, με την οποία καλούνται οι πολίτες να εγγραφούν σε προσωπικό γιατρό για να μπορούν να εξυπηρετηθούν ιδιωτικά. Τα παρακάτω άρθρα εξηγούν περαιτέρω την απόφαση:

(<https://www.ethnos.gr/health/article/218572/prosopikosgiatroseinaiypoxreotikostiisxeigiatoysanasfalistoys10erothseisapanthseis>) «Οι ανασφάλιστοι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να εγγραφούν κατόπιν αιτήματός τους σε Προσωπικό Ιατρό συμβεβλημένο από τον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ), -μόνον- εφόσον δεν μπορούν να καλυφθούν από Προσωπικό Γιατρό των δημόσιων μονάδων Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας». Αυτό με απλά λόγια σημαίνει ότι η περίθαλψη των ανασφάλιστων συμπολιτών μας θα καθυστερήσει, όσο μεγάλη ανάγκη περίθαλψης και αν έχουν.

Η επίδραση του COVID-19 στην ψυχική υγεία

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία που συγκέντρωσε η ΕΛΣΤΑΤ, η πλειοψηφία του 74,9% του πληθυσμού αντιμετώπισε προβλήματα ψυχικής υγείας κατά τις περιόδους καραντίνας για τον COVID-19.

Μαθητικός πληθυσμός

(<https://www.documentonews.gr/article/karantina-oi-psychologikes-synepeies-gia-toys-mathites/>). Ο φόβος, ο θυμός, η ανασφάλεια, η μοναξιά, είναι τα συναισθήματα που έχουν φέρει στην επιφάνεια ο COVID-19 και η καραντίνα αποδείχθηκε επιζήμια για την πνευματική κατάσταση των παιδιών. Ιδιαίτερα ανησυχητικό ήταν το γεγονός ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας δεν είχαν καμία επαφή με παιδιά της ηλικίας τους και τα παιδιά του δημοτικού δεν είχαν στενές συναντήσεις με τους φίλους τους. Το αποτέλεσμα είναι να εμφανιστούν πιθανά κενά στις κοινωνικές δεξιότητες και τη συναισθηματική τους νοημοσύνη.

Οικογένεια

(<https://www.documentonews.gr/article/pandimia-psychologikes-synepeies-sto-atomo-kai-stin-oikogeneia/>). Σε περιπτώσεις που το περιβάλλον ήταν πολύ φορτισμένο λόγω άγχους και

συναισθηματικής πίεσης, οι άνθρωποι έγιναν πιο ευερέθιστοι. Κάθε πρόβλημα που υπήρχε βγήκε στην επιφάνεια με εντονότερο τρόπο και οι συναισθηματικές εκρήξεις ήταν συχνότερες. Πολλά ζευγάρια κατέληξαν να συγκρούονται περισσότερο και πολλά χώρισαν.

Ασθενείς με Αλτσχάιμερ

([https://www.efsyn.gr/ellada\(/koinonia/313910_haristiki-boli-i-pandimia-gia-toys-astheneis-me-altshaimer\)](https://www.efsyn.gr/ellada(/koinonia/313910_haristiki-boli-i-pandimia-gia-toys-astheneis-me-altshaimer))). Το 86% των ατόμων με άνοια παρουσίασαν σοβαρή επιδείνωση κατά τη διάρκεια της πανδημίας, λόγω έλλειψης επαφής με τον έξω κόσμο.

Εργαζόμενες/οι στην υγεία

Η πανδημία είχε μεγάλη επίδραση στην ψυχική υγεία των ατόμων που εργάζονται στον τομέα της υγείας, προκαλώντας υπερβολικό άγχος, λόγω του όγκου της εργασίας και του υπερβολικού φόβου καθώς υπήρχε άμεση έκθεση στον κίνδυνο.

© EAPN Greece

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Η έρευνα

Σχετικά με την έρευνα

Η Αναφορά για τη Φτώχεια στην Ελλάδα 2022 που διενεργήθηκε και συντάχθηκε από το Ελληνικό Δίκτυο για την Καταπολέμηση της φτώχειας δέχτηκε 24 απαντήσεις (που στο εξής θα ονομάζονται «συνεισφέροντες»), με 26 απαντήσεις (2 οργανώσεις συνεισέφεραν με δύο ερωτηματολόγια) (σε σύγκριση με 13 στην Αναφορά για τη Φτώχεια στην Ελλάδα 2021). Για την υλοποίηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό που παρέχεται από το surveyplanet.com.

Οι συνεισφέροντες απάντησαν σε 13 κύριες ερωτήσεις (σε σύγκριση με 10 στην Αναφορά για τη Φτώχεια 2021) που αφορούσαν διάφορες πτυχές της ζωής των ωφελουμένων τους. 5 σχετικά με την οργάνωσή τους. 3 ερωτήσεις επεξήγησης ή/και διευκρίνισης. 9 υποερωτήματα (3 από τα οποία αφορούν την οργάνωση). 12 ποσοτικές ερωτήσεις (5 από τις οποίες αφορούν την οργάνωση). 2 γενικές ερωτήσεις και 1 που ζητά εξηγήσεις ή/και διευκρινίσεις σχετικά με την ενεργειακή φτώχεια και 2 γενικές ερωτήσεις και 1 που ζητά εξηγήσεις ή/και διευκρινίσεις σχετικά με την υγεία. Η **ενεργειακή φτώχεια** και η **υγεία** αποτελούν το επίκεντρο της έρευνας για το 2022.

Η έρευνα διήρκεσε από τις 7 Ιουνίου έως τις 15 Ιουλίου 2022 και ουσιαστικά καλύπτει το πρώτο εξάμηνο του 2022, επομένως απηχεί την περίοδο του COVID-19 ως τελική όπως θεωρούνταν ότι ήταν εκείνη την εποχή.

Οργανώσεις και φορείς που συμμετείχαν, οι άνθρωποι πίσω από την έρευνα

Οι οργανώσεις που συνεισέφεραν στην Αναφορά για τη Φτώχεια στην Ελλάδα 2022 είναι οργανώσεις μέλη του Ελληνικού Δικτύου για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και μη μέλη. Κατά κανόνα, επεκτείνουμε την έρευνά μας σε οργανώσεις των οποίων το έργο εστιάζει στα θέματα που επιδιώκει να καλύψει η έρευνα.

Οργανώσεις Μέλη του Δικτύου για την Καταπολέμηση της Φτώχειας που συμμετείχαν (15)*

- **PRAKSIS ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ**
- Ινστιτούτο Προληπτικής Περιβαλλοντικής & Εργασιακής Ιατρικής **Πρόληψις**
- **Δίκτυο για τα Δικαιώματα του παιδιού**
- **GIVEMED**
- **ΑΡΣΙΣ**
- **ΚΜΟΠ Social Action and Innovation Centre**
- **SCI Hellas – Κίνηση Εθελοντών**
- **ΔΙΟΤΙΜΑ (2) Κέντρο για τα έμφυλα δικαιώματα και την ισότητα**

- **Συνύπαρξις** Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων
- **Ένωση Κυριών Δράμας**
- **Κέντρο Συμπαράστασης Παιδιών και Οικογένειας**
- **Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο της Αρχιεπισκοπής Αθηνών**
- **Γιατροί του Κόσμου**
- Οργάνωση κοινωνικής και οικολογικής παρέμβασης – **Δίκτυο Ανέργων**
- **ΜΠΟΡΟΥΜΕ** saving lives

Άλλες Οργανώσεις και Φορείς που συμμετείχαν (9)*

- **Έδρα** κοινωνικές συνεταιριστικές δραστηριότητες ευπαθών ομάδων
- **International Rescue Committee**
- **ΚΥΑΔΑ** Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων
- **Caritas** Αθήνα
- **Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Πειραιά (ΚΟΔΕΠ) (2)**
- **Terre des Hommes**
- **BABEΛ** Μονάδα ψυχικής υγείας για μετανάστες
- Περιοδικό δρόμου **Σχεδία** – ΔΙΟΓΕΝΗΣ Μ.Κ.Ο.
- **Emfasis** Foundation

Οι άνθρωποι πίσω από την έρευνα

Για την Αναφορά για τη Φτώχεια στην Ελλάδα εργάστηκαν οι:

Σπύρος Ψύχας, μέλος του ΔΣ του Ελληνικού Δικτύου για την Καταπολέμηση της Φτώχειας
Μαντώ Μπαμπούλα, υπεύθυνη επικοινωνίας του ΕΔΚΦ

Παναγιώτης Ντουζένης, Τελειόφοιτος Κοινωνιολογίας (ΠΑΝΤΕΙΟ πανεπιστήμιο), πρακτική άσκηση

Ίρμα Καρβούρη, τελειόφοιτη Κοινωνιολογίας (ΠΑΝΤΕΙΟ πανεπιστήμιο), πρακτική άσκηση

Έλι Βαβουγιού, κοινωνιολόγος, εθελόντρια στο ΕΔΚΦ

Ανδρέας Στεργιούλας, κοινωνιολόγος, εθελοντής στο ΕΔΚΦ

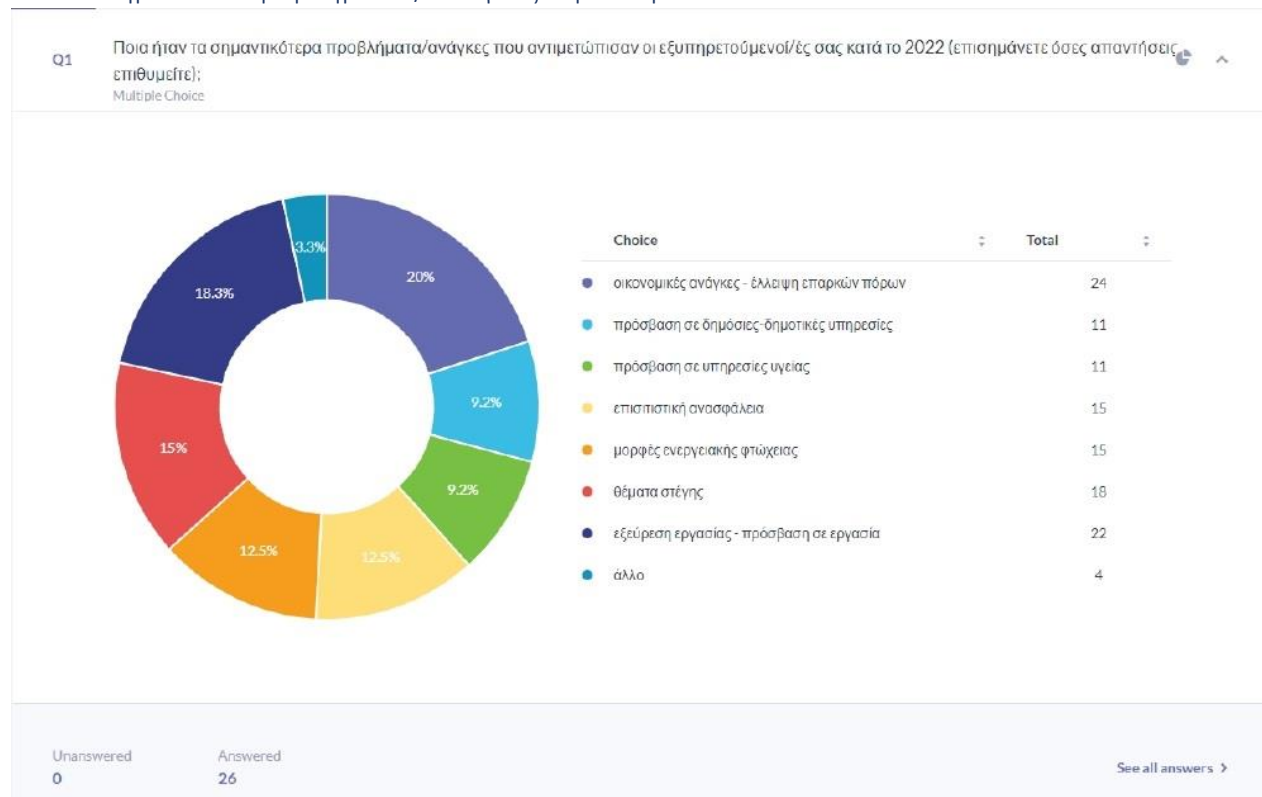
Μάρσια Γκίκα, κοινωνιολόγος, εθελόντρια στο ΕΔΚΦ

Απεικόνιση αποτελεσμάτων

Η έρευνα για την Αναφορά για τη Φτώχεια 2022 επικεντρώθηκε στη συλλογή των εμπειριών των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο και το πέτυχε εξασφαλίζοντας τη συνεισφορά 24 οργανώσεων-φορέων που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα παροχών υπηρεσιών.

Είναι προφανές ότι το πιο πιεστικό ζήτημα που αντιμετωπίζουν οι ευάλωτοι άνθρωποι που απευθύνθηκαν στις οργανώσεις αυτές είναι η συνεχής επιδείνωση της κατάστασής τους και η ανησυχία για το τι θα φέρει το άμεσο μέλλον ενόψει της αύξησης των τιμών της ενέργειας που αντανακλά τις υψηλές τιμές σε βασικά είδη διατροφής καθώς και το αναπόφευκτο του πρέπει να ζήσει κανείς χωρίς επαρκή παροχή ηλεκτρικού ρεύματος.

Τα πιο σημαντικά προβλήματα / ανάγκες ωφελουμένων

Όπως ήταν αναμενόμενο, τα τρία κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ωφελούμενοι/ές είναι η αδυναμία κάλυψης των αναγκών της οικογένειάς τους λόγω έλλειψης επαρκών πόρων, ακολουθούμενη από τη δυσκολία εξασφάλισης θέσης εργασίας ή τη δυνατότητα πρόσβασης σε πιθανή απασχόληση. Τα ζητήματα στέγασης, τόσο η εύρεση κατάλληλης στέγασης όσο και η δυνατότητα εξασφάλισης και πληρωμής του ενοικίου είναι ένα σημαντικό πρόβλημα και για τους ευάλωτους πληθυσμούς. Το 12,5% των απαντήσεων δείχνει ότι η ενεργειακή φτώχεια, η οποία συζητήθηκε πιο πάνω, και η επισιτιστική ανασφάλεια είναι σημαντικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην επιδείνωση της διαβίωσης των ανθρώπων.

Αυτά τα δύο τελευταία αποτελέσματα δεν προκύπτουν υπό το πρίσμα της συνειδητοποίησης των συνεχών επιπτώσεων ούτε του ρωσικού πολέμου κατά της Ουκρανίας ούτε των δύσκολων καιρικών συνθηκών που αντιμετώπισε ο κόσμος -και ιδιαίτερα η Ευρώπη- το καλοκαίρι του 2022. Η πρόσβαση στις μονάδες υγειονομικής περίθαλψης καθώς και σε άλλες δημόσιες ή δημοτικές υπηρεσίες εξακολούθησε να παρουσιάζει δυσκολία και το 2022.

Ομάδα λιγότερο αναφερόμενων προβλημάτων περιλαμβάνει πολιτιστικούς λόγους, την έλλειψη εμβολιασμού και όλα τα ζητήματα που προκύπτουν από αυτό, καθώς και ζητήματα ψυχικής υγείας και φύλου ιδιαίτερα για την κοινότητα Ioatki+. Η ρατσιστική βία ολοκληρώνει τον καμβά για αυτήν την περίοδο.

Καινούρια προβλήματα

Όσον αφορά τα νέα προβλήματα που ανέφεραν οι συνεισφέροντες, θα πρέπει να επισημάνουμε τον μικρότερο μέσο όρο ηλικίας των ατόμων που ζήτησαν βοήθεια από αυτούς, κάτι που δείχνει το εύρος της επιδείνωσης που αναμένουμε την επόμενη περίοδο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει, αλλά σε συμφωνία με την Αναφορά για τη Φτώχεια 2021, το ότι είχαμε πισωγυρίσματα από άτομα που είχαν κάνει θετικά βήματα τις προηγούμενες περιόδους.

Αν και η φτώχεια και η αδυναμία να ανταποκριθούν στην πληρωμή των λογαριασμών ήταν βασικό στοιχείο για τις δικές μας και παρόμοιες εκθέσεις, φέτος βλέπουμε ότι τα συσσωρευμένα χρέη των νοικοκυριών επιδεινώνονται λόγω της αύξησης των τιμών που οδηγούν τους ανθρώπους στο δρόμο. Ζητήθηκε περισσότερη ενίσχυση για δάνεια και αποπληρωμή χρεών και υπήρξαν καθυστερήσεις στην καταβολή των επιδομάτων ειδικά σε ηλικιωμένους χωρίς ασφάλιση, που είναι αυτοί που τα χρειάζονται περισσότερο. Η έλλειψη δυνατότητας αγοράς βασικών αγαθών, κυρίως τροφίμων, απαιτεί περισσότερη επισιτιστική βοήθεια προς τους/τις ευάλωτους/ες ωφελούμενους/ες και αυτό σε συνδυασμό με την αδυναμία κάλυψης αναγκών σε προμήθειες που σχετίζονται με την υγεία.

Προφανώς, τα ενεργειακά ζητήματα έχουν επιδεινωθεί με τη συνεχιζόμενη σύγκρουση μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας και την έλλειψη επαρκών έγκαιρων μέτρων από τις κυβερνήσεις ή/και την ΕΕ. Οι εταιρείες κόβουν την παροχή ρεύματος και νερού για μικρά χρέη και η ενεργειακή κρίση μαζί με τις απαιτούμενες επιδοτήσεις για την παροχή φτιάχνουν ένα εκρηκτικό μίγμα.

Όσον αφορά τις κατηγορίες των προσφύγων, των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι η παντελής έλλειψη μέριμνας για το μέλλον τους με ιδιαίτερη αναφορά στα άτομα στα οποία έχει χορηγηθεί καθεστώς ασύλου. Οι αρνητικές εξελίξεις του προγράμματος ESTIA II για τη στέγαση των αιτούντων άσυλο οδήγησαν τα άτομα που βρίσκονται υπό διεθνή προστασία να μην λαμβάνουν επαρκή τροφή (60% χωρίς) ή επιδόματα, ενώ, παραδόξως, οι συνέπειες για τους αιτούντες που δεν έλαβαν άσυλο διότι οι αιτήσεις τους απορρίφθηκαν δεν διαφέρουν πολύ από εκείνες στους οποίους έχει χορηγηθεί έγκριση όσον αφορά τη στέγαση ή τα χρήματα. Υπολογίζεται δεν έχει ακόμη παρασχεθεί το προσήκον επίδομα σε 36.000 άτομα, όπως θα έπρεπε.

Οι εξώσεις συνεχίζονται και ο αριθμός των ατόμων που φιλοξενούνται από ανάγκη έχει αυξηθεί, με το παράδειγμα των πρώην κρατουμένων να αναδεικνύει τη συνεχή επικίνδυνη κατάσταση και την έλλειψη φροντίδας για τη συγκεκριμένη κατηγορία.

Όπως προαναφέρθηκε, η πρόσβαση στις υπηρεσίες συνεχίζει να αποτελεί πρόβλημα και το 2022, ιδίως λόγω των μέτρων που λαμβάνονται κατά μη εμβολιασμένων ατόμων που γίνονται δεκτά στις δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες μόνο αφού αποδειχθεί ότι έχουν κάνει rapid test με αρνητικό αποτέλεσμα (για το οποίο πρέπει να πληρώσουν). Εξάλλου, φέρεται να υπάρχουν 475 άτομα ηλικίας 65+ που δεν εξυπηρετούνται αυτή τη στιγμή από το πρόγραμμα «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ» που αφορά την παροχή βοήθειας στα σπίτια όσων τη χρειάζονται.

Η δυσκολία εύρεσης εργασίας καθώς και η ανεργία από μόνη της δεν είναι κάτι καινούργιο και για ορισμένα ευάλωτα άτομα αυτό εξακολούθησε να αποτελεί κανονικότητα, ειδικά αν η

διαβίωσή τους εξαρτάται αποκλειστικά από το να μπορούν να εργαστούν έξω, όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, με τους πωλητές και τις πωλήτριες του περιοδικού δρόμου ΣΧΕΔΙΑ, του οποίου η πώληση είχε περιοριστεί λόγω των μέτρων για τον COVID-19 ως εμπορική δραστηριότητα που πραγματοποιείται σε εξωτερικούς χώρους.

Άλλη περίπτωση αποτελούν οι μαθητές και οι μαθήτριες που μπορεί να επέστρεψαν στα σχολεία και άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα, ωστόσο, αντιμετώπισαν διακοπή των παροχών λόγω ανεπαρκούς παρακολούθησης μαθημάτων κατά την προηγούμενη περίοδο, πράγμα που προέκυψε από απουσίες.

Τα ζητήματα της κοινωνικοποίησης και της επικοινωνίας συνέχισαν να υπάρχουν κατά τη διάρκεια του έτους, ενώ ορισμένοι συνεισφέροντες ανέφεραν έλλειψη πόρων και εθελοντών/ριών προκειμένου να μπορέσουν να διατηρήσουν τις δραστηριότητές τους.

Ωστόσο, η βοήθεια σε άτομα που εγκαταλείπουν την Ουκρανία παρέχεται επιτυχώς.

Μέτρα που προκάλεσαν δυσκολίες

Υπήρξαν κυβερνητικές ενέργειες που προκάλεσαν δυσκολία στους συνεισφέροντες κατά την εξυπηρέτηση των ωφελούμενων τους ή την οργάνωση της εργασίας τους και την εξασφάλιση καλών αποτελεσμάτων. Σε αυτές συγκαταλέγεται ένα ευρύ φάσμα ενεργειών ξεκινώντας από τις αλλαγές που έγιναν στη διαδικασία συμπλήρωσης και υποβολής των φορολογικών δηλώσεων ως το παλαιό ζήτημα της αδυναμίας πρόσβασης στις υπηρεσίες χωρίς την έκδοση ΑΜΚΑ (Αριθμός Κοινωνικής Ασφάλισης) και άλλα διαδικαστικά προβλήματα, όπως η απαγόρευση εισόδου σε δομές Παροχής Βασικών Αγαθών χωρίς πιστοποιητικό εμβολιασμού για τον COVID-19, ενώ παράλληλα δεν υπήρχε οργανωτική ή προληπτική αντιμετώπιση της νόσου για όλες τις πληθυσμιακές ομάδες.

Το Εθνικό Σύστημα Υγείας σκλήρυνε την πρόσβαση για όσους και όσες δεν είναι ασφαλισμένοι, περιορίζοντας τη δυνατότητα χορήγησης συνταγών από ιδιώτες γιατρούς και ορίζοντας ότι αυτό θα γίνεται μόνο μέσω νοσοκομείων.

Η Κοινή Υπουργική Απόφαση 42799/2021 για τον ορισμό της Τουρκίας ως ασφαλούς τρίτης χώρας για τους πρόσφυγες συνέχισε να προκαλεί ανησυχία αλλά και στασιμότητα στις δικαστικές υποθέσεις, επιπλέον του υψηλού ποσού που καλούνται οι άνθρωποι να πληρώσουν για να προχωρήσουν σε προσφυγή κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης και η λήξη του στεγαστικού προγράμματος ΕΣΤΙΑ που εμφανίζεται ως μεγάλη απόκλιση από τις ανάγκες εκείνων ακριβώς των ανθρώπων που στεγάστηκαν μέσω αυτού. *Αυτό έχει ήδη οδηγήσει τους πρόσφυγες, των οποίων οι αιτήσεις έχουν απορριφθεί ως απαράδεκτες βάσει της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας», σε καθεστώς νομικής αβεβαιότητας, κοινωνικού αποκλεισμού, οικονομικής εξάντλησης, αστεγίας, αλλά και παρατεταμένης κράτησης στη χώρα μας, που κινδυνεύει να μετατραπεί σε φυλάκιση. Η εφαρμογή της ΚΥΑ θα ωθήσει ακόμη περισσότερους ανθρώπους στην ίδια κατάσταση.*

Τα μέτρα για συναντήσεις σε εξωτερικούς χώρους που συνεχίστηκαν, όσο περιορισμένα κι αν ήταν, έθεσαν ένα επιπλέον πρόβλημα. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η είσοδος σε χώρους, ακόμη και σε χώρους μη κυβερνητικών οργανώσεων, περιοριζόταν σε εκείνους τους ανθρώπους που είχαν κάνει rapid test για τα οποία έπρεπε να πληρώσουν οι ίδιοι, που ούτως ή άλλως δεν είχαν επαρκείς πόρους.

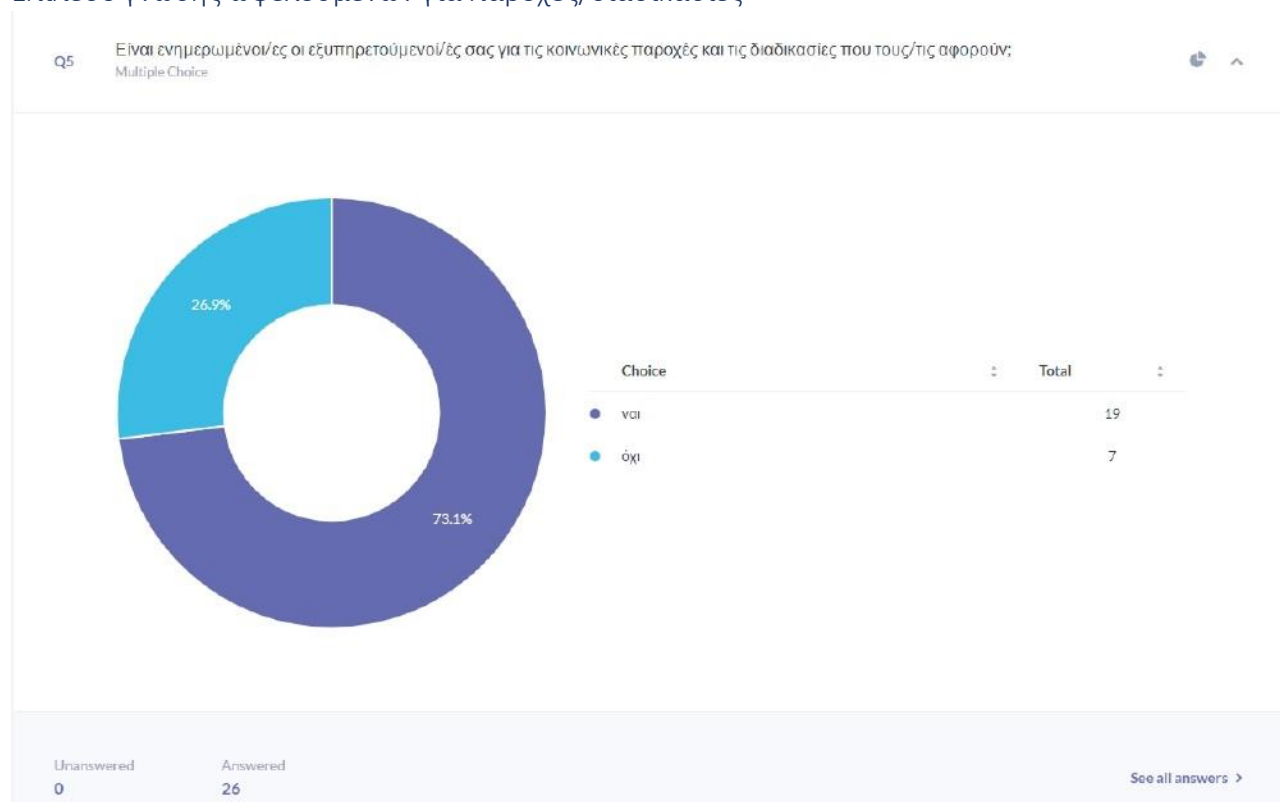
Τα μέτρα για την απασχόληση που σχετίζονταν με την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών και η επακόλουθη παροχή σχετικών εγγράφων με αυτόν τον τρόπο επηρέασαν αρνητικά τόσο τους/τις ωφελούμενους/ες όσο και τις οργανώσεις σε συνδυασμό με την έλλειψη ενημέρωσης των εργοδοτών σχετικά με μέτρα που θα μπορούσαν να διευκολύνουν την εργασία τους, όπως αυτό που αφορά την ανανέωση των αδειών παραμονής για μη Έλληνες, των οποίων οι συνέπειες είναι ακόμη εμφανείς μέσα στο 2022.

Όπως τονίστηκε παραπάνω, οι συνέπειες της απόρριψης ή/και έγκρισης της αίτησης για άσυλο είναι ομοιόμορφες.

Μέτρα που διευκόλυναν

Υπήρξαν ορισμένες πρωτοβουλίες που οι συνεισφέροντες αναφέρουν ότι διευκόλυναν το έργο τους κατά τη διάρκεια του 2022. Μερικές από αυτές είναι, συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί, τα προγράμματα στέγασης – ιδίως η κατάργηση στο ΚΕΑ της απαίτησης ύπαρξης βμηνης μίσθωσης προκειμένου να μπορέσει ο/η δικαιούχος να το λάβει, η οποία διευκόλυνε τον χειρισμό της αίτησης και την παροχή ΚΕΑ στους/τις ωφελούμενους/ες του Κέντρου Αστέγων-, μέτρα που επικεντρώθηκαν στον περιορισμό της εξάπλωσης του COVID-19, πιο πρόσφατα. ο νόμος που αφορά την επιδότηση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας ή το γεγονός ότι η δήλωση του πιστοποιητικού γέννησης μπορεί να γίνει στο προξενείο της χώρας διαμονής παράλληλα με την αυτόματη ενημέρωση του Ειδικού Ληξιαρχείου Αθηνών.

Επίπεδο γνώσης ωφελουμένων για παροχές/διαδικασίες

Στην ψηφιακή εποχή που ζούμε, η διάδοση και η ανταλλαγή πληροφοριών έχει γίνει προτεραιότητα, ειδικά σε περιόδους συναγερμού για την υγεία, όπως η πανδημία COVID-19 που βιώνουμε. Επομένως, μας ενδιαφέρει να κατανοήσουμε το εύρος αυτής της διασποράς πληροφοριών για να μπορέσουμε να προσδιορίσουμε τα μοτίβα.

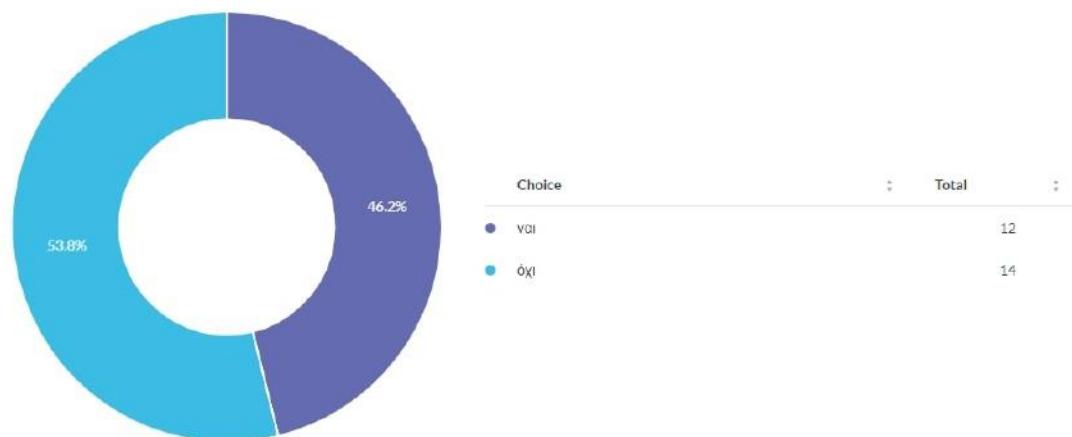
Η πλειοψηφία των συνεισφερόντων μας (73,1%) δηλώνει ότι οι ωφελούμενοί/ές τους ενημερώνονταν για τυχόν διατάξεις που τους/τις αφορούσαν ή/και διαδικασίες που έπρεπε να ακολουθήσουν. Ωστόσο, το υπόλοιπο ποσοστό των μη ενημερωμένων είναι μάλλον υψηλό (26,9%).

Οι πληροφορίες των ωφελούμενων προέρχονται κυρίως από τις ίδιες τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ανάλογα με το εύρος της εμβέλειάς τους, το επίπεδο της οργάνωσής τους και τους πόρους τους. Για παράδειγμα, οι Γιατροί του Κόσμου είναι σε θέση να παρέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σε πολλές γλώσσες, ενώ άλλες οργανώσεις, ειδικά οι οργανώσεις βάσης, χρησιμοποιούν πιο ανεπίσημους διαύλους επικοινωνίας με τους/τις ωφελούμενους/ές, λειτουργώντας τις περισσότερες φορές ως πολλαπλασιαστές προσωπικής εμπειρίας και γνώσης που δικτυώνονται με άλλους. Υπάρχουν, επίσης, περιπτώσεις ευάλωτων ατόμων που τηλεφωνούν τυχαία σε οργανώσεις ελπίζοντας ότι θα βοηθηθούν ή θα τους προσφερθεί η βοήθεια που χρειάζονται.

Ωφελούμενοι/ες και χρήση του διαδικτύου για πρόσβαση σε παροχές, επιδόματα, υπηρεσίες

Q7

Αξιοποιούν οι εξυπηρετούμενοι/ές σας το διαδίκτυο για την πρόσβαση σε παροχές, επιδόματα και υπηρεσίες;

Unanswered
0

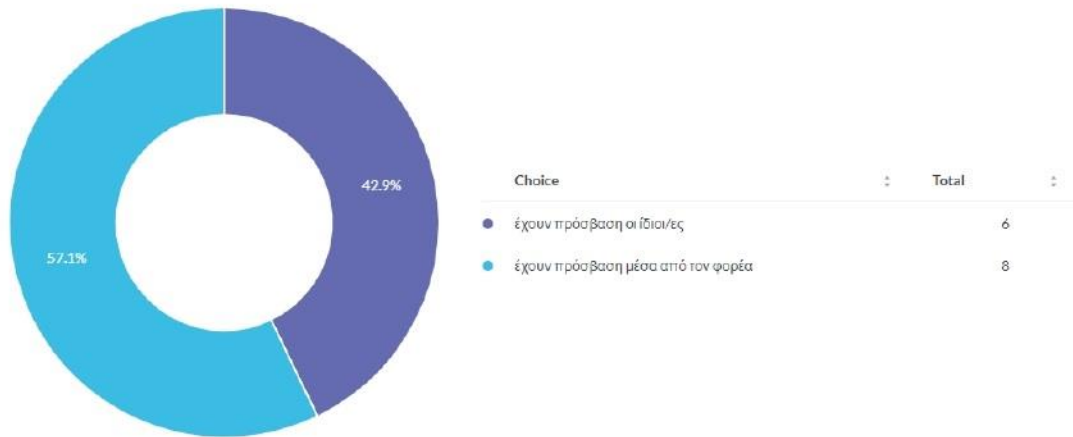
Answered
26

[See all answers >](#)

Οι διαδικτυακές αναζητήσεις για τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τις παροχές, τα επιδόματα και τις υπηρεσίες που χρειάζονται είναι το εργαλείο των ωφελούμενων για την κάλυψη των αναγκών τους. Αυτό είναι κάτι που το κάνουν μόνοι τους κατά 46,2% -πολλές φορές τους κοστίζει πολύ αφού πρέπει να καταναλώνουν τα δεδομένα τους, αλλά λίγο περισσότερο από τους μισούς από αυτούς, το 53,8% δεν χρησιμοποιούν ή δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο για τέτοιους σκοπούς.

Q8

Αν στην προηγούμενη ερώτηση απαντήσατε ΝΑΙ, έχουν πρόσβαση οι ίδιοι/ές ή μέσα από τον φορέα σας;

Unanswered
12

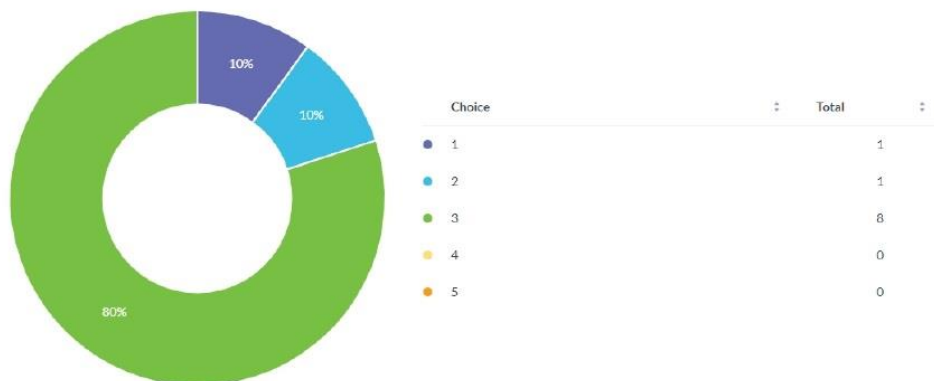
Answered
14

[See all answers >](#)

Από το 46,2% που μπαίνει στο διαδίκτυο για να ενημερωθεί, το 42,9% μπορεί να το κάνει μόνο του, ενώ το υπόλοιπο 57,1% χρειάζεται να βασιστεί στην οργάνωση μέσω της οποίας αναζητεί βοήθεια και να χρησιμοποιήσει την τεχνογνωσία του ή την πρόσβαση της οργάνωσης στο διαδίκτυο.

Το επίπεδο εξοικείωσης με το διαδίκτυο και τις διαδικτυακές υπηρεσίες για όσους έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες τους διαδικτυακά αναφέρεται ως μέτριο (80%).

Q9 Αν απαντήσατε ΕΧΟΥΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΟΙ ΙΔΙΟΙ/ΕΣ στην προηγούμενη ερώτηση, πόσο εξοικειωμένοι/ες είναι με τη χρήση του διαδικτύου (1=λιγότερο έως 5=πλήρως):
Multiple Choice

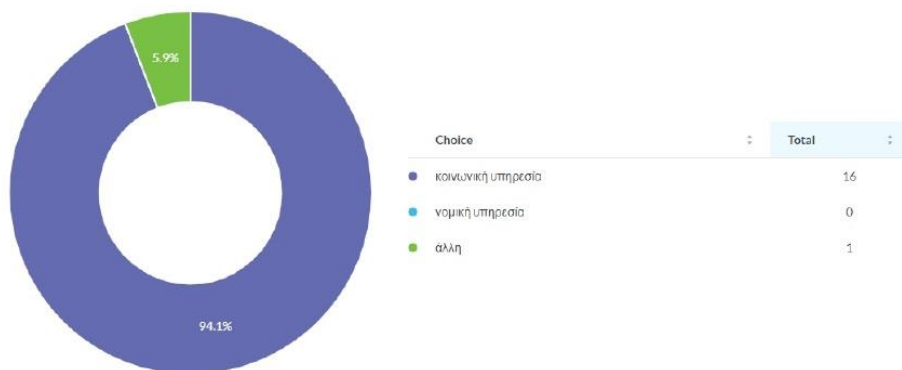
Unanswered
16

Answered
10

[See all answers >](#)

Εάν η οργάνωση είναι ο κόμβος μέσω του οποίου οι ωφελούμενοι/ες λαμβάνουν τις πληροφορίες τους και έχουν πρόσβαση σε διαδικτυακές υπηρεσίες, τότε το τμήμα στο οποίο απευθύνονται είναι η Κοινωνική Υπηρεσία (94,1%).

Q10 Αν απαντήσατε ΕΧΟΥΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ, από ποια υπηρεσία σας εξυπηρετούνται;
Multiple Choice

Unanswered
9

Answered
17

[See all answers >](#)

Εκτίμηση της παρούσας κατάστασης των ωφελούμενων

Q12 Πώς εκτιμάτε την τρέχουσα κατάσταση των εξυπηρετούμενων σας (επισημαίνεται μία απάντηση);
Multiple Choice

Unanswered
0

Answered
26

[See all answers >](#)

Προχωρώντας στην εκτίμηση της παρούσας κατάστασης των ωφελούμενων, βλέπουμε την πλειονότητα (38,5%) να δυσκολεύεται πραγματικά να επιβιώσει, ακολουθούμενη από το 23,1% του οποίου η κατάσταση χειροτερεύει ενώ το 7,7% ζει άπορο σε απόλυτη φτώχεια. Το 9,2% αντιμετωπίζει τα προβλήματά του αλλά με δυσκολία. Μόνο 1 συνεισφέρων ανέφερε την κατάσταση των ωφελούμενων ως ικανοποιητική.

Υπάρχουν, φυσικά, συνεισφέροντες που δουλεύουν με μια σειρά από δικαιούχους με διαφορετικά προβλήματα μεταξύ τους, οι οποίοι προέρχονται από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, επομένως δεν είναι δυνατή η ομοιόμορφη απάντηση ή των οποίων η ταχύτητα αντίδρασης στα προβλήματά τους ποικίλλει και ορισμένοι/ες είναι σε θέση να χειριστούν την κατάσταση τους με αυτοσχέδιες λύσεις.

Κυριάρχη εκτίμηση από τα ευρήματά μας είναι η πρόβλεψη αρνητικών επιπτώσεων για τη διαβίωση αυτών των ανθρώπων εξαιτίας των ολοένα και μεγαλύτερων αυξήσεων του συνολικού κόστους ζωής.

Δυσκολίες για την οργάνωση

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο εξακολουθούσαν να υφίστανται δυσκολίες για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, σε συνέχεια των δύο προηγούμενων ετών, κυρίως ως προς τα οικονομικά ζητήματα που παρέμειναν ως αποτέλεσμα των περιορισμών των δραστηριοτήτων που επιβλήθηκαν λόγω του COVID-19 έως και 20%· την αύξηση των ωφελούμενων και την επέκταση της ομάδας τους όπως φαίνεται παραπάνω με νεότερες ηλικίες να φθάνει έως και 18,6%. Στη συνέχεια έρχονται οι επιπτώσεις των περιοριστικών μέτρων που εξακολουθούν να ισχύουν (17,1%). Η έλλειψη προσωπικού (15,7%) πιθανώς συσχετίστηκε με το αναφερόμενο burn out του υπάρχοντος κατά 8,6%. Ο περιορισμός στους χώρους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για δραστηριότητα καθώς και η γενική έλλειψη υποδομών αποτέλεσε πρόβλημα για 8 από τους συνεισφέροντες, τοποθετώντας το ποσοστό στο 11,4%· και, τέλος, η ανάγκη για εκπαίδευση στις οργανώσεις αγγίζει το 5,7%.

Η ανάγκη για εκπαίδευση στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούμε να συμπεράνουμε ότι πηγάζει από την αντιμετώπιση πρωτόγνωρων αναγκών και απροσδόκητων συνθηκών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 της οποίας τα επακόλουθα πρέπει ακόμη να αντιμετωπίσουμε. Αυτή η ανάγκη προκύπτει κυρίως από την ανάγκη χειρισμού ψυχικών περιπτώσεων, καθώς πολλοί/ές ωφελούμενοι/ες φέρεται να έχουν επιβαρυνθεί υπερβολικά την τελευταία περίοδο και εμφανίζουν κρίσεις κατάθλιψης και άγχους, καθώς και μεμονωμένες περιπτώσεις ατόμων της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+, Ρομά και χρηστών ουσιών που έχουν πληγεί σκληρά από την πανδημία. Η αντιμετώπιση της πορνείας και των ανηλίκων σε σχέση με τις τρέχουσες συνθήκες απαιτεί επίσης ειδική εκπαίδευση καθώς και εκπαίδευση ως προς το τροποποιημένο νομικό πλαίσιο.

Παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι συνεισφέροντες αναφέρουν την ανάγκη για θεσμική ενημέρωση σχετικά με επιστημονικές μεθόδους για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων

ζητημάτων, μεθοδολογία, οργάνωση, νέα προγράμματα που εφαρμόζονται και ενδυνάμωση, ιδίως επειδή έχουν να κάνουν με ευάλωτους πληθυσμούς, αλλά επισημαίνουν, επίσης, την ανάγκη ανάπτυξης εναλλακτικών τρόπων κάλυψης των αναγκών.

Μέτρα που έπρεπε να είχαν ληφθεί

Q17

Ποια μέτρα πιστεύετε ότι ήταν αναγκαία να είχαν ληφθεί για την περίοδο που διανύουμε (επισημαίνετε όσες απαντήσεις επιθυμείτε);
Multiple Choice

Choice	Total
σχετικά με την ανεργία	20
σχετικά με την επισιτιστική ασφάλεια	19
σχετικά με τις αυξήσεις τιμών σε είδη πρώτης ανάγκης	22
σχετικά με την ενεργειακή φτώχεια/τιμές ενέργειας	23
σχετικά με επιδόματα	16
σχετικά με την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας	16
σχετικά με την άρση αποκλεισμών από την εκπαίδευση-επαγγελματική κατάρτιση	10
σχετικά με την πρόσβαση σε στέγη	21
άλλο	1

Unanswered
0

Answered
26

[See all answers >](#)

Κατά τη διάρκεια της ταραχώδους περιόδου που πέρασε η κοινωνία των πολιτών, η συμβολή της ως προς τα είδη των μέτρων που έπρεπε να ληφθούν είναι διδακτική. Η μεγάλη πλειονότητα των συνεισφερόντων (23) ζητά μέτρα σχετικά με την ενεργειακή φτώχεια -που αναφέρονται αλλού στην παρούσα έκθεση- μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την άναρχη αύξηση των τιμών της ενέργειας καθώς και μέτρα για τη διατήρηση των τιμών των βασικών προϊόντων υπό έλεγχο (22). Τα μέτρα που αφορούν τα προγράμματα στέγασης (21) (και την επέκτασή τους), την ανεργία (20) και την επισιτιστική ασφάλεια (19) βρίσκονται, επίσης, ψηλά στον κατάλογο με τα μέτρα που σχετίζονται με τα επιδόματα (16) και την εξασφάλιση πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας (16) να ακολουθούν. Τέλος υπάρχουν εκείνοι που πιστεύουν ότι θα έπρεπε να είχαν ληφθεί μέτρα για την άρση των ιδιαίτερα ευάλωτων ατόμων από τον αποκλεισμό από την εκπαίδευση ή/και την επαγγελματική κατάρτιση (10).

Δεδομένων των επιπτώσεων της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία και ενόψει μιας πιθανής πολεμικής σύγκρουσης με την Τουρκία, απαιτείται ενδογενής-εσωτερική προσπάθεια για την αντιμετώπιση των σημαντικών απειλών της επόμενης περιόδου: την ενεργειακή και επισιτιστική κρίση, τις επιπτώσεις των πληθωριστικών πιέσεων και την κρίση του μοντέλου της παγκοσμιοποίησης.

Οι ανάγκες που βλέπουμε είναι ποικίλες και πολυεπίπεδες. Έτσι, πρέπει να ληφθούν άμεσα αντίστοιχα μέτρα για όλα τα κρίσιμα ζητήματα/ανάγκες. Όλα αποτελούν ένα πλέγμα πολιτικών, καθεμία από τις οποίες συνδέεται οργανικά με την άλλη.

Με βάση τις εξηγήσεις που δόθηκαν από τους συνεισφέροντες, πρέπει να τονίσουμε τη ζωτικότητα των μέτρων που αφορούν την απασχόληση μετά από τη διετή εφαρμογή πρακτικών ανορθόδοξων και άνευ προηγουμένου. Χρειάζονται ευκολότερη και ταχύτερη πρόσβαση στην υποβολή αίτησης για παροχές και ταχύτερες πληρωμές. Τα στεγαστικά προγράμματα χρειάζονται ευρύτερο χρονικό πλαίσιο εφαρμογής και τα κρατικά επιδόματα απαιτούσαν ευρύτερη επιλεξιμότητα, αφού η πανδημική κρίση γενικότερα απαιτούσε μια καλύτερα στοχευμένη και γενναιόδωρη επιδότηση στα οικονομικά των πολιτών, τα οποία επιβαρύνονταν από το κόστος αγοράς και διενέργειας rapid test σε αντίθεση με άλλες χώρες όπου η πρόσβαση σε εμβόλια και rapid test ήταν και εξακολουθεί να είναι δωρεάν (π.χ. Καναδάς) και άμεση για όλους χωρίς να υπόκεινται σε κανέναν γραφειοκρατικό περιορισμό ενώ το ΠΑΜΚΑ θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ευρύτερα για την κάλυψη τυχόν ασφαλιστικών κενών. Ωστόσο, το πρόβλημα μεταξύ ΠΑΥΠΑ και ΑΜΚΑ αναμένει επίλυση. Τα θέματα υγείας περιλαμβάνουν τη συνεχιζόμενη επιδείνωση του Εθνικού Συστήματος Υγείας, του οποίου το κύριο πρόβλημα εξακολουθεί να είναι η εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στη δημόσια υγεία. «Δεν μπορεί κανείς να περιμένει 6 μήνες για μαγνητική τομογραφία σε δημόσιο νοσοκομείο ή 3 μήνες για ραντεβού με ενδοκρινολόγο, παιδοκαρδιολόγο, παιδοψυχίατρο ή παιδοφθαλμίατρο», Κέντρο Υποστήριξης Παιδιών και Οικογένειας.

Η αύξηση των τιμών των ειδών πρώτης ανάγκης, των λογαριασμών κοινής ωφέλειας, του ενεργειακού κόστους, των ενοικίων κατοικιών κ.λπ., σε συνδυασμό με την αύξηση της ανεργίας θα έπρεπε να ήταν το ερέθισμα για αντίστοιχη αύξηση των κοινωνικών παροχών όπως το ΚΕΑ, το Επίδομα Ενοικίου, το Επίδομα Ανεργίας, κ.λπ. Το ίδιο πρόβλημα επιβαρύνει υπερβολικά και τις οργανώσεις. Επίσης, οι διαδικασίες λήψης του επιδόματος ηλικιωμένων ή της σύνταξης ηλικιωμένων και του επιδόματος αναπηρίας γίνονται όλο και πιο γραφειοκρατικές και χρονοβόρες.

Δυστυχώς, η ραγδαία αύξηση των τιμών που έχει ήδη αρχίσει να επηρεάζει αρνητικά την καθημερινότητα των ωφελούμενων φέρει ένα ακόμη αρνητικό χαρακτηριστικό, εκείνο των ανθρώπων που ενώ είχαν καταφέρει να ανεξαρτητοποιηθούν και να κατακτήσουν ένα συγκεκριμένο επίπεδο ποιότητας ζωής, επιστρέφουν στα προηγούμενα στάδια, συσσωρεύοντας χρέη, χάνοντας τη δουλειά τους και γενικά να δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της καθημερινότητάς τους. Αυτό σε συνδυασμό με την αύξηση των περιπτώσεων που απαιτούν αποτελεσματική φροντίδα ψυχικής υγείας και αποκατάσταση.

Ιδιαίτερα ευάλωτοι κατά την περίοδο που καλύπτει η έρευνα ήταν ο προσφυγικός πληθυσμός καθώς και οι αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί και για τους οποίους τα μέτρα για να συντηρηθούν ήταν και εξακολουθούν να είναι ανύπαρκτα.

Σύμφωνα με την οργάνωση Terre des Hommes «οι ευάλωτοι και περιθωριοποιημένοι άνθρωποι ωθούνται στα άκρα: Τα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο νηστικά. Οι άρρωστοι δεν μπορούν να πάρουν το λεωφορείο για να πάνε στο γιατρό. Και οι οικογένειες δεν έχουν τα μέσα να προετοιμαστούν για το κρύο του χειμώνα», «Μεταξύ εκείνων που επλήγησαν είναι αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί, οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση σε στέγαση ή υγειονομική περίθαλψη και δεν έχουν δικαίωμα να δουλέψουν. Σε αυτούς

περιλαμβάνονται πολλοί Αφγανοί και Σύροι πρόσφυγες, των οποίων οι αιτήσεις απορρίφθηκαν με την αιτιολογία ότι η Τουρκία είναι μια ασφαλής χώρα, παρά το γεγονός ότι η Τουρκία δεν δέχεται καμία επιστροφή από την Ελλάδα», «Τόσο με τις πράξεις όσο και με την αδράνειά της, η ελληνική κυβέρνηση προκαλεί επισιτιστική κρίση που πλήττει πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στη χώρα. Είναι παράνομο, περιττό και άκρως απαράδεκτο να συμβαίνει αυτό στην ΕΕ».

Η επανέναρξη της διανομής της οικονομικής βοήθειας πρέπει να αποτελέσει πολιτική προτεραιότητα· να παρασχεθεί βοήθεια έκτακτης ανάγκης σε αιτούντες άσυλο που λάμβαναν προηγουμένως οικονομική βοήθεια, όπως βασικά αγαθά, κουπόνια αγορών, ναύλα κ.λπ.· να διασφαλιστεί ότι οι δόσεις της οικονομικής βοήθειας που δεν παραδόθηκαν στους αιτούντες άσυλο τους προηγούμενους μήνες θα παρέχονται κατά την εφαρμογή του νέου συστήματος· να διασφαλιστεί ότι όλοι οι άνθρωποι που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας λαμβάνουν επαρκή, θρεπτική τροφή, ανεξάρτητα από το αν είναι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο ή έχουν απορριφθεί οι αιτήσεις τους. Ωστόσο, δεδομένου ότι υπάρχει τεκμηριωμένη έλλειψη συνολικής στρατηγικής ένταξης προσφύγων, οι απαιτήσεις αφορούν όλους τους τομείς που σχετίζονται με την ένταξη.

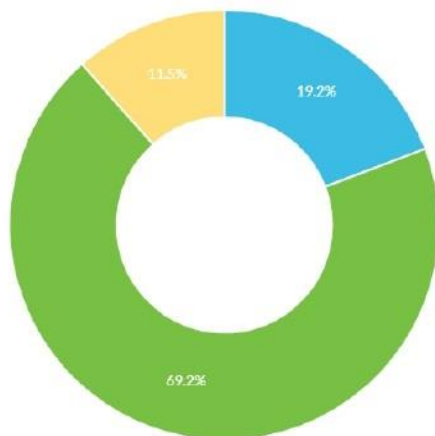
Αυτός ο πληθυσμός προσιδιάζει με τον άστεγο πληθυσμό, ωστόσο ο συσχετισμός δεν γίνεται. Σε κάθε περίπτωση, το κάθε άτομο που ζει σε συνθήκες πλήρους ή μερικής έλλειψης στέγης αποτελεί αρχικά κρίσιμο παράγοντα επιβίωσης και στη συνέχεια προϋπόθεση για την ποιοτική βελτίωση της κατάστασής τους.

Το Κέντρο Στήριξης Παιδιών και Οικογένειας ασχολείται, επίσης, με την έλλειψη ειδικών μαθημάτων για παιδιά ειδικών ομάδων με προβλήματα κατανόησης, ώστε αυτοί οι μαθητές να μην εγκαταλείπουν το σχολείο αλλά είτε να λαμβάνουν εκπαίδευση που θα τους βοηθήσει να βρουν δουλειά ή να εκπαιδευτούν σε μια εργασία ώστε να αποκτήσουν εργασιακές δεξιότητες.

Το επίπεδο της υγείας των ωφελούμενων

Όσον αφορά τη γενική αντίληψη για την κατάσταση της υγείας των ωφελούμενων των συνεισφερόντων, η έρευνα δεν παρουσιάζει ακρότητες. Κυρίαρχη δηλώνεται η μέτρια κατάσταση με 69,2%, ακολουθούμενη από 19,2% ως όχι και τόσο κακή και 11,5% ως σχετικά μέτρια.

Q21 Πώς εκτιμάτε το επίπεδο υγείας των εξυπηρετούμενων σας (1=κακή έως 5=πολύ καλή);
Multiple Choice

Choice	Total
1	0
2	5
3	18
4	3
5	0

Unanswered
0

Answered
26

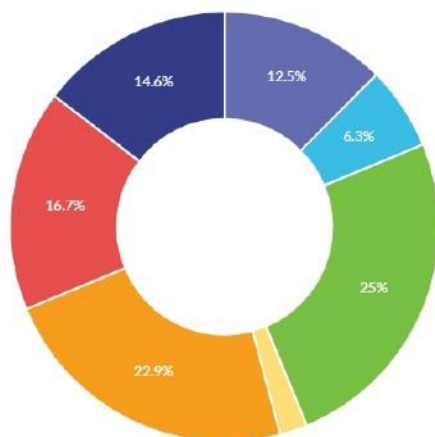
[See all answers >](#)

Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας

Q19

Τι διαπιστώσατε σε σχέση με την πρόσβαση των εξυπηρετούμενών σας σε υπηρεσίες υγείας κατά την περίοδο της πανδημίας (επισημαίνετε όλες απαντήσεις επιθυμείτε);

Multiple Choice

Choice	Total
είχαν πρόσβαση στο σύστημα υγείας	6
δέχθηκαν δωρεάν και επαρκείς ιατρικές υπηρεσίες	3
χρειάστηκαν ιδιωτικοί πόροι για να εξυπηρετηθούν	12
αντιμετώπισθηκαν χρόνια προβλήματα	1
είχαν πρόσβαση στον εμβολιασμό	11
είχαν πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη και φροντίδα αν/όταν νόσησαν	8
άλλο	7

Unanswered
0

Answered
26

[See all answers >](#)

Η υγεία είναι ένα από τα κεντρικά σημεία της Αναφοράς για τη Φτώχεια 2022 για την Ελλάδα, επομένως συζητείται εκτενώς στην αντίστοιχη ενότητα. Εδώ, μπορούμε να κάνουμε νύξη των βασικών αντιλήψεων για την πρόσβαση που είχαν οι ωφελούμενοι/ες στις δομές υγειονομικής περίθαλψης κατά την περίοδο της έρευνας.

Το 25% των συνεισφερόντων αναφέρει ότι οι ωφελούμενοι/ες τους διαπιστώθηκε ότι χρησιμοποίησαν ιδιωτικούς πόρους για να εξυπηρετηθούν σε δομές υγειονομικής περίθαλψης και σχεδόν εξίσου είχαν πρόσβαση στον εμβολιασμό και έλαβαν θεραπεία μόλις προσβλήθηκαν από τον ιό (16,7%).

Όσο μεγάλη κι αν είναι η πρόσβαση που δηλώνεται από τους συνεισφέροντες, ωστόσο, οι αναφορές δείχνουν δύο ενδιαφέροντα στοιχεία. Πρώτον, δεν διατηρούν όλες οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δεδομένα («για τις προηγούμενες ερωτήσεις είναι αδύνατο να απαντηθεί κάτι εμπειριστατωμένο αφού δεν συλλέγουμε σχετικά δεδομένα») («δεν έχουμε συγκεκριμένο τμήμα που να παρέχει αυτού του είδους τις υπηρεσίες και επομένως πληροφορίες») και, δεύτερον, ορισμένες από αυτές λειτούργησαν ως υποκατάστατα των δομών παροχής δημόσιας υγειονομικής περίθαλψης ή ενήργησαν ως μεσάζοντες, για παράδειγμα, όταν αναφέρθηκε δυσκολία ενώ οι γιατροί συμπλήρωναν τους φακέλους παραπομπής για τη λήψη του επιδόματος αναπηρίας. Επίσης, η κοινωνική υπηρεσία της ΚΟΔΕΠ, η οποία σε αντίθεση με άλλους συνεισφέροντες που δεν συγκεντρώνουν δεδομένα, βασίζει την εργασία της στη χαρτογράφηση 3.500 νοικοκυριών των οποίων τα στατιστικά

στοιχεία συνέβαλαν στην έρευνα, παρείχαν συνοδεία σε νοσοκομεία και κλείσιμο ραντεβού για εμβολιασμούς και εξυπηρέτηση στο σπίτι όπου αυτό ήταν δυνατό κατά τη διάρκεια όλου του διαστήματος που ίσχυαν περιορισμοί μετακίνησης λόγω του COVID-19.

Μερικά από τα συγκεκριμένα ζητήματα που αναφέρθηκαν δεν είναι άλλα από την ασυνήθιστα επίμονη παραμέληση των πιο ευάλωτων πληθυσμών και εκείνων που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές· η αδιαφορία για εκείνους τους πληθυσμούς που δεν μιλούν την ελληνική γλώσσα και που, επίσης, δεν είχαν πρόσβαση στον εμβολιασμό (πρόσφυγες και μετανάστες), συμπεριλαμβανομένων των ατόμων χωρίς χαρτιά και εκείνων που πάσχουν από ψυχικές ασθένειες (είναι ενδιαφέρον ότι μη εμβολιασμένοι δεν ζήτησαν καν ιατρική φροντίδα)· οι ανασφάλιστοι δεν μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε δημόσιες δομές υγειονομικής περίθαλψης και δεν μπορούσαν να τους παρασχεθούν φάρμακα ακόμη και από ιδιώτες ιατρούς, καθώς δεν διαθέτουν τους πόρους βάζοντας τη ζωή τους σε σοβαρό κίνδυνο· η πρόληψη, ωστόσο, λειτούργησε μέσω ελέγχων που διενεργούσαν οι φορείς.

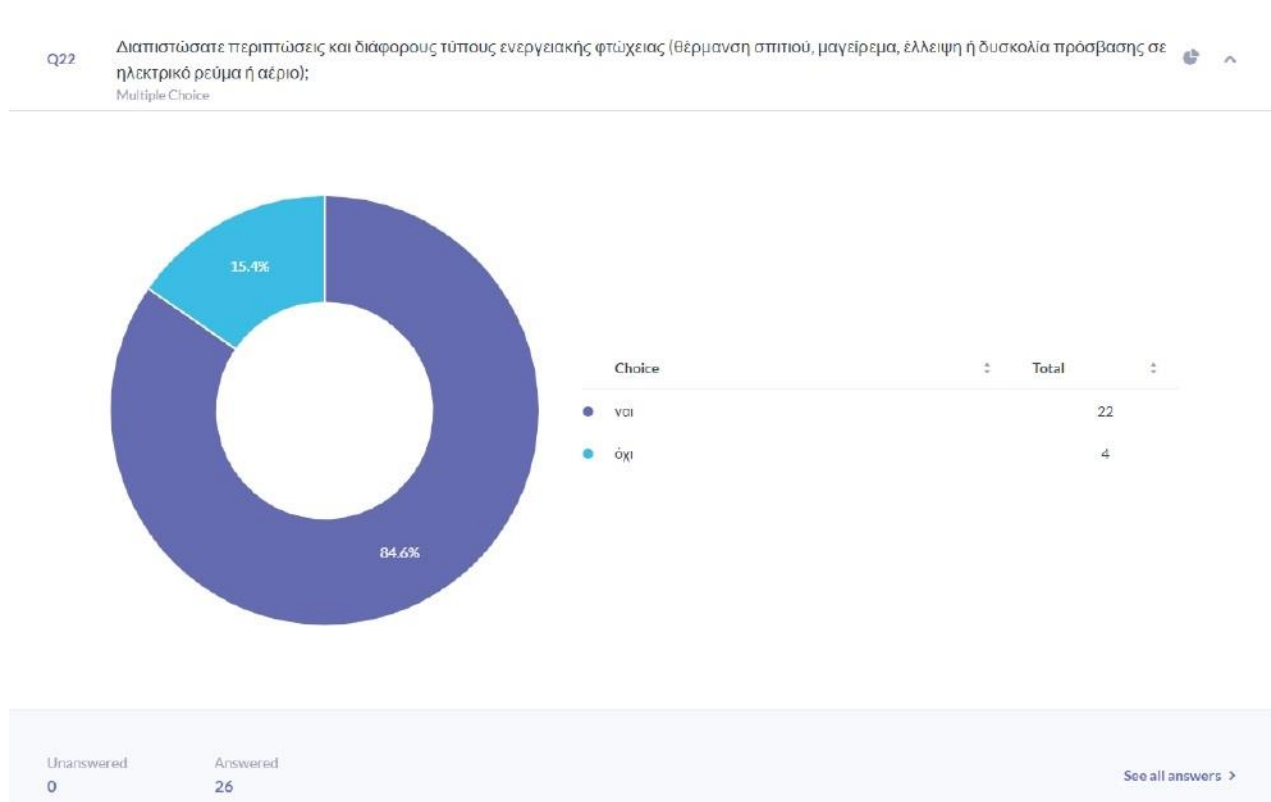
Κατά τη διάρκεια της πανδημίας ήταν εξαιρετικά δύσκολη η φροντίδα για ασθένειες που δεν σχετίζονταν με αυτήν. Τα ραντεβού καθυστερούσαν ενώ για αρκετό καιρό δεν υπήρχε δυνατότητα να γίνουν εξετάσεις ρουτίνας ή διαγνωστικές εξετάσεις ενώ και η αντιμετώπιση χρόνιων παθήσεων δημιούργησε προβλήματα.

Οι περισσότεροι πρόσφυγες δεν διέθεταν νομιμοποιητικά έγγραφα για πρόσβαση σε μονάδες υγειονομικής περίθαλψης. Όσον αφορά τα θέματα φύλου και ενδοοικογενειακής βίας, η πρόσβαση στην υγεία ήταν πιο δύσκολη, καθώς τα άτομα αυτά συχνά ζούσαν μαζί με τον δράστη. Και στις δύο περιπτώσεις, ο κοινός παρονομαστής ήταν η έλλειψη πόρων αυτοσυντήρησής τους.

Ενεργειακή φτώχεια

Η ενεργειακή φτώχεια αποτελεί, μαζί με την υγεία, ένα κομβικό σημείο της Αναφορά για τη Φτώχεια 2022 για την Ελλάδα, επομένως συζητείται αναλυτικότερα στην αντίστοιχη ενότητα. Εδώ, μπορούμε να θίξουμε αδρά τις βασικές αντιλήψεις για την κατάσταση της ενεργειακής φτώχειας που βίωσαν οι ωφελούμενοι/ες κατά την περίοδο της έρευνας.

Ένα εντυπωσιακό 84,6% των απαντήσεων των οργανώσεων αναφέρεται σε επιβεβαιωμένες περιπτώσεις διαφόρων τύπων ενεργειακής φτώχειας στους/στις ωφελούμενους/ές τους, όπως προβλήματα με τη θέρμανση του σπιτιού τους, τη δυνατότητα να μαγειρέψουν, έλλειψη ή δυσκολία πρόσβασης στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή αερίου, με μόνο ένα 15,4% να διατυπώνει διαφορετική άποψη.

Η ενεργειακή φτώχεια και η επικείμενη όξυνσή της με τον παράλληλο κίνδυνο έλλειψης στέγης δημιουργούν έναν εκρηκτικό συνδυασμό: Τη στιγμή που αυξάνονται τα χρέη από λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος και άλλων υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και υπάρχει ο κίνδυνος διακοπών της παροχής, οι άνθρωποι δεν μπορούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες: Για παράδειγμα αναγκάζονται να μειώσουν την αγορά τροφίμων, να κόψουν ή να περιορίσουν τα γεύματά τους για να επιβιώσουν ή δυσκολεύονται ακόμα και να μετακινηθούν.

Αναφέρεται επίσης, ότι και όταν κάποιοι εξυπηρετούμενοι καταφέρνουν να έρθουν σε διακανονισμό με τους παρόχους ηλεκτρικής ενέργειας, δεν είναι δυνατόν να είναι τελικά

συνεπείς στην πληρωμή των δόσεων. Το αποτέλεσμα είναι να υπάρχουν διακοπές, να μένουν χωρίς ρεύμα για μέρες με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ούτε δυνατότητα θέρμανσης.

Οι διακοπές της ύδρευσης έχουν γίνει, επίσης κανόνας, σε αντίθεση με το παρελθόν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο αριθμός των αιτήσεων για την παροχή έκτακτης οικονομικής βοήθειας για πληρωμή λογαριασμών σε διάφορους φορείς (για παράδειγμα στην ΚΟΔΕΠ Πειραιά), να αυξηθεί δραματικά. Υπάρχουν και ακραίες καταστάσεις, όπως περίπτωση, όπου διακόπηκε τόσο το ρεύμα όσο και το νερό σε μονογονεϊκή οικογένεια με ανήλικο παιδί με ποσοστό αναπηρίας 30%.

Όλα τα παραπάνω φυσικά ισχύουν για άτομα που μένουν σε σπίτια, δηλ. σε κανονική κατοικία. Άτομα που ζουν σε επισφαλείς συνθήκες όπως σε ανοιχτές δομές φιλοξενίας, σε επισφαλή ή ανεπαρκή στέγαση, ή δεν έχουν εισοδήματα, βρίσκονται σε χειρότερη κατάσταση: Συχνά δεν έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν θέρμανση ή ηλεκτρισμό και καταφεύγουν σε άλλες μη αποδεκτές μεθόδους. Όσον αφορά τον προσφυγικό πληθυσμό, είναι γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό παραμένει άστεγο ή βιώνει κακές συνθήκες στέγασης.

Οι πρωτοφανείς αυξήσεις στην κατανάλωση ενέργειας προκαλούν άγχος, φόβο και θυμό τόσο απέναντι στις εταιρείες κοινής ωφέλειας όσο και απέναντι στην κυβέρνηση, επειδή δεν έλαβε μέτρα για να ελέγξει τις αυξήσεις και να περιορίσει αυτό που θεωρείται ανήθικο. Να προσθέσουμε ότι υπάρχουν και αρκετοί άνθρωποι που έπαθαν κατάθλιψη ακριβώς λόγω των συνθηκών διαβίωσής τους.

Οι εταιρείες ηλεκτροδότησης έχουν την τακτική να απειλούν τους καταναλωτές με συνεχόμενες διακοπές, ακόμη και αν υπάρχουν συσσωρευμένα μικρά χρέη. Αυτό αφορά και ευπαθείς καταναλωτές που δεν έχουν πιστοποιηθεί, πριν οριστεί η διαδικασία με την οποία θα πιστοποιηθεί η ευπάθειά τους. Επομένως οι επαπειλούμενες διακοπές ρεύματος εντείνουν την ανησυχία και την ένταση στο κοινό.

Η εγκυρότητα των παραπάνω ενισχύεται από τις αναφορές των ίδιων των ωφελούμενων (από αλλοδαπό και ντόπιο πληθυσμό) για αυξημένο άγχος και ανασφάλεια λόγω της αδυναμίας τους να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες. Οι ωφελούμενοι αφενός αγωνίζονται να ανταποκριθούν στις πληρωμές και αφετέρου προσπαθούν να εξοικονομήσουν ενέργεια ενώ όσοι είχαν προηγούμενα χρέη σε λογαριασμούς, αντιμετωπίζουν τώρα και τον κίνδυνο έξωσης.

Είναι γεγονός ότι οι άνθρωποι δυσκολεύονται να ξεπληρώσουν τα προηγούμενα χρέη, ενώ συσσωρεύουν και νέα. Ωστόσο πολλοί δεν καταλαβαίνουν τι πραγματικά συμβαίνει και προσπαθούν ακόμη και να αρνηθούν την πραγματικότητα (η άρνηση λειτουργεί εδώ ως αμυντικός μηχανισμός) και απλά αναφέρονται στην κατάσταση.

Αντίκτυπος των αυξήσεων στην καθημερινή ζωή

Λόγω της αύξησης των τιμών έχουν πληγεί ακόμη περισσότερο ωφελούμενοι/ες που μένουν στο δρόμο: με τα ελάχιστα χρήματα που διαθέτουν αγοράζουν ελάχιστες ποσότητες τροφίμων

και προτιμούν, για παράδειγμα, να μην αγοράζουν τα φάρμακά τους - βάζοντας τον εαυτό τους και την υγεία τους σε κίνδυνο.

Την αύξηση της επισιτιστικής φτώχειας αντιμετώπισαν και τα κοινωνικά παντοπωλεία: υπήρξαν αυξημένες απαιτήσεις για περισσότερα συσκευασμένα τρόφιμα ενώ διαπιστώθηκαν επιπτώσεις στην υγεία από την επισιτιστική ανασφάλεια και την κακή και ελλιπή διατροφή. Αυτό εκφράστηκε μέσω της αύξησης της συχνότητας εμφάνισης σακχαρώδους διαβήτη, της παιδικής παχυσαρκίας λόγω κακής διατροφής και από πρόσθετα ιατρικά προβλήματα όπως οι αναιμίες.

Τα ψυχολογικά προβλήματα, ο αλκοολισμός και η έλλειψη προσωπικής υγιεινής είναι έντονα στους πιο άπορους. Ο φόβος και το άγχος της καθημερινής επιβίωσης αυξάνεται, ειδικά σε συνδυασμό με την έλλειψη στέγης και το γεγονός ότι δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τους σε βασικά είδη. Οι περισσότεροι άποροι αναζητούν συνεχώς υπηρεσίες και φορείς που κάνουν διανέμουν δωρεάν τροφίμων ή άλλων ειδών.

Η μείωση της πρόσβασης σε αγαθά και τρόφιμα επηρεάζει επίσης τα παιδιά, που δεν τρέφονται σωστά και συχνά απουσιάζουν από το σχολείο. Οι ευάλωτες οικογένειες δυσκολεύονται πολύ στην προμήθεια βασικών ειδών διατροφής για τους ενήλικες και τα παιδιά. Σε πολύτεκνες οικογένειες με ανήλικα παιδιά η κατάσταση είναι πιο επιβαρυνμένη καθώς διαπιστώνεται αδυναμία να διατηρηθεί μια ικανοποιητική διατροφή, επαρκής σε βιταμίνες και η οποία να καλύπτει όλες τις σχετικές απαιτήσεις (κρέας, φρέσκα φρούτα και λαχανικά κ.λπ.).

Ο ευάλωτος πληθυσμός φέρεται να πάσχει από κατάθλιψη και αποσύνδεση από την πραγματικότητα. Λόγω της μη αξιοπρεπούς διαβίωσης νοιώθει έντονα τον κοινωνικό αποκλεισμό και ακολουθούν η λιγότερη φροντίδα για τον εαυτό και η παραμέληση της υγείας. Με την ανασφάλεια και το άγχος συνδέονται οι αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες, η συνολική μείωση της κατανάλωσης, η λιγότερη χρήση των ηλεκτρικών συσκευών. Λόγω του κόστους μειώνονται οι αγορές ακόμα και ειδών πρώτης ανάγκης, όπως τα αυγά και το γάλα,

Από τους δικαιούχους του ΕΕΕ/ΚΕΑ πολλαπλασιάστηκαν τα αιτήματα για παραπομπές σε αποθήκες τροφίμων και οργανώσεις που παρέχουν τρόφιμα, διότι μειώθηκε η αγοραστική δύναμη του ΕΕΕ/ΚΕΑ.

Υπάρχουν και ειδικές ομάδες που πλήττονται ιδιαίτερα, όπως πχ αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί (επομένως στερούνται κάθε τύπου υποστήριξης) αλλά πρέπει να βρουν ένα τρόπο να επιβιώσουν. Δείτε εδώ το Πρόγραμμα DIGNIFY της οργάνωσης Terre des Hommes για οικογένειες προσφύγων που για διάφορους λόγους δεν τυγχάνουν διεθνούς προστασίας:

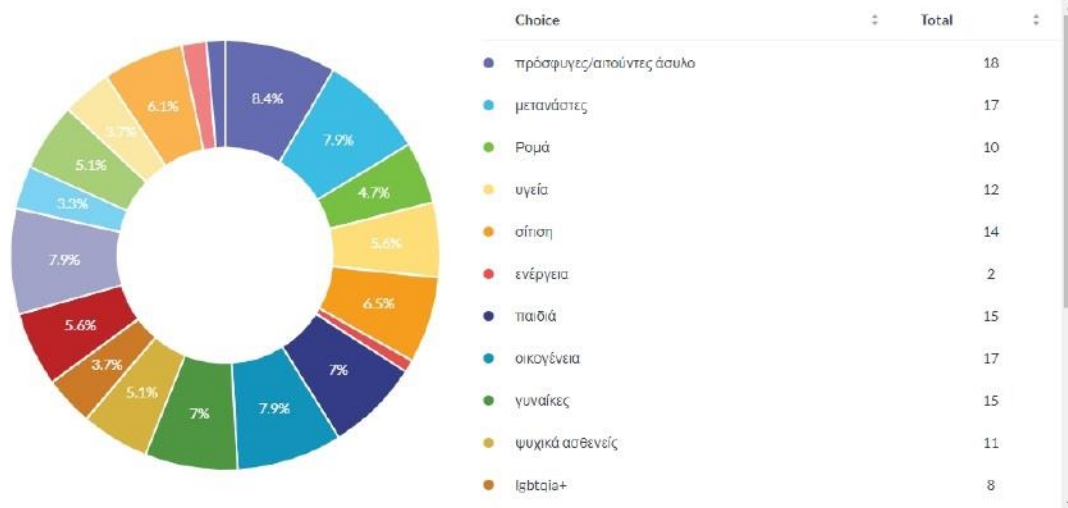
<https://tdh.gr/el/dignify-nea-epeigoysa-drasi-gia-oikogeneies-poy-metakinoyntai>

Θεματικές οργανώσεις

Οι συνεισφέροντες εργάζονται σε πολλούς θεματικούς τομείς και καλύπτουν το φάσμα της ευαλωτότητας που η κοινωνία των πολιτών προσπαθεί να εξαλείψει.

Από πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο (8,4%) έως μετανάστες, οικογένεια, φτώχεια (7,9%); από παιδιά, γυναίκες (7%) έως φαγητό (6,5%)· από ειρήνη/αλληλεγγύη/κοινωνία/ισότητα (6,1%) στην υγεία, στέγαση (5,6%)· από ψυχικά ασθενείς, εθελοντισμό (5,1%) έως Ρομά 4,7%· από lgbtqi+, νεολαία (3,7%) έως περιβάλλον (3,3%)· και άλλα όπως ο πολιτισμός, οι ηλικιωμένοι, η κοινωνική οικονομία, οι ανισότητες στην υγεία· η ισότητα των φύλων / έμφυλη βία· και η ανεργία.

Q26 Ποιές είναι οι θεματικές του φορέα σας (επισημάνετε όσες απαντήσεις επιθυμείτε):
Multiple Choice

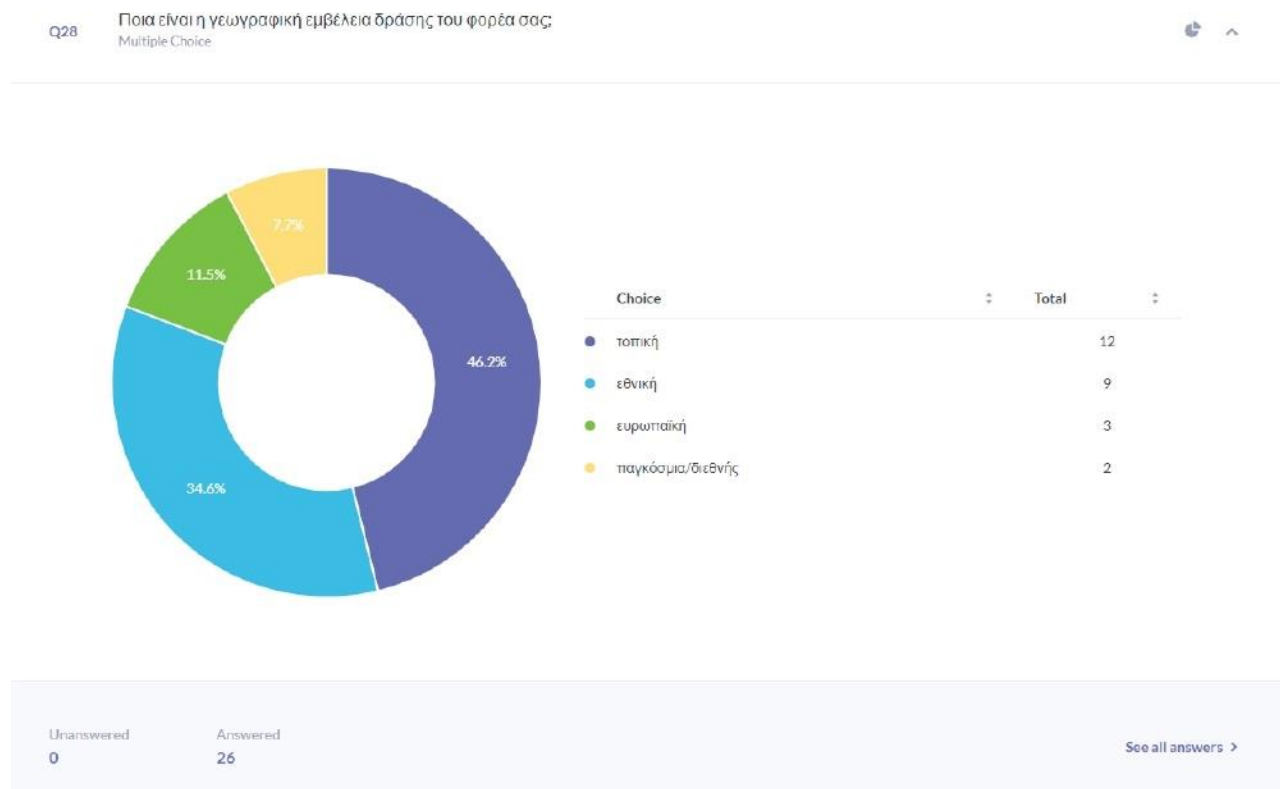

Unanswered
0

Answered
26

[See all answers >](#)

Γεωγραφική εμβέλεια

Το γεωγραφικό εύρος των συνεισφερόντων είναι επίσης ποικίλο. Το 46,2% είναι τοπικά ενεργοί. Το 34,6% δραστηριοποιείται σε εθνικό επίπεδο και, το 11,5% εργάζεται σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Περιλαμβάνουμε, επίσης, δύο (2) οργανώσεις με παρουσία σε όλο τον κόσμο.

Από αυτούς τους συνεισφέροντες που δραστηριοποιούνται τοπικά (46,2%), η πλειοψηφία δραστηριοποιείται στην περιοχή της Αττικής όπου βρίσκεται η πρωτεύουσα και όπου ζει ο μεγαλύτερος όγκος του πληθυσμού της χώρας, δηλαδή σχεδόν 4 εκατομμύρια άνθρωποι σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2021 (10 οργανώσεις) με περισσότερο ή λιγότερο συγκεκριμένες τοποθεσίες που περιλαμβάνουν το κέντρο της Αθήνας και δήμους της Δυτικής Αττικής με μειονεκτικό προφίλ (Αιγάλεω, Περιστέρι, Ίλιον, Πετρούπολη, Άγιοι Ανάργυροι) καθώς και μερικοί λιγότερο (Δάφνη-Υμηττός, Νέος Ηράκλειο) ή τα Νότια προάστια. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται και μία συνεισφέρουσα οργάνωση που είναι παρούσα σε 152 ενορίες σε 12 δήμους της Αττικής, αναφερόμενη στο σύστημα διαίρεσης της χριστιανικής ορθόδοξης εκκλησίας της περιοχής.

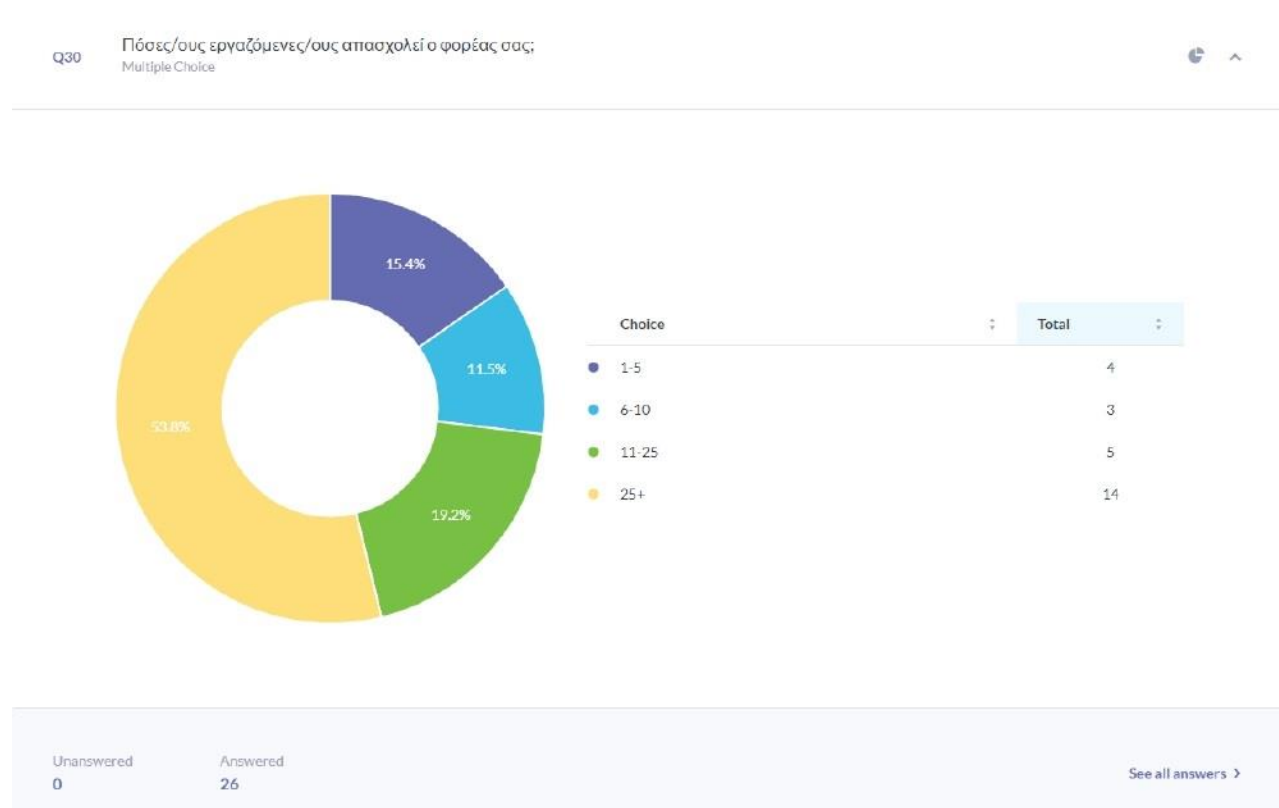
Φυσικά, υπάρχουν παραλλαγές, καθώς το εύρος της δραστηριότητας ορισμένων οργάνωσεων μπορεί να απαιτεί από αυτές να εργαστούν σε άλλους τομείς, για παράδειγμα, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης· ή επειδή η ιδέα πίσω από ένα έργο είναι, για παράδειγμα, μια Κινητή Βιβλιοθήκη).

Τρεις (3) από τους συνεισφέροντες δραστηριοποιούνται στη Θεσσαλονίκη (1 αποκλειστικά), η οποία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της χώρας με περισσότερους από 1 εκατομμύριο κατοίκους και η μεγαλύτερη πόλη στη Βόρεια Ελλάδα.

Τέλος, εκπροσωπούνται ο [Πειραιάς](#), η [Κοζάνη](#), ο [Βόλος](#), η [Αλεξανδρούπολη](#), η [Δράμα](#) και το νησί της [Λέσβου](#), διαβόητο για τις συνθήκες που βρίσκουν εκεί πρόσφυγες και μετανάστες που προσπαθούν να περάσουν από την Τουρκία προς την Ευρώπη.

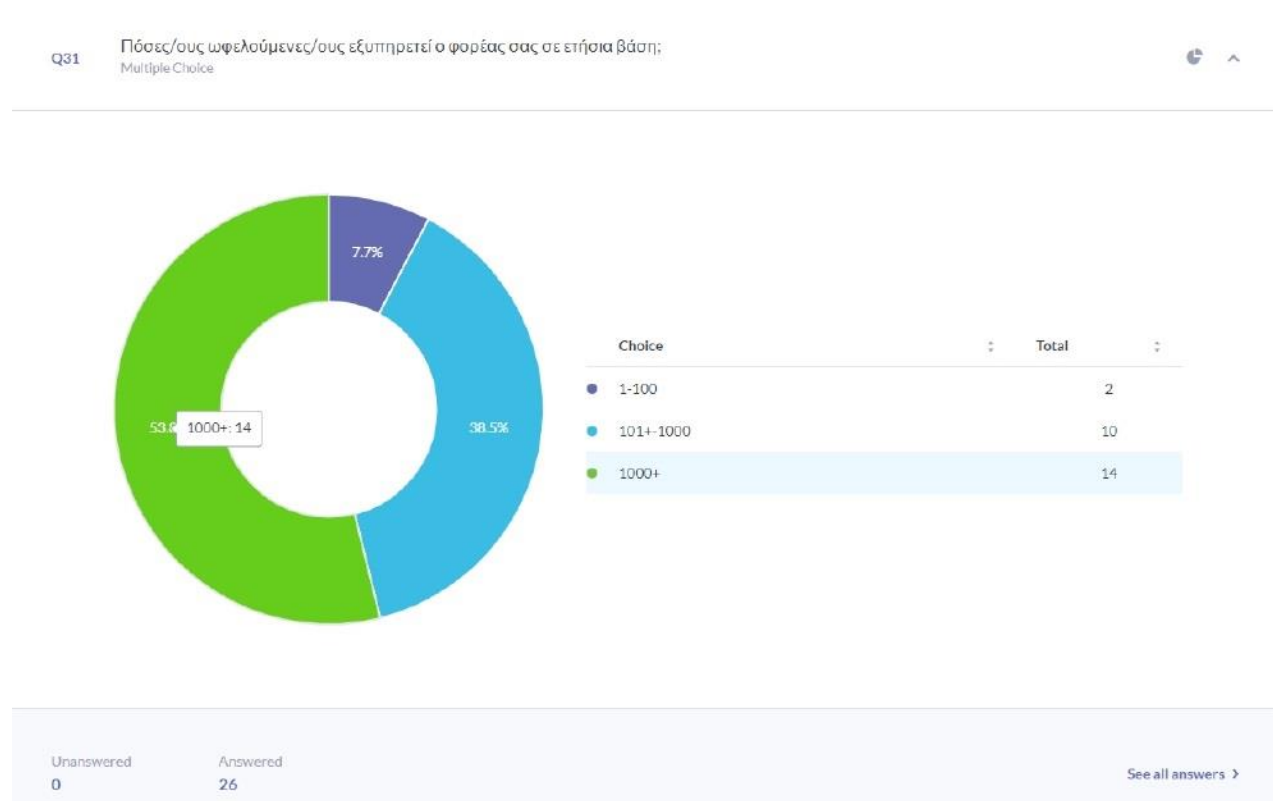
Αριθμός μελών προσωπικού

Ο αριθμός των ατόμων που εργάζονται στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που συνεισέφεραν στην έρευνά μας εμπίπτει κυρίως στην κατηγορία των 25+ (14 οργανώσεις) με το αποτέλεσμα να είναι 53,8%. Ακολουθούν 11-25 μέλη προσωπικό με ποσοστό 19,2%, 6-10 άτομα και 11,5% και 4 οργανώσεις που απασχολούν 1-5 με ποσοστό 15,4%.

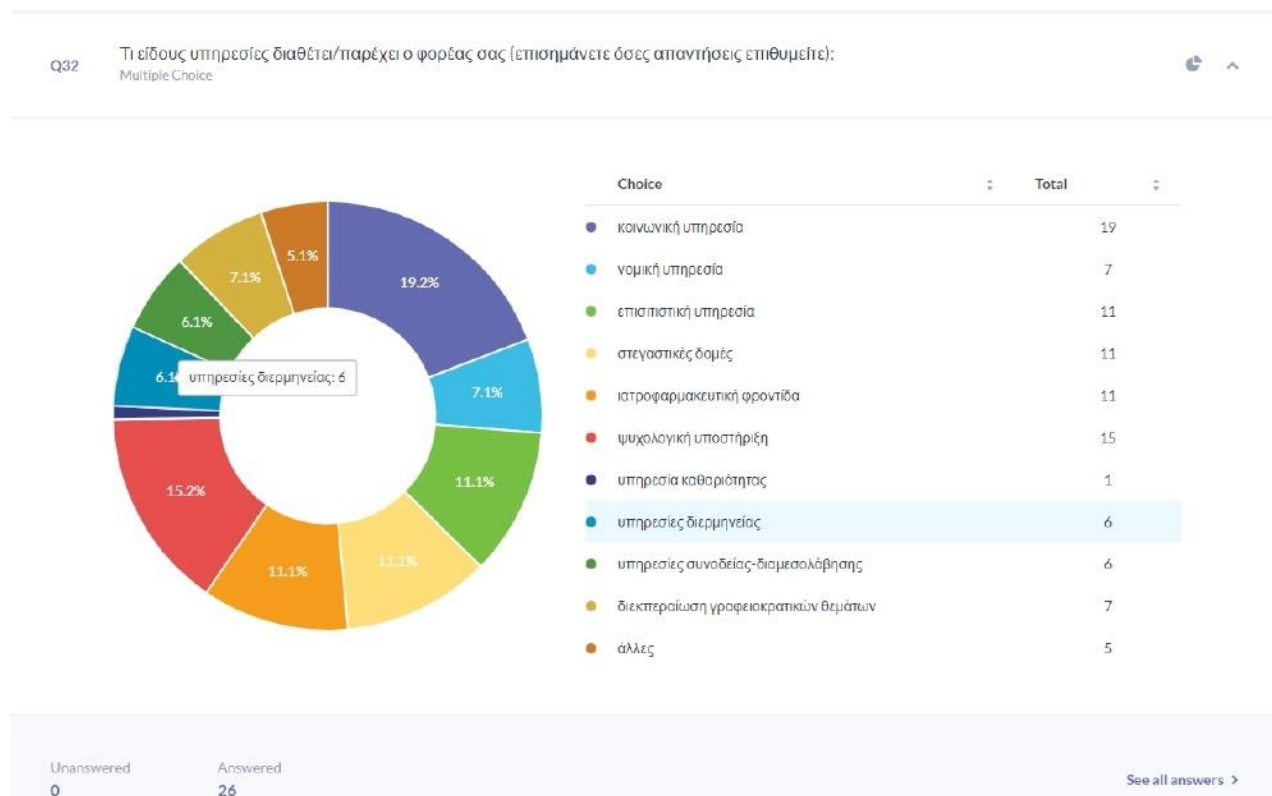
Αριθμός ωφελουμένων

Οι συνεισφέροντες κυρίως καλύπτουν τις ανάγκες 1000+ ευάλωτων ατόμων (14 οργανώσεις στο 53,8%), ακολουθούμενοι από 101-1000 με 38,5% και, δύο (2) εργάζονται με λιγότερους από 100 ωφελούμενους/ες ετησίως.

Υπηρεσίες που παρέχουν οι συνεισφέροντες

Οι κοινωνικές υπηρεσίες αποτελούν τις κορυφαίες υπηρεσίες που παρέχονται περισσότερο από τις οργανώσεις (19), ακολουθούμενες από (15) ψυχική/ψυχολογική στήριξη και σίτιση, στέγαση και υγειονομική περίθαλψη και τα φάρμακα ως τρίτο (11) κύριο είδος υποστήριξης που προσφέρεται. Η νομική συνδρομή και η συνδρομή στη διαδικασία των εγγράφων (7) με τις υπηρεσίες διερμηνείας και τις υπηρεσίες συνοδείας και διαμεσολάβησης να ακολουθούν (6). Ο κατάλογος των τομέων δραστηριότητας που περιλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο μας δεν ήταν αποκλειστικός. Οι συνεισφέροντες δραστηριοποιούνται, επίσης, σε δράσεις αλληλεγγύης, πολιτιστικές, αθλητικές και δράσεις κοινότητας, ομάδες ενδυνάμωσης συνομηλίκων, πραγματική απασχόληση (περιοδικό δρόμου ΣΧΕΔΙΑ και εργαστήρι τέχνης ΣΧΕΔΙΑ), ενισχυτική διδασκαλία, εθελοντικές πρωτοβουλίες, αποθήκευση και προσφορά φαγητού, ενώ το streetwork ως μέθοδος επίσης αναφέρθηκαν. Τέλος, δηλώθηκαν και υπηρεσίες καθαρισμού.

Συστάσεις και συμπεράσματα από την επεξεργασία των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο της έρευνας

Συστάσεις και προτάσεις με βάση τις απαντήσεις των οργανώσεων

- Χρειαζόμαστε μία συγκροτημένη στρατηγική και σχέδιο δράσης για τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, εστιάζοντας αυτήν την περίοδο στην ενεργειακή φτώχεια και λαμβάνοντας υπόψη τις συνεχιζόμενες επιπτώσεις της πανδημίας στις πιο ευάλωτες ομάδες.
- Είναι σημαντική η διατήρηση της δωρεάν, δημόσιας, άμεσα προσβάσιμης σε όλους υγειονομικής περίθαλψης η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει τις εξετάσεις, τους ιατρικούς ελέγχους και τη θεραπεία (και όχι μόνο την πρόσβαση στα επείγοντα).
- Χρειάζεται προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς στα άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια, με έμφαση και στους πρόσφυγες - αιτούντες άσυλο που παραμένουν στη χώρα και συχνά μένουν χωρίς καμία υποστήριξη.
- Έχει προκύψει ανάγκη για οικονομικά προσιτές ενοικιαζόμενες κατοικίες, που να αντιμετωπίζουν τις αυξήσεις των ενοικίων στην αγορά. Χρειάζεται να θεσμοθετηθούν πάγια- σταθερά και όχι ευκαιριακά μέτρα για την πρόσβαση σε στέγη για τους άστεγους και για τους αιτούντες άσυλο – πρόσφυγες που συχνά είναι άστεγοι. Είναι επείγουσα ανάγκη η θέσπιση ενός ενιαίου πλαισίου για την παροχή μονιμότερης κοινωνικής στέγης.
- Τα κριτήρια για τις παροχές και τα επιδόματα που υπάρχουν σήμερα, θα πρέπει να διευρυνθούν, να συμπεριλάβουν και άλλους δικαιούχους και να έχουν μεγαλύτερη χρονική διάρκεια.
- Οι πιο ευάλωτοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στα βασικά κοινωνικά αγαθά, σε καλής ποιότητας νερό, στην ενέργεια και στη μετακίνηση.
- Οι ψηφιακές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι επαρκείς, να περιλαμβάνουν την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών, την ανταλλαγή πληροφοριών, τον περιορισμό της γραφειοκρατίας, τη μείωση του χρόνου που απαιτείται για τη λήψη σωστών πληροφοριών και την ολοκλήρωση των διαδικασιών στο διαδίκτυο.
- Οι ψηφιακές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες από όλους και όλες. Όσοι και όσες δικαιούνται παροχές, θα πρέπει να γνωρίζουν και να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους, τις υπηρεσίες και τα επιδόματα που δικαιούνται.

© EAPN Greece

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Μαρτυρίες από ανθρώπους που βιώνουν φτώχεια

ΔΙΟΤΙΜΑ

Μαρτυρία 1

«Έφυγα από τη χώρα μου γιατί δεν ένιωθα ασφαλής. Μεγάλωσα με τη γιαγιά μου, την οποία σκότωσε μπροστά στα μάτια μου η εξτρεμιστική ισλαμιστική τρομοκρατική οργάνωση Μπόκο Χαράμ. Πέρασα από πολλά εμπόδια για να καταφέρω να διασχίσω τα σύνορα της Τουρκίας για να νιώσω ασφαλής μακριά από την πατρίδα μου. Τον Ιανουάριο του 2019 έφτασα στη Σάμο αψηφώντας το θάνατο. Η βάρκα βούλιαξε στα ανοιχτά του Αιγαίου. Ήμουν από τους τυχερούς. Μετά από δύο χρόνια που ζω στην Αθήνα με διώχνουν από το διαμέρισμα που μου δίνει ο φορέας επειδή πήρα την άδεια διαμονής. Μου λένε ότι πρέπει να νοικιάσω σπίτι και να βρω μια δουλειά να το συντηρώ. Βρήκα δουλειά, μένω σ ένα υπόγειο διαμέρισμα μαζί με 7 συγκατοίκους και τρώω από το συσσίτιο της οργάνωσης «Χώρα». Ζω χωρίς καμία αξιοπρέπεια.»

David, 22 χρονών από τη Νιγηρία

Μαρτυρία 2

«Νιώθω σαν τοίχος, παγωμένος που δεν κοιτάω κανένα και δεν με κοιτάει κανένας. Κλείνω τα μάτια και μου έρχονται συνέχεια εικόνες από ανθρώπους που με κυνηγάνε για να με πιάσουν, θυμάμαι τα όσα μου έχουν συμβεί. Τη Δευτέρα με απείλησαν με μαχαίρι 5 Νιγηριανοί, στην πλατεία Αμερικής, δεν σταματώ να το βλέπω. Είπαν αν σε ξαναδούμε θα σου κάνουμε μεγάλο κακό. Είμαι 2 χρόνια χωρίς σπίτι, είχα βρει καταφύγιο έξω από μια εκκλησία, με έδιωξαν. Τις τελευταίες μέρες κοιμόμουν στην πλατεία Αμερικής. Έχει γεμίσει εμπόρους, δεν μπορώ να ξαναπάω. Ζητιανεύω για να βρω τροφή και πηγαίνω από συσσίτιο σε συσσίτιο. Πριν έρθω πίστευα ότι θα είναι καλύτερα εδώ, αλλά δεν είναι. Δεν έχω ένα μέρος να βάλω το κεφάλι μου. Είναι δύσκολα όταν απειλείσαι συνέχεια, όταν δεν ξέρεις αν θα ζήσεις την επόμενη μέρα. Μεγάλωσα μέσα σε απειλές και σε αστυνομικούς. Συνεχία είχα άγχος και στενοχώρια. Έβλεπα τόσο που σιχάθηκα. Σιχάθηκα το Κονγκό. Αλλά και εδώ μοιάζει το ίδιο. Θέλω να ξεχάσω και να μην καταλαβαίνω, για να μην εκραγεί το κεφάλι μου, αλλά δεν μπορώ.»

Π., 34 ετών, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, άστεγος

TERRE DES HOMMES

"Η Λάουρα είναι 29 ετών από χώρα της Αφρικής, μητέρα ενός μικρού κοριτσιού. Ήρθε μόνη, με το παιδί της στην Ελλάδα, μη γνωρίζοντας κανέναν, για να γλιτώσει από τη βία στη χώρα της, ωστόσο, όπως λέει η ίδια, η βία που συνάντησε εδώ ήταν χειρότερη γιατί διέψευσε τις όποιες ελπίδες έτρεφε για ένα καλύτερο μέλλον. Η Λάουρα είναι άστεγη και μη καταγεγραμμένη ως αιτούσα άσυλο, εξαιτίας χρόνιων γραφειοκρατικών καθυστερήσεων στο ελληνικό σύστημα ασύλου και της γενικότερης «πολιτικής αποτροπής» προς ανθρώπους από την Ασία ή την Αφρική. Αν και ζει στους δρόμους και τις πλατείες από το Γενάρη, έκθετη στα μάτια όλων,

κανείς δεν δείχνει ενδιαφέρον για την κατάσταση τη δική της και της κόρης της. Είναι σαν να μην υπάρχει. «Τα βράδια έχω αϋπνίες. Αυτό που με κρατά ξύπνια είναι ο πονοκέφαλος και η αγωνία μου για την επόμενη μέρα, θα βρούμε τροφή; Θα τα καταφέρουμε;». Στη διάρκεια της αστεγίας της στην Αθήνα έπεσε θύμα έμφυλης βίας από έναν Έλληνα που επιχείρησε να την προσεγγίσει υποσχόμενος βοήθεια.

«Δεν με νοιάζει για μένα, μπορώ να φροντίζω τον εαυτό μου, να πέφτω και να σηκώνομαι, ωστόσο με ανησυχεί το παιδί μου, αυτά που βιώνει δεν θα έπρεπε να τα βιώνει κανένα παιδί, είναι άδικο. Η μόνη βοήθεια που έχω βρει είναι από τους κοινωνικούς λειτουργούς οργανώσεων μη κυβερνητικών... Δεν ξέρω πού θα ήμουν αν δεν υπήρχαν, καμία άλλη βοήθεια από πουθενά».

Το όνειρό της αυτή τη στιγμή; Να καταγραφεί ως αιτούσα άσυλο, να βρει στέγη, δουλειά και να μπορέσει να γράψει την κόρη της στο ελληνικό σχολείο. Υπάρχουν μέρες που δεν τρώμε τίποτα, γιατί δεν έχουμε. Το πρόγραμμα DIGNIFY της Terre des hommes θα μου επιτρέψει να πάρω μια ανάσα, να αγοράσω είδη προσωπικής υγιεινής, τρόφιμα, αγαθά καθημερινής επιβίωσης.

Η Λάουρα δεν είναι μια μεμονωμένη περίπτωση.

«Από τον Οκτώβριο του 2021, όταν η κυβέρνηση αποφάσισε να διακόψει τη σίτιση σε «μη δικαιούχους» εντός των camps για αιτούντες άσυλο, ο αριθμός των ανθρώπων με μεταναστευτικό προφίλ που βρέθηκαν άστεγοι και πεινασμένοι στο δρόμο, ολοένα αυξάνεται. Στα camps της ενδοχώρας, κατά την κυβέρνηση, «δικαιούνται» να βρίσκουν προσωρινή στέγη και τροφή μόνο όσοι έχουν καταγράψει το αίτημα ασύλου τους στο σύστημα και έχουν εισέλθει στο σύστημα υποδοχής, είναι δηλαδή τυπικά αιτούντες άσυλο.

Ωστόσο, μην έχοντας άλλη λύση, στα camps αυτά καταφεύγουν και άνθρωποι - οικογένειες, ηλικιωμένοι, γυναίκες μόνες, ακόμη και ασυνόδευτα παιδιά- που δεν έχουν καταφέρει να καταγραφούν στο σύστημα υποδοχής ή στο σύστημα ασύλου, διότι έφτασαν στην Ελλάδα χωρίς να περάσουν από ένα από τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στα νησιά και τον Έβρο (απαραίτητη προϋπόθεση) ή διότι βρέθηκαν αντιμέτωποι με τις χρόνιες συστημικές δυσλειτουργίες και καθυστερήσεις στο σύστημα ασύλου, αντίστοιχα.

Στα camps επίσης διαβιούν πολλοί άνθρωποι που έλαβαν άσυλο και θεωρούνται πλέον αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, με ίσα δικαιώματα με αυτά των Ελλήνων πολιτών, οι οποίοι τώρα καλούνται να αποχωρήσουν για να εξασφαλίσουν πλέον μόνοι τους τα προς το ζην. Μια άλλη κατηγορία ανθρώπων «μη ωφελούμενων» προστασίας και σίτισης είναι κι αυτοί των οποίων το αίτημα ασύλου απορρίφθηκε έπειτα από υπουργική απόφαση που προσδιορίζει την Τουρκία «ασφαλή τρίτη χώρα» οπότε δεν δικαιούνται να υποβάλλουν αίτημα στην Ελλάδα, και πρέπει να επιστρέψουν στην Τουρκία απ' όπου εισήλθαν. Πρόκειται για ανθρώπους από τη Συρία, το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, τη Σομαλία και το Πακιστάν. Όλες οι παραπάνω κατηγορίες δεν

δικαιούνται να ζουν στα camps, να σιτίζονται, να παίρνουν χρηματικό επίδομα, να απολαμβάνουν τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο. Παρόλο που οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και τα άτομα των οποίων το αίτημα για άσυλο απορρίφθηκε δεν πρέπει να ζουν σε καταυλισμούς, πολλοί αναγκάζονται να παραμείνουν ή να επιστρέψουν εκεί, λόγω έλλειψης εναλλακτικών λύσεων στέγασης αλλά και εύρεσης εργασίας, γεγονός που αντικατοπτρίζει άλλωστε τη συνεχιζόμενη έλλειψη στρατηγικής ένταξης στην Ελλάδα. Είναι εξακριβωμένο ότι ακόμη και οι τράπεζες αποφεύγουν να παράσχουν τραπεζικούς λογαριασμούς σε πρόσφυγες, η πρόσβαση στους οποίους είναι απαραίτητη για την εύρεση νόμιμης εργασίας.

Μεταξύ αυτών που έμειναν χωρίς σίτιση το 25% είναι γυναίκες (συμπεριλαμβανομένων εγκύων) και μονογονεϊκές οικογένειες, το 40% παιδιά, ενώ επίσης συμπεριλαμβάνονται χρόνιοι ασθενείς και ασθενείς με ειδικότερες ιατρικές και διατροφικές ανάγκες.

Τον ακριβή αριθμό ανθρώπων που δεν σιτίζονται εντός των camps δεν τον γνωρίζουμε διότι το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου δεν δημοσιεύει σχετικά δεδομένα, παρόλο που έχει ζητηθεί σε πολλές περιπτώσεις, σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας και της χρηστής διακυβέρνησης. Παρόλα αυτά, και παρά το γεγονός ότι οι πρακτικές διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή, οι οργανώσεις προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατάφεραν να υπολογίσουν ότι κατά προσέγγιση το 40% των ανθρώπων που ζουν σε καταυλισμούς της ηπειρωτικής χώρας δεν λαμβάνουν φαγητό».

EMFASIS FOUNDATION

Μαρτυρία 1

Ήρθε στο χώρο, συνεπής, περιποιημένος, δείχνοντάς μας τα καινούργια παπούτσια που του αγόρασαν κάποιοι φίλοι...

Ήταν η αφορμή, καθώς γνωρίζουμε πόσο "κλειστός" είναι σαν άνθρωπος, για να του θυμίσουμε ότι υπάρχουν κάποιοι εκεί έξω που μας έχουν στη σκέψη τους.

« -Θα σε βοηθήσει ψυχολογικά να μοιραστείς με κάποιον τις σκέψεις σου, τα συναισθήματά σου, να περάσεις λίγο χρόνο, να ξεχαστείς...

- Ναι... Ίσως. Αλλά τι να τους πω; Πόσο μου λείπει; Τι νόημα έχει; Τι θα αλλάξει από αυτό στη δική μου τη ζωή;

- Θα το βγάλεις από μέσα σου... έστω

- Αυτό που ότι κ αν κάνω δε θα φύγει, είναι που την περιμένω κάθε απόγευμα να φανεί στην εξώπορτα. Και που έλλειπε μέρες ολόκληρες, εγώ χαιρόμουν όταν γυρνούσε σπίτι. Δεν ήμουν άνθρωπος που ήθελε να πιέζει καταστάσεις, ούτε να την περιορίζω ήθελα. Τον τελευταίο χρόνο κάτι είχε αλλάξει, έφευγε κ δεν ξέρω τι έκανε. Προσπάθησα κάποιες φορές να την κάνω να μου πει πού πάει, ποιον βλέπει.

Πνιγόταν μου έλεγε συνέχεια κ ήθελε να κάθεται στο λιμάνι.

Αφού τώρα τα είχαμε όλα. Είχε το σπίτι της, την αυλή της, το μπάνιο της, τα σκυλιά μας.

Αναρωτιόμουν κ λίγο νευρίαζα. Αλλά ποτέ δεν φαντάστηκα να μην είμαστε μαζί, όπως κ αν ήταν τα πράγματα.

Κ έτσι απλά, έφυγε. Πάλι, αλλά για πάντα.

Της είχα φτιάξει έναν δικό της χώρο, όλο δικό της. Με τα πράγματά της, της αναμνήσεις της... Για να ηρεμεί, επειδή ήξερα την ανάγκη της να απομονώνεται.

Δεν την ανοίγω αυτή τη πόρτα, είναι κλειδωμένη. Μόνο καμιά φορά πάω από την πίσω αυλή κ κοιτάζω για λίγο από το μισάνοιχτο παντζούρι αυτού του δωματίου.

Μήπως κ την ακούσω να τραγουδάει...»

Ο Χρήστος παλεύει εδώ και 8 χρόνια να σταθεί στα πόδια του. Η πρώτη μας επαφή, ήταν όταν τον εντοπίσαμε μαζί με τη σύντροφό του , να κοιμούνται μέσα σε μία σκηνή. Μέσα σε αυτά τα χρόνια, έγιναν βήματα και μεγάλη προσπάθεια, με αποτέλεσμα να ενταχθεί για κάποιο χρονικό διάστημα σε Πρόγραμμα Στέγασης του Δήμου όπου "διέμενε" και αυτή τη στιγμή κατοικεί σε ένα σπίτι που του έχει παραχωρηθεί από γνωστούς μέσω του εργασιακού του πλαισίου. Διεκδικεί το δικαίωμά του στην εργασία με πείσμα και παρά τη μοναξιά που τον διακατέχει μετά το θάνατο της συντρόφου του, αλλά και πλήθος προβλημάτων υγείας, δεν τα παρατάει. Η ομάδα της Emfasis τον υποστηρίζει σταθερά σε κάθε του βήμα. Τόσο με υλικοτεχνικό εξοπλισμό, τρόφιμα, έπιπλα, ένδυση, όσο και με σταθερή ψυχοκοινωνική υποστήριξη και καθοδήγηση σε όλο το φάσμα των αναγκών του.

Μαρτυρία 2

Ηλικιωμένος.. Δακρυμένος, ανέφερε την ιστορία του σε streetworkers της Emfasis Foundation..

Ημέρα γενεθλίων του γιου του.. Γυρνούσαν μαζί η σύζυγος και ο γιος του από παιδικό πάρτι. Ένα τεράστιο φορτηγό έπεσε πάνω τους και πέθαναν στο σημείο, στο δρόμο. Ο καημός του κου Σταμάτη είναι αυτός και αυτό επιθυμεί και ο ίδιος να πεθάνει στο δρόμο. Εγκατέλειψε το σπίτι τους, δεν μπορούσε να ζήσει μέσα σε αυτό. Παραιτήθηκε από την εργασία του, τη ζωή του και τον κοινωνικό περίγυρο. Έμεινε στο δρόμο. Μετά από λίγο διάστημα έμαθε ότι το σπίτι κατασχέθηκε εξαιτίας των χρεών.

«Πώς να ζήσω σε αυτό το σπίτι...δεν γινόταν... δεν γίνεται... το σπίτι μου ήταν η γυναίκα μου και ο γιος μου.. τίποτε άλλο.. Τα ντουβάρια τι να τα κάνω...; Η ζωή μου πέθανε..»

Λόγω προβλημάτων υγείας, μετά από 5ετία στον δρόμο, ο κος Σταμάτης εντάχθηκε σε υπνωτήριο. Καταφέραμε να μας εμπιστευτεί. Τον ενημερώσαμε για τα δικαιώματά του, τον εμπυχώσαμε για να ξαναβρεί λόγους για ζωή. Τον καθοδηγήσαμε σχετικά με επιδόματα και σύνταξη που δικαιούται, όπως κάθε πολίτης και μεριμνήσαμε για τα φορολογικά και νομικά του ζητήματα. Αυτή τη στιγμή κατάφερε να νοικιάσει ένα μικρό διαμέρισμα και να ζει λίγο πιο ήρεμες νύχτες με αξιοπρέπεια.

Η ζωή μου δεν είναι καθόλου εύκολη, στην υγεία είναι όλα ακριβά και αν δεν έχεις σπουδάσει κάτι είναι ακόμα πιο δύσκολο να έχει πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες. Οι περισσότεροι από εμάς έχουν προβλήματα και είναι δύσκολο να πηγαίνουν σε γιατρούς και νοσοκομεία. Είμαστε αγράμματοι και δεν ξέρουμε καν που να πάμε. Παρόλα αυτά μόλις έχουμε πρόβλημα υγείας πάμε στο νοσοκομείο και δεν το σκεφτόμαστε καθόλου. Όλοι στις υπηρεσίες μας συμπεριφέρονται πολύ ευγενικά και δεν αντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα ως προς αυτό το κομμάτι. Από τη στιγμή που είμαι αγράμματη προσπαθώ όσο μπορώ να ακούω τους άλλους ανθρώπους και να τους συμβουλευόμαι. Εγώ δουλεύω και κρατάω ένα παππού αλλά τα λεφτά που παίρνω είναι πολύ λίγα. Ο σύζυγος δεν μας δίνει σημασία και μας έχει απαρνηθεί. Αυτή τη στιγμή παλεύω μόνη μου έναν ολόκληρο γολγοθά. Ζητάμε τα πάντα και ότι μπορεί να μας δώσει κανείς το δεχόμαστε. Δεν είμαστε αχάριστοι αλλά τα χρόνια είναι πολύ δύσκολα. Στην καθημερινότητα μας ωστόσο μας λείπουν βασικά πράγματα όπως είναι οικιακές συσκευές, επίσης δεν μπορούμε να πληρώσουμε το ρεύμα γιατί είναι πολύ ακριβό και άλλα. Αν δεν ήταν η Ένωση Κυριών Δράμας η οποία μας προσφέρει καθημερινά όλα όσα χρειαζόμαστε και με το παραπάνω, θα ήταν για εμάς πολύ δύσκολο να επιβιώσουμε. Ευτυχώς αυτοί μας δίνουν τα πάντα, μας βοηθάνε με τα φάρμακα, με τις εξετάσεις και δεν έχουμε κανένα παράπονο.

BABEL

Μαρτυρία 1

«Βάσανα, βάσανα, τλαιπωρία! Η ζωή μου είναι γεμάτη βάσανα. Δεν έχω πού να ζήσω. Παρακαλώ για ένα δωμάτιο για εμένα και τα παιδιά μου. Όλες οι υπηρεσίες και οι επαγγελματίες έχουν αποσυρθεί από εκεί που ζω. Δεν έχω κανέναν. Ζούσα σε μια σκηνή αλλά κάηκε όταν ξέσπασε φωτιά. Έχω χάσει όλα μου τα ρούχα. Οι υπηρεσίες έχουν ρούχα για τα παιδιά μου αλλά κανένα για μένα γιατί φοράω μεγάλο μέγεθος. Μου λένε να εγγραφώ στο πρόγραμμα Helios αλλά πώς γίνεται να πληρώνω το ενοίκιο; Δεν έχω χρήματα και δεν έχω δουλειά. Πώς θα μπορέσω να πληρώσω τους λογαριασμούς; Δεν υπάρχει πραγματική βοήθεια. Έχω όλα τα απαραίτητα έγγραφα αλλά δεν βοηθάει κανείς. Τα παιδιά μου πήγαιναν σχολείο κοντά στο μέρος εκεί που μέναμε. Πώς θα πάνε σχολείο τώρα; Μένουμε τώρα στο πάρκο. Φοβάμαι».

Ε, 39 χρονών, πρόσφυγας από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό.

Μαρτυρία 2

«Είμαι 18 χρονών και είμαι πρόσφυγας από το Πακιστάν. Ζω στην Ελλάδα εδώ και 3 χρόνια σε δομή ασυνόδευτων ανηλίκων. Μόλις έκλεισα τα 18 ήξερα ότι έπρεπε να αρχίσω να δουλεύω για να μπορώ να συντηρώ τον εαυτό μου αφού φύγω από τη δομή. Επιπλέον, η οικογένειά

μου ζει σε συνθήκες φτώχειας στο Πακιστάν και περιμένουν βοήθεια από εμένα. Για το λόγο αυτό, είναι πολύ δύσκολο για μένα να εξοικονομήσω χρήματα. Πρέπει να δουλέψω σε δύο θέσεις μερικής απασχόλησης για να διαχειριστώ τα βάρη μου.

Δεν ήταν εύκολο για μένα να βρω δουλειά γιατί οι περισσότεροι εργοδότες δεν θέλουν έναν Πακιστανό στη δούλεψή τους. Έχω αντιμετωπίσει ρατσισμό και διακρίσεις, αλλά είχα την τύχη να βρω τις δύο δουλειές που έχω τώρα. Φοβάμαι πολύ για το μέλλον γιατί για μένα θα είναι πάντα πολύ δύσκολο να βρω δουλειά λόγω της καταγωγής μου».

S., 18 χρονών, πρόσφυγας από το Πακιστάν

Γιατροί του Κόσμου

THI AUSTRALIA HEALTH PROJECT

Φωνές από το πεδίο

Η ΚΑΤΕΡΙΝΑ, μια άστεγη 80 ετών, παραμένει άστεγη εδώ και αρκετό καιρό, χωρίς να έχει κανένα υποστηρικτικό δίκτυο και βρίσκεται κάτω από το κατώφλι της φτώχειας. Καθώς μεγάλωσε, έπασχε από καταρράκτη στα μάτια της. Πρόσφατα κινδύνευσε να χάσει την όραση και από τα δύο της μάτια. Οι συνθήκες έλλειψης στέγης την οδήγησαν στο να μην μπορεί να φροντίσει την υγεία της όπως πρέπει. Η ομάδα streetwork της MdM-Greece ήρθε κοντά της, σε τοποθεσία κοντά στο λιμάνι του Πειραιά και αφού έλαβε πρωτογενείς υπηρεσίες επί τόπου, την παρέπεμψε στο THI Australia Public Health Project, όπου οι ειδικοί γιατροί της παρείχαν τα απαραίτητα φαρμακευτικά προϊόντα και την εξέτασαν η αρρώστια της. Διαπιστώθηκε προχωρημένος βαθμός καταρράκτη και στα δύο μάτια της και παραπέμφθηκε άμεσα μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών και σε συνεργασία με τον Γενικό Παθολόγο που τη φρόντισε σε ιδιώτη γιατρό στην περιοχή της Αττικής, ο οποίος ενεργοποιήθηκε για να κάνει δωρεάν, μια εξειδικευμένη οφθαλμολογική χειρουργική. Η επέμβαση ήταν πράγματι επιτυχημένη για το αριστερό της μάτι. Η ομάδα της MdM-Greece φρόντισε για όλες τις προετοιμασίες για την επέμβαση, συμπεριλαμβανομένης της μετεγχειρητικής φαρμακευτικής θεραπείας και των κατευθυντήριων γραμμών για σύντομη ανάρρωση. Παρομοίως έχει προγραμματιστεί άλλη μια επέμβαση για τον μήνα Σεπτέμβριο, προκειμένου να αντιμετωπιστεί και να θεραπευθεί η νόσος και στο δεξί της μάτι.

«Είναι σκληρό, να ζεις στους δρόμους. Για μένα δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Χωρίς το MdM-Greece θα είχα τυφλωθεί τελείως. Ένα ειλικρινές ευχαριστώ. Η όρασή μου έχει βελτιωθεί σημαντικά, μια βελτίωση στην υγεία μου που δεν έχω δει εδώ και χρόνια».

Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού

«Μεγαλώνω τρία παιδιά ουσιαστικά μόνη μου. Με τον σύζυγο μου βρίσκομαι σε διάσταση και σύντομα θα είμαι διαζευγμένη και άρα μητέρα μονογονεϊκής οικογένειας. Από τον COVID κι έπειτα είχα ένα πρόγραμμα με 2 ή και 3 δουλειές, χωρίς ρεπό και χωρίς Κυριακές. Και πάλι οικονομικά δεν έβγαινα. Καθαρίζω σπίτια το πρωί και μέσω εταιρίας καθαρισμού πηγαίνω σε διάφορους χώρους το βράδυ. Οικονομική στήριξη πέρα από εμένα την ίδια, βρίσκω μόνο από

την αδελφή μου όταν ζορίζουν τα πράγματα. Τα προγράμματα, οι οργανώσεις και οι Μ.Κ.Ο. δεν με βοήθησαν ποτέ ιδιαιτέρως. Μόνο στα παιδικά χωριά SOS – όπου έκανα τακτικές επισκέψεις για 5 χρόνια – βρήκα ψυχολογική υποστήριξη και με βοήθησαν να ανταπεξέλθω και να μη με ρίχνει από κάτω. Έπαιρνα δύναμη όποτε πήγαινα. Αυτό που θέλω να πω στο τέλος, είναι πως μέσα στην κρίση και την πανδημία κι όλες τις οικονομικές δυσκολίες, ας μην ξεχνάμε πόση δυσκολία και πίεση υπήρξε για τα παιδιά στο σπίτι, λόγω των περιορισμών του COVID».

Ανώνυμη μαρτυρία μητέρας, κάτοικος υποβαθμισμένης περιοχής της Αθήνας

Ινστιτούτο Προληπτικής, Περιβαλλοντικής και Εργασιακής Ιατρικής Πρόληψις
Μαρτυρίες γονέων και εκπαιδευτικών, ωφελούμενων μαθητών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα Σίτισης και Προώθησης της Υγιεινής Διατροφής – ΔΙΑΤΡΟΦΗ

- **Εκπαιδευτικός Νηπιαγωγείου:** «Έχουμε πολλά παιδιά που δεν είχαν οι γονείς τους να τους δώσουν το δεκατιανό που τρώμε κάθε μέρα στο σχολείο. Η τσάντα τους ήταν άδεια.»
- **Εκπαιδευτικός Νηπιαγωγείου:** «Ξεκινούσαμε το δεκατιανό νωρίτερα, σχεδόν με το που ερχόντουσαν τα παιδιά στο σχολείο, γιατί τα περισσότερα παιδιά ήταν νηστικά και δεν θα άντεχαν ως τις 10. Δεν είχαν φάει πρωινό στο σπίτι τους. Πολλές φορές ούτε βραδινό.»
- **Γονέας Νηπιαγωγείου:** «Στην αρχή της χρονιάς κι εγώ κι ο άντρας μου ήμασταν άνεργοι. Καταλαβαίνετε πως είχαμε μεγάλο πρόβλημα. Καθημερινά μας απασχολούσε τι θα δώσουμε στα παιδιά μας στο σχολείο. Ήταν ένας αγώνας.»

Μαρτυρίες ωφελούμενων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα για την καταπολέμηση της μοναξιάς στην Τρίτη Ηλικία Φιλία σε κάθε Ηλικία

- **Ωφελούμενη Τηλεφωνικής Γραμμής για την Μοναξιά στην Τρίτη Ηλικία:** Η σύνταξη η δική μου και του άντρα μου πάει στο γηροκομείο που μένει ο άνδρας μου. Εγώ τρώω από τα λεφτά που μου δίνει ο γιός μου. Μια μέρα που δεν είχα λεφτά έφαγα σκυλοτροφή με γάλα.
- «Είμαι 62 ετών, δεν εργάζομαι λόγω του ότι πάσχω από αναπνευστική ανεπάρκεια και ζω κάτω από τα όρια της φτώχειας. Λαμβάνω το ποσό των 200 ευρώ μηνιαίως που είναι το επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης, τρώω από το συσσίτιο του Δήμου και παίρνω τρόφιμα από την εκκλησία μία φορά το μήνα. Σημαντική είναι η και προσφορά των γειτόνων που μου φέρνουν φαγητό κάποιες φορές.»
- **Ωφελούμενος Διασύνδεσης:** Είμαι άνεργος, ψάχνω για δουλειά, αλλά όταν ακούν την ηλικία μου με απορρίπτουν.
- **Ωφελούμενος Διασύνδεσης:** Παρακαλώ πολύ θα ήθελα να μου παραγγείλετε λίγο φαγητό. Αν και μου στέλνουν τρόφιμα μακράς διάρκειας, δεν μπορώ να τα κάνω κάτι. Έχω το πρόβλημα όρασης και δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω την κουζίνα και η κόρη μου και οι γείτονες δεν έρχονται ποτέ να με βοηθήσουν.

"Η προηγούμενη και η φετινή χρονιά είχαν αρκετές δυσκολίες. Η δυσκολία εύρεσης εργασίας είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζω. Είμαι 47 χρονών και η κύρια απασχόληση μου είναι η φύλαξη παιδιών και κατοικιδίων. Το εισόδημα είναι χαμηλό και η συνεργασία με τους γονείς των παιδιών είναι δύσκολη. Αντιμετώπισα τον πλειστηριασμό του σπιτιού μου λόγω έλλειψης δυνατότητας αποπληρωμής του δανείου. Έτρεχα με δικηγόρους για να προστατεύσω το σπίτι. Αντιμετώπισα και θέματα υγείας. Τα οικονομικά προβλήματα και τα προβλήματα υγείας με επηρέασαν και ψυχολογικά. Το Σεπτέμβρη κατάφερα να προγραμματίσω ολιγοήμερες διακοπές σε φιλικό σπίτι. Η ζωή έχει ακριβύνει πολύ. Προσπαθώ όσο μπορώ να κάνω οικονομία στα πάντα. Τις περισσότερες επιδιορθώσεις τις υλοποιώ μόνη μου, βλάβες στο ψυγείο, στα ηλεκτρολογικά και στα υδραυλικά, εξοικονομώντας χρήματα. Έχω μία συντηρητική ζωή, αλλά δεν νιώθω ότι βασανίζομαι. Το έχω αποδεχτεί και περιμένω να έρθουν τα καλύτερα με το κεφάλι ψηλά. Για παράδειγμα πέρασα μέσω αξιολόγησης σε ένα σεμινάριο ανέργων σε τομέα που με ενδιαφέρει και είναι επί πληρωμή. Τέλος, δε θα χαρακτήριζα τη χρονιά που πέρασε δύσκολη αλλά περίεργη. Ψυχολογικά είμαι δυνατή και αισιόδοξη.

ΣΠ.

Μαρτυρία 2 - από ωφελούμεν@ Κοινωνικού Φαρμακείου Ελληνικού-Αργυρούπολης

«Είμαι μόνη, ζω στο ενοίκιο εδώ και καιρό. Δυστυχώς, δεν ζουν ούτε τα παιδιά μου ούτε διαθέτω υποστηρικτικό περιβάλλον. Είμαι εντελώς μόνη μου, πολλές φορές δεν βγαίνω έξω αλλά μένω μέσα στο σπίτι. Έχω μικρό εισόδημα καθώς λαμβάνω μόνο την σύνταξη χηρείας και αδυνατώ να τα βγάλω πέρα κάθε μήνα για να καλύψω τις ανάγκες μου καθώς και τις πληρωμές των λογαριασμών. Γι' αυτό, απευθύνθηκα σ' εσάς όπου χρειάστηκε να ενταχθώ στις κοινωνικές δομές του Δήμου μας όπου μου παρέχετε δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, σίτιση, παροχή αγαθών πρώτης ανάγκης για να μπορέσω ν' ανταπεξέλθω. Κατόπιν συνάντησης και συζήτησης με την Κοινωνική Λειτουργό κρίθηκε ότι είναι απαραίτητη και η ψυχοκοινωνική υποστήριξή μου απ' την Κοινωνική Λειτουργό του Κοινωνικού Φαρμακείου και τη ΑΜΚΕ ΙΑΣΙΣ όπου παρακολουθούμε από Ψυχίατρο και Νοσηλεύτη καθώς επίσης, εξυπηρετούμε και σε μηνιαία βάση από το Κοινωνικό Φαρμακείο του Δήμου όπου μου χορηγούνται τα φάρμακα που συνταγογραφούνται δωρεάν απ' τον γιατρό, που με παρακολουθεί. Λόγω της δυσμενούς οικονομικής θέσης στην οποία έχω περιέλθει, της κοινωνικής απομόνωσης, της καθημερινής θλίψης, γίνονται ενέργειες απ' την Κοινωνική λειτουργό του Κοινωνικού Φαρμακείου για την ένταξη μου σε Γηροκομείο. Περιμένω την ημέρα που θα πάω στο γηροκομείο και να μην νιώθω τόσο μόνη, τόσο θλιμμένη.»

© EAPN Greece

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

- Τα **επίσημα στατιστικά στοιχεία** για τη σχετική φτώχεια αυξάνουν, ωστόσο χρειάζεται μια πιο πλήρης καταγραφή της πραγματικότητας της φτώχειας τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στις 13 Περιφέρειες της χώρας. Για να γίνει αυτό και θα χρειαστεί να ανανεωθούν παλαιότερες έρευνες και να εμπλακούν ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα σε ανεξάρτητες έρευνες. Οι έρευνες αυτές θα πρέπει να περιλάβουν τις κατά τεκμήριο φτωχές κοινωνικές ομάδες, που ουσιαστικά δεν εκπροσωπούνται στις έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ-EUROSTAT (άστεγοι, Ρομά-μετακινούμενοι πληθυσμοί, μη έχοντες σταθερή κατοικία αλλά και διαμένοντες σε συλλογική κατοικία).
- Το **Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα** ουσιαστικά αποτελεί ένα επίδομα απορίας. Το ύψος του θα πρέπει να αυξηθεί και να αναπροσαρμοστεί με βάση το ετήσια οριζόμενο κατώφλι της φτώχειας, να διευρυνθεί όσον αφορά τον αριθμό των ωφελούμενων, να αρθούν τα εμπόδια για υποβολή αιτήματος (κατάλληλη ενημέρωση και τεχνική υποστήριξη όσων αποκλείονται, αλλαγή κριτηρίων ειδικά για τις μικρές ιδιοκτησίες, να λαμβάνονται υπόψη εκθέσεις κοινωνικών υπηρεσιών). Οι κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων θα πρέπει να ενισχυθούν ώστε να μπορούν να προσφέρουν συνοδευτικές υπηρεσίες στους δικαιούχους του επιδόματος.
- Μεγάλη υστέρηση έχει η χώρα μας στην αντιμετώπιση της **παιδικής φτώχειας**. Χρειάζεται να υιοθετηθούν οικογενειακές πολιτικές, που υποστηρίζουν φτωχά νοικοκυριά με παιδιά, ειδικά μάλιστα αν τα παιδιά διαβιούν σε σπίτι με χαμηλή απασχόληση και συνθήκες συνωστισμού. Επιπλέον χρειάζονται οι παρεμβάσεις ανά κατηγορία ευάλωτου πληθυσμού για τη βελτίωση της πρόσβασης των παιδιών στην εκπαίδευση, την κοινωνική φροντίδα και σε ιατρικές και οδοντιατρικές υπηρεσίες. Η αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής των πιο φτωχών παιδιών μπορεί να γίνει με την καταπολέμηση της ανισότητας και την ενδυνάμωση των θεσμών κοινωνικοποίησης (οικογένειας και σχολείου).
- Στον τομέα της **στέγης** σημειώνεται μείωση του ποσοστού ιδιοκατοίκησης, αύξηση του ποσοστού των ενοικιαστών, και έντονες αυξήσεις των ενοικίων. Είναι πολύ μεγάλος ο αριθμός των νοικοκυριών που προσπαθούν να διασώσουν την πρώτη κατοικία τους από πλειστηριασμούς και κατασχέσεις σε περίοδο ραγδαίας μείωσης των εισοδημάτων. Ο νέος πτωχευτικός νόμος δεν δίνει πολλές δυνατότητες και οι εξωδικαστικοί συμβιβασμοί με τις τράπεζες για ρύθμιση δανείων έχουν ελάχιστα προχωρήσει. Επομένως η εφαρμογή αυτού του νόμου θα έπρεπε να δώσει περισσότερο χρόνο στους υπερχρεωμένους δανειολήπτες. Ο Οργανισμός Απόκτησης των ακινήτων που θα κατασχεθούν, θα έπρεπε σε κάθε περίπτωση να είναι δημόσιος και μη κερδοσκοπικός. Είναι θετικό ότι έχει αρχίσει η δημόσια συζήτηση για την αξιοποίηση των κενών-αχρησιμοποίητων κατοικιών και την εισαγωγή του θεσμού της κοινωνικής κατοικίας όπως και για τη χορήγηση χαμηλότοκων στεγαστικών δανείων.

- Στον τομέα της **εργασίας** παρατηρείται συνεχής αύξηση του ποσοστού των απασχολούμενων σε μερική απασχόληση, επομένως και σε περιορισμένα εισοδήματα. Χρειάζεται να ληφθούν μέτρα ενίσχυσης της πλήρους απασχόλησης διαφορετικά θα πρέπει να πολλαπλασιαστούν τα επιδόματα κάθε μορφής. Στον τομέα των ανέργων θα πρέπει να αλλάξουν τα κριτήρια χορήγησης του επιδόματος ανεργίας ώστε να μειωθεί η μη επιδοτούμενη ανεργία του 80% των ανέργων και των μακροχρόνια ανέργων.
- Οι **εκκρεμούσες συντάξεις** πρέπει να αντιμετωπιστούν και να χορηγηθούν άμεσα διότι αναπαράγουν τη φτώχεια των συνταξιούχων και των φτωχών νοικοκυριών που βασίζουν την επιβίωσή τους στις συντάξεις των ηλικιωμένων μελών.
- Στον τομέα της **υγείας** δυσκολεύεται η πρόσβαση στο δωρεάν δημόσιο σύστημα υγείας, το οποίο αντιμετωπίζει ελλιπή χρηματοδότηση, ελλείψεις προσωπικού, εξοπλισμού και αναλώσιμων. Τα περιφερειακά νοσοκομεία των πιο φτωχών περιοχών της χώρας αντιμετώπισαν τα μεγαλύτερα προβλήματα την περίοδο της πανδημίας. Το ΕΣΥ θα πρέπει να ενισχυθεί, διότι η τρέχουσα πραγματικότητα αναπαράγει την ανισότητα και οι φτωχότεροι δεν μπορούν να ανατρέξουν σε ιατρικές υπηρεσίες στον ιδιωτικό τομέα.
- Σχετικά με την **νέα Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας** του Υπουργείου Εργασίας, προτείνουμε το περιεχόμενό της να εμπλουτιστεί με τη θεσμική συμβολή όλων των οργανώσεων και φορέων που συμβάλλουν στην καταπολέμηση της φτώχειας. Οι επιμέρους εθνικές στρατηγικές ανά τομέα ή ανά ευάλωτη κοινωνική ομάδα είναι επιτακτικό να εξειδικευτούν άμεσα και να αποκτήσουν νόημα με νομικές ρυθμίσεις, εφαρμόσιμα μέτρα και διάθεση πόρων.
- Στον τομέα της αντιμετώπισης της **ενεργειακής φτώχειας** προτείνονται μέτρα διαμόρφωσης των τιμών στην πηγή με βάση το πραγματικό κόστος παραγωγής. Το χρηματιστήριο της ενέργειας ή θα λειτουργήσει με άλλους όρους ή θα βαθύνει περισσότερο τη φτώχεια του γενικού πληθυσμού και όχι μόνο των ευάλωτων νοικοκυριών.
- Ειδικότερα, απαιτείται:
  - Να διασφαλιστεί ότι η πράσινη μετάβαση θα είναι κοινωνικά δίκαιη και δεν θα οδηγήσει όσους έχουν ήδη πληγεί και είναι ευάλωτοι, σε μεγαλύτερη φτώχεια και ενεργειακή φτώχεια.
  - Να διασφαλιστεί το δικαίωμα σε καθαρή και οικονομικά προσιτή ενέργεια για όλους τους πολίτες, με ειδική προστασία όσων έχουν χαμηλό εισόδημα, ζουν σε φτωχές μειονεκτούσες περιοχές, υποφέρουν από την ανεργία και κοινωνικό αποκλεισμό.
  - Να ενθαρρυνθούν όλοι οι εργαζόμενοι, οι πολίτες και οι δήμοι της χώρας ώστε να συμμετέχουν στη δημιουργία ενός αποκεντρωμένου και βιώσιμου συστήματος παραγωγής καθαρής ενέργειας π.χ. μέσω ενεργειακών συνεταιρισμών.
  - Να αλλάξουν οι όροι λειτουργίας του χρηματιστηρίου ενέργειας, ώστε να μην υπάρχουν απότομες και ανεξέλεγκτες διακυμάνσεις των τιμών και η διαμόρφωση των τιμών να γίνεται με βάση το κόστος παραγωγής.
  - Να επεκταθούν τα κοινωνικά τιμολόγια σε περισσότερους δικαιούχους με χαμηλό εισόδημα και να απαγορευτούν όλες οι αποσυνδέσεις ρεύματος.

- Να συνεχιστούν οι επιδοτήσεις με εισοδηματικά κριτήρια – να εστιάσουμε στην επιδότηση θέρμανσης για την αποφυγή αρνητικών επιπτώσεων του επερχόμενου χειμώνα
- Να δράσουμε επείγοντως για τη στήριξη των ανέργων στις δύο περιοχές που πλήττονται από την απολιγνιτοποίηση (Μεγαλόπολη στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και πόλεις Κοζάνη, Φλώρινα και Πτολεμαΐδα στη Δυτική Μακεδονία). Η μεταβατική περίοδος πρέπει να παραταθεί και να ακολουθήσει την επαγγελματική επανεκπαίδευση του τοπικού εργατικού δυναμικού.

Η φτώχεια χειροτερεύει και δεν περιμένει!

Σημειώσεις:

*ο αστερίσκος δηλώνει ότι αυτή η οργάνωση συνεισέφερε με δύο ερωτηματολόγια στην έρευνα

1. Οι παραθέσεις αφορούν άρθρα, έρευνες και στοιχεία δημοσιευμένα στην Ελληνική γλώσσα.
2. Η Αναφορά για τη Φτώχεια στην Ελλάδα 2022 ανανεώνεται συνεχώς και θα δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του δικτύου www.antipoverty.org.gr
3. Η Αναφορά για τη Φτώχεια στην Ελλάδα 2022 συντάχθηκε πρωτότυπα στην Αγγλική γλώσσα.

APPENDIX: ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ερωτηματολόγιο Αναφοράς για τη Φτώχεια στην Ελλάδα 2022

(ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών και ανάπτυξης/διευκρίνησης)
(ο αστερίσκος υποδεικνύει ότι η απάντηση είναι προαπαιτούμενη)

Ερώτηση 1 (πολλαπλή επιλογή)

Ποια ήταν τα σημαντικότερα προβλήματα/ανάγκες που αντιμετώπισαν οι εξυπηρετούμενοί/ές σας κατά το 2022 (επισημάνετε όσες απαντήσεις επιθυμείτε); *

- οικονομικές ανάγκες- έλλειψη επαρκών πόρων
- πρόσβαση σε δημόσιες - δημοτικές υπηρεσίες
- πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας
- επισιτιστική ανασφάλεια
- μορφές ενεργειακής φτώχειας
- θέματα στέγης
- εξεύρεση εργασίας- πρόσβαση σε εργασία
- άλλο

Ερώτηση 2 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΑΛΛΟ στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ διευκρινήστε:

Ερώτηση 3 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Ποια προβλήματα εμφανίστηκαν για πρώτη φορά ή εντάθηκαν σε σχέση με πέρσι (δεχθήκατε νέα αιτήματα και με ποιο θέμα); *

Ερώτηση 4 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Υπήρξαν μέτρα (νόμοι, υπουργικές αποφάσεις κ.λπ.), που δυσχέραναν ή διευκόλυναν τη δουλειά σας και την κατάσταση των εξυπηρετούμενών σας; *

Ερώτηση 5 (πολλαπλή επιλογή)

Είναι ενημερωμένοι/ες οι εξυπηρετούμενοί/ές σας για τις κοινωνικές παροχές και τις διαδικασίες που τους/τις αφορούν; *

- Ναι
- Όχι

Ερώτηση 6 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Παρακαλώ εξηγήστε την απάντησή σας στην προηγούμενη ερώτηση:

Ερώτηση 7 (πολλαπλή επιλογή)

Αξιοποιούν οι εξυπηρετούμενοί/ές σας το διαδίκτυο για την πρόσβαση σε παροχές, επιδόματα και υπηρεσίες; *

- Ναι
- Όχι

Ερώτηση 8 (πολλαπλή επιλογή)

Αν στην προηγούμενη ερώτηση απαντήσατε ΝΑΙ, έχουν πρόσβαση οι ίδιοι/ες ή μέσα από τον φορέα σας;

- έχουν πρόσβαση οι ίδιοι/ ίδιες
- έχουν πρόσβαση μέσα από το φορέα

Ερώτηση 9 (πολλαπλή επιλογή)

Αν απαντήσατε ΕΧΟΥΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΟΙ ΙΔΙΟΙ/ΕΣ στην προηγούμενη ερώτηση, πόσο εξοικειωμένοι/ες είναι με τη χρήση του διαδικτύου (1=λιγότερο έως 5=πλήρως);

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Ερώτηση 10 (πολλαπλή επιλογή)

Αν απαντήσατε ΕΧΟΥΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ, από ποια υπηρεσία σας εξυπηρετούνται;

- κοινωνική υπηρεσία
- νομική υπηρεσία
- άλλη

Ερώτηση 11 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΑΛΛΗ, ποια υπηρεσία ήταν αυτή;

Ερώτηση 12 (πολλαπλή επιλογή)

Πώς εκτιμάτε την τρέχουσα κατάσταση των εξυπηρετούμενων σας (επισημάνετε μία απάντηση); *

- ικανοποιητική
- αντιμετωπίζουν τα προβλήματά τους με τις όποιες δυσκολίες
- η κατάσταση τους χειροτερεύει
- δυσκολεύονται πάρα πολύ να επιβιώσουν
- αδυνατούν να επιβιώσουν
- βρίσκονται σε απόλυτη φτώχεια
- άλλο

Ερώτηση 13 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΑΛΛΟ στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ εξηγήστε:

Ερώτηση 14 (πολλαπλή επιλογή)

Ποιες είναι οι σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο φορέας σας κατά την περίοδο που διανύουμε (επισημάνετε όσες απαντήσεις επιθυμείτε); *

- οικονομικά προβλήματα- έλλειψη ή καθυστερήσεις σε χρηματοδοτήσεις
- μεγάλος αριθμός ωφελουμένων
- έλλειψη προσωπικού
- δυσλειτουργίες εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων λόγω COVID 19
- νομικά- διαχειριστικά ζητήματα
- burn out του προσωπικού
- ελλείψεις σε χώρους και υποδομές
- δυσαρέσκεια των εξυπηρετούμενων
- επιμόρφωση προσωπικού σε ειδικά θέματα
- άλλο

Ερώτηση 15 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΕ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ, παρακαλώ εξειδικεύστε:

Ερώτηση 16 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΑΛΛΟ, παρακαλώ διευκρινήστε:

Ερώτηση 17 (πολλαπλή επιλογή)

Ποια μέτρα πιστεύετε ότι ήταν αναγκαίο να είχαν ληφθεί για την περίοδο που διανύουμε (επισημάνετε όσες απαντήσεις επιθυμείτε); *

- σχετικά με την ανεργία
- σχετικά με την επισιτιστική ασφάλεια
- σχετικά με τις αυξήσεις τιμών σε είδη πρώτης ανάγκης
- σχετικά με την ενεργειακή φτώχεια/ τιμές ενέργειας
- σχετικά με επιδόματα
- σχετικά με την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας
- σχετικά με την άρση αποκλεισμών από την εκπαίδευση - επαγγελματική κατάρτιση
- σχετικά με τη πρόσβαση σε στέγη

- άλλο

Ερώτηση 18 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Παρακαλώ εξηγήστε τις απαντήσεις σας στο προηγούμενο ερώτημα: *

Ερώτηση 19 (πολλαπλή επιλογή)

Τι διαπιστώσατε σε σχέση με την πρόσβαση των εξυπηρετούμενών σας σε υπηρεσίες υγείας κατά την περίοδο της πανδημίας (επισημάνετε όσες απαντήσεις επιθυμείτε); *

- είχαν πρόσβαση στο σύστημα υγείας
- δέχθηκαν δωρεάν και επαρκείς ιατρικές υπηρεσίες
- χρειάστηκαν ιδιωτικοί πόροι για να εξυπηρετηθούν
- αντιμετωπίστηκαν χρόνια προβλήματα
- είχαν πρόσβαση στον εμβολιασμό
- είχαν πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη και φροντίδα αν/όταν νόσησαν
- άλλο

Ερώτηση 20 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Παρακαλώ εξηγήστε τις απαντήσεις σας στην προηγούμενη ερώτηση:

Ερώτηση 21 (πολλαπλή επιλογή)

Πώς εκτιμάτε το επίπεδο υγείας των εξυπηρετούμενών σας (1=κακή έως 5=πολύ καλή); *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Ερώτηση 22 (πολλαπλή επιλογή)

Διαπιστώσατε περιπτώσεις και διάφορους τύπους ενεργειακής φτώχειας (θέρμανση σπιτιού, μαγείρεμα, έλλειψη ή δυσκολία πρόσβασης σε ηλεκτρικό ρεύμα ή αέριο); *

- Ναι
- Όχι

Ερώτηση 23 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΝΑΙ στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ δώστε μας περισσότερες πληροφορίες:

Ερώτηση 24 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Τι σας έχουν αναφέρει οι εξυπηρετούμενοί/ές σας σχετικά με το θέμα της ενεργειακής φτώχειας;

Ερώτηση 25 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που διαπιστώνετε στην καθημερινή ζωή των εξυπηρετούμενων σας λόγω των αυξήσεων στα βασικά είδη διαβίωσης; *

Ερώτηση 26 (πολλαπλή επιλογή)

Ποιές είναι οι θεματικές του φορέα σας (επισημάνετε όσες απαντήσεις επιθυμείτε); *

- πρόσφυγες/ αιτούντες άσυλο
- μετανάστες
- Ρομά
- υγεία
- σίτιση
- ενέργεια
- παιδιά
- οικογένεια
- γυναίκες
- ψυχικά ασθενείς
- lgbtqia+
- στέγη
- φτώχεια
- περιβάλλον
- εθελοντισμός
- νεολαία
- ειρήνη/ αλληλεγγύη/ κοινωνία/ισότητα
- πολιτισμός
- άλλο

Ερώτηση 27 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΑΛΛΟ στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ προσδιορίστε:

Ερώτηση 28 (πολλαπλή επιλογή)

Ποια είναι η γεωγραφική εμβέλεια δράσης του φορέα σας; *

- τοπική
- εθνική
- ευρωπαϊκή
- παγκόσμια/διεθνής

Ερώτηση 29 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΤΟΠΙΚΗ στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ προσδιορίστε:

Ερώτηση 30 (πολλαπλή επιλογή)

Πόσες/ους εργαζόμενες/ους απασχολεί ο φορέας σας; *

- 1-5
- 6-10
- 11-25
- 25+

Ερώτηση 31 (πολλαπλή επιλογή)

Πόσες/ους ωφελούμενες/ους εξυπηρετεί ο φορέας σας σε ετήσια βάση; *

- 1-100
- 101+- 1000
- 1000+

Ερώτηση 32 (πολλαπλή επιλογή)

Τι είδους υπηρεσίες διαθέτει/παρέχει ο φορέας σας (επισημάνετε όσες απαντήσεις επιθυμείτε); *

- κοινωνική υπηρεσία
- νομική υπηρεσία
- επισιτιστική υπηρεσία
- στεγαστικές δομές
- ιατροφαρμακευτική φροντίδα
- ψυχολογική υποστήριξη
- υπηρεσία καθαριότητας
- υπηρεσίες διερμηνείας
- υπηρεσίες συνοδείας - διαμεσολάβησης
- διεκπεραίωση γραφειοκρατικών θεμάτων
- άλλες

Ερώτηση 33 (ανάπτυξη/διευκρίνηση)

Αν απαντήσατε ΑΛΛΕΣ στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ προσδιορίστε.

*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

ΕΕΕ - Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

ΤτΕ - Τράπεζα της Ελλάδος

ΔΤΚ - Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

ΔΥΠΑ - Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης | πρώην ΟΑΕΔ

ΕΦΚΑ - Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης

ΕΛΣΤΑΤ - Ελληνική Στατιστική Αρχή

ΕΟΠΥΥ - Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας

ΔΟΤΓ - Διεθνής Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας, ΟΗΕ

ΓΣΕΕ - Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος

ΔΟΕ - Διεθνές Γραφείο Εργασίας

JDC - British Jubilee Debt Campaign

ΚΕΑ - Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης

ΚΕΠΕ - Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών

ΤΕΒΑ - Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους

ΕΚΚΑ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

FEANTSA - Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία των Οργανώσεων που Εργάζονται με Αστέγους

© EAPN Greece

Επικοινωνήστε μαζί μας:

Γραβιάς 9-13, Αθήνα 106 78, Ελλάδα

Τηλ.: +30 211 40 555 85

<https://antipoverty.org.gr/>

info@antipoverty.org.gr

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης: facebook, twitter, linkedin, Instagram

***